

У нумары:

✓ Мы ідзём,
галактыка!

Гісторыі касмічных
подзвігаў

➤ 4

✓ Рэмейк:
за і супраць

Палеміку працягвае
Генадзь Аўласенка

➤ 6

✓ Лёс Генадзя
Змудзінскага

За што арыштавалі
заснавальніка беларускага
агітплаката?

➤ 11

✓ Пра смерць —
жыццё-
сцвярдзальна

“Убачанае” Ціханам
Чарнякевічам

➤ 13

✓ Як цяжка
паразумецца
з юным
чытачом...

Цяжкасці спрабуе
пераадолець паэт Арцём
Кавалеўскі

➤ Дадатак “Кніжны свет”

Прастора духоўнай свабоды

Ірына ТУЛУПАВА,
фота Юрыя Іванова

Пасяджэнне праходзіла ў культурнай сталіцы Беларусі і СНД 2011 года — Гомелі, ва ўнікальным аб'екце — палацава-паркавым ансамблі Румянцавых-Паскевічаў.

“Культура з’яўляецца сферай, з якой чалавек сустракаецца ад свайго нараджэння і на працягу ўсяго жыцця. Вельмі цяжка пераацаніць ролю культуры ў развіцці чалавека, асобы, грамадзяніна, грамадства, дзяржавы і сусвету”, — так шырока абзначыў тэму ва ўступным слове міністр культуры Павел Латушка. Ён пазначыў у выхаванні асобы некалькі кірункаў. Перадусім, гэта назапашаная культурная спадчына, якая закладзена і перадаецца з пакалення ў пакаленне. Па-другое — выхаванне ў сям’і базавых навыкаў культурнай асобы. Таксама — уплыў грамадскага асяроддзя, у якім развіваецца асоба і якое залежыць ад дзяржаўнай палітыкі ў галіне культуры. І, нарэшце, мастацка-эстэтычная адукацыя асобы праз дзіцячыя садкі, школы, гімназіі, каледжы, універсітэты, акадэміі.

Бясспрэчна, вельмі важна, калі захоўваюцца сямейныя традыцыі, калі бацькі перадаюць дзецям традыцыйныя каляндарныя святы, Каляды і Вялікадзень, адзначаюцца Радуніца і Дзяды, праводзяцца абрады вяселля і пахавання.

Але не менш важна і культурная адукацыя — як гарант таго, што дзяржава разумее неабходнасць развіцця культуры і асобы. Да гонару: Беларусь — адзіная краіна ў СНД, дзе дашкольнае выхаванне арганічна ўключана ў нацыянальную сістэму адукацыі на ўзроўні з агульнаадукацыйнай сярэдняй школай, ССНУ і ВНУ.

Паводле слоў Алены Гулявай, намесніка начальніка ўпраўлення Нацыянальнага інстытута адукацыі, якая распавядала пра асноўныя тэндэнцыі развіцця мастацкай адукацыі ў дашкольных і агульнаадукацыйных установах, цяпер мы назіраем своеасаблівы інтэграцыйны: гэта вучэбна-педагагічныя комплексы кітталту дзіцячы сад — пачатковая школа, базавая школа — каледж, гімназія — каледж і іншыя. Яшчэ адна асаблівасць — мы паступова пачынаем выкарыстоўваць патэнцыял міжпрадметнага падыходу, калі мастацтва літаральна “пранізвае” ўсю адукацыйную прастору. У краіне ўжо назапашаны падобны вопыт. Напрыклад, у сярэдняй агульнаадукацыйнай школе № 1 г. Нясвіжа намаганнямі настаўнікаў гісторыі створаны школьны мастацкі музей.

У Беларусі дзейнічае ўнікальная трохузроўневая, класічная сістэма мастацкай адукацыі: пачатковая — сярэднеспецыяльная — вышэйшая. І ў кожнай — свае знаходкі і страты.

Ды часам якраз і перашкаджаюць традыцыйныя ўяўленні пра выхаванне: маўляў, калі лепшае — ці варта нешта перайначваць? Але час мяняецца, і пытанне, на якім сайце знаходзіцца твой сын ці дачка, становіцца зусім не рыгарычным, яно

“Культура: Выхаванне праз усё жыццё”. Такую тэму мела чарговае пасяджэнне Рэспубліканскага грамадскага савета па культуры пры Савеце Міністраў Беларусі, удзельнікі якога ўзялі на сябе клопат прааналізаваць тое, што мы маем у выхаванні асобы на пачатку XXI стагоддзя. Падчас дыскусій гаварылася і пра неабходнасць вяртання ў вучэбныя планы прадмета “Сусветная і айчынная мастацкая культура”, пра павелічэнне колькасці гадзін па прадметах мастацка-эстэтычнага цыкла ў школах, пра падрыхтоўку высокамастацкіх радыё- і тэлевізійных праграм, падрыхтоўку кадраў, якія будуць вучыць культуры і мастацтву. І — пра неабходнасць распрацоўкі на міжведамасным узроўні праграмы падтрымкі і развіцця чытання.

таксама палягае ў плоскасці выхавання культуры.

“Запачаткоўвае цікавасць да культуры сям’я. А потым дзяржава ўсё больш і больш далучаецца да гэтай справы. Працуюць дзіцячыя садкі, школы, спецыяльныя навучальныя ўстановы і вышэйшыя. Але гэта ідэальная мадэль выхавання. Яна не можа існаваць толькі ў чыстым выглядзе. Ёсць Інтэрнет і электронныя сродкі масавай інфармацыі. І сёння сітуацыю трэба пераглядваць. Мы павінны прайсці этап, калі выхаванне аддадзена (сустракаюцца такія думкі) тэхнічнай адукацыі. Галоўнае — толькі чалавек, — зазначыў рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Барыс Святолю. — Сістэма, якая існуе ў наш час, была сфарміравана ў 40-я гады мінулага стагоддзя. А пачала фарміравацца ў дваццатыя — гады НЭПа. Гэта быў той эксперымент, які падтрымаў Луначарскі. Тады ў Ленінградзе былі створаны першыя ў Савецкім Саюзе інстытут, дзе пачалі рыхтаваць кандыдатаў, дактароў мастацтвазнаўства.

У 1990-я, калі мы набывалі суверэнітэт, захавалі ў сваёй скарбонцы тое, што з’явілася ў сусветнай мастацкай культуры. І не толькі захавалі тое, што было ў СССР, — нават пашырылі. Але трохі і згубілі”.

Так, да пачатку 1990-х гадоў амаль што не кожная 3-я школа ў Беларусі з’яўлялася ўстановай з пэўным эстэтычным або мастацкім ухілам. БССР была лідарам мастацка-эстэтычнай адукацыі ў Саюзе (разам з Арменіяй і Украінай). У 1980-х гадах школы з паглыбленым вывучэннем прадме-

таў мастацка-эстэтычнага ўхілу былі толькі ў Беларусі і Прыбалтыцы. Яшчэ два гады таму сярэдніх школ з ухілам было больш як 650, цяпер іх колькасць значна скарацілася. У такіх школах рэзка скарачаныя наменклатура прадметаў і аб’ём гадзін, якія адводзяцца на іх выкладанне. Выключаны з базавага вучэбнага плана і прадмет “Сусветная мастацкая культура”. Таццяна Арлова, прафесар Інстытута журналістыкі Белдзяржуніверсітэта, аналізуючы ролю СМІ ў эстэтычным выхаванні, падкрэсліла, што з моманту знікнення прадмета сусветнай мастацкай культуры ў ВНУ прыходзяць вельмі слаба падрыхтаваныя маладыя людзі. Між тым, сфера мастацтва якраз і ёсць прастора духоўнай свабоды чалавека.

Вельмі важным аспектам выхавання культуры праз усё жыццё з’яўляецца веданне сваёй матэрыяльнай і духоўнай гісторыка-культурнай спадчыны. Таму лагічнай стала прапанова аб увядзенні на факультатыўным узроўні прадмета “Краязнаўства”.

Што да літаратуры, то старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец звярнуў увагу на тое, што немагчыма развіваць само мастацтва без увагі да мастацкага слова. Трэба мець на ўвазе і канчатковую мэту выхаваўчага працэсу: чамусьці апошнім часам журналісты саромеюцца такіх паняццяў, як Радзіма, патрыятызм, адказнасць.

Нішто, як культура, так не аб’ядноўвае нас у адной дзяржаве, і дзеля яе развіцця неабходна большая каардынацыя і ўзаемадзеянне на

ўзроўні міністэрстваў. Між іншым, на пасяджэнні прысутнічалі намеснікі міністра адукацыі Віктар Якоўчык і міністра інфармацыі Ігар Лапцёнак.

Што да міністэрства культуры, то цяпер ідзе праца над комплексам праектаў нарматыўна-прававых актаў для сферы. Адказваючы на пытанне карэспандэнта “ЛіМ” пра бліжэйшыя магчымыя крокі, якія паўплываюць у тым ліку і на мастацка-эстэтычнае выхаванне, міністр Павел Латушка акцэнтаваў увагу на шэрагу дакументаў, звязаных з дзейнасцю фондаў падтрымкі творчай моладзі, удасканалення дзейнасці фондаў культуры і мастацтваў. “Мы працуем над удасканаленнем сістэмы падаткаабкладання ўстановаў культуры для дзяля больш дынамічнага іх развіцця. Ствараем спрыяльныя ўмовы для прыватных устаноў. Працуем над вельмі важнай комплекснай рэфармай развіцця кінамастацтва: парадку фінансавання, арганізацыі працы, стварэння сістэмы прадзюсарства, канкурэнтнага асяроддзя ў гэтай сферы. Рыхтуецца праект Пастановы Савета Міністраў, якая зменіць палажэнне аб дзейнасці савета па манументальным мастацтве і перагледзіць некаторыя падыходы да ўсталявання помнікаў, манументальных скульптур і кампазіцый. Праца ідзе актыўная, і, магчыма, мы выйдзем напрыканцы на прыняцце агульнага дакумента — Кодэкса аб культуры. Каб прыйсці да яго, трэба адукаваць вялікі шлях, але мы яго пачалі”.

На здымку: Мікалай Чаргінец і Міхаіл Фінберг падчас пасяджэння.

Пункціры

Да сярэдзіны красавіка працягваецца прыём заявак на VII Нацыянальны конкурс друкаваных сродкаў масавай інфармацыі “Залатая ліцэра”. Журы конкурсу падвядзе вынікі і вынясе рашэнне аб пераможцах у 25 намінацыйных не пазней 25 красавіка. Урачыстая цырымонія ўтанаравання пераможцаў адбудзецца 5 мая, у Дзень друку, падчас міжнароднай спецыялізаванай выстаўкі “СМІ ў Беларусі”.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь павялічыла ў 2011 годзе ўдвая фінансаванне пастановак тэатраў, якія знаходзяцца ў рэспубліканскім падначаленні. Акрамя гэтага, на 40 працэнтаў павялічаны сродкі, што вылучаюцца з бюджэту дзяржавы на ўтрыманне тэатраў.

Фотавыстаўка БЕЛТА, прысвечаная сучаснаму развіццю Беларусі, адкрылася ў Польшчы. Яе прэзентацыя адбылася ў Гдыньскай вышэйшай школе права і дыпламатыі. На адкрыцці экспазіцыі прысутнічалі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Польшчы Віктар Гайсенка і рэктар школы Войцех Ляментовіч.

Студэнты Мінскага дзяржаўнага музычнага вучылішча імя М. Глінкі заваявалі Гран-пры V Міжнароднага фестывалю вакальна-харавай музыкі “Няхай песня склікае сяброў”, які прайшоў у Луганску (Украіна). У конкурснай праграме спаборнічала каля тысячы выканаўцаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Малдовы і Кітая. Беларускі калектыў аказаўся лепшым.

Творчы калектыў праграмы “Існасць” (Першы канал) узнагароджаны дыпламам II ступені і прэміяй на конкурсе “Беларускае Праваслаўе: гісторыя і сучаснасць”, які праводзіць Беларуская Праваслаўная Царква і Міністэрства інфармацыі Беларусі. Іанаровай граматай Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта ўтанаравана Вольга Юшкевіч (АТН), медалём прападобнай Еўфрасінні Полацкай — каментатар Першага канала Беларускага радыё Людміла Мітагковіч і спецкар радыёстанцыі “Сталіца” Наталія Баўкалава.

Падвезены вынікі рэспубліканскага літаратурнага конкурсу “Дзеці пішуць для дзяцей!”. Гэта першы літаратурны конкурс для дзяцей-сірот, дзяцей-інвалідаў, які правёў Беларускі дзіцячы фонд. На конкурс з усёй рэспублікі было даслана больш як 600 работ. 26 дзяцей былі адзначаны ў якасці пераможцаў у намінацыйных “Проза”, “Казка”, “Паэзія”, “Публіцыстыка”.

У Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі дзейнічае выстаўка “Белае золата Херэнда — фарфор для каралёў”. Экспазіцыя ўключае каля 130 фарфоровых вырабаў самай высокай якасці выптворчасці фарфаравай мануфактуры Херэнда. Венгерскія арганізатары выстаўкі лічаць яе першым крокам у супрацоўніцтве музеяў Беларусі і Венгрыі.

Работы 13 нямецкіх мастакоў комікса прадстаўлены на выстаўцы “Коміксы, манга & Со” ў Інстытуце імя Гётэ ў Мінску. Акрамя выстаўкі праграмай прадугледжана правядзенне майстар-класаў для выкладчыкаў нямецкай мовы, дзіцячага дня ў бібліятэцы, а таксама вечара анімацыйных фільмаў.

Каля 30 мільярдаў вылучана з рэспубліканскага бюджэту ў 2011 годзе на рэканструкцыю Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. У працэсе рэканструкцыі будынку будзе вернуты яго гістарычны выгляд, які ён меў да рэстаўрацыі ў 1950-х гадах. Таксама тэатр станецца аснашчаны самым сучасным абсталяваннем.

Падрыхтавала
Ірына МАСЛЯНЦЫНА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Ірына МАСЛЯНЦЫНА

— Уладзімір Уладзіміравіч, што адрознівае ў літаратуры прафесіянала ад амагара?

— Ёсць такое крылатае выказванне: добра піша не той, хто добра піша, а той, хто добра думае. Таму, на мой погляд, прафесійны літаратар — гэта пісьменнік, які ўмее адсейваць штучны матэрыял, знаходзіць новыя падыходы да абранай тэмы і арыгінальна вырашаць яе.

— Канечне, закончэнне літаратурнага інстытута — не галоўная ўмова для нараджэння літаратара-прафесіянала, але вучоба, выкладанне нейкіх законаў стварэння літаратуры — справа карысная. Ці можа пачатковец у абласным цэнтры сёння разлічваць на нейкую літаратурную вучобу, кансультаванне?

— Літаратурная вучоба добра даецца, калі яна адразу плануецца як прафесія. Авалодваць азамі літаратурнага рамяства і майстэрства можна на факультэце славянскай філалогіі Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Аркадзя Куляшова. Шмат год працуе літаратурнае аб’яднанне “Магістраль” пры ДOME культуры Магілёўскага аддзялення Беларускай чыгункі, пры каледжы мастацтваў. Апошнім часам шырока разгортае сваю дзейнасць літаратурнае аб’яднанне пры Магі-

Уладзімір Дуктаў:
«Прафесійны літаратар — гэта пісьменнік, які ўмее адсейваць штучны матэрыял...»

У складзе Магілёўскага абласнога аддзялення СПБ нямала вопытных літаратараў старэйшага пакалення. Яны знаходзяцца ў тым шчаслівым узросце, калі грунтоўныя веды і вялікі жыццёвы вопыт ператвараюць творцу ў настаўніка для маладых талентаў. Пра ўзаемаадносінны літаратуры сталай і літаратуры маладой, літаратуры прафесійнай і амагарскай мы гутарым са старшынёю Магілёўскай пісьменніцкай арганізацыі Уладзімірам Дуктавым.

лёўскім дзяржаўным універсітэце харчавання. Ды і ў раённых цэнтрах такіх літаратурных суполак шмат, яны існуюць пры раённых і гарадскіх газетах, установах культуры і адукацыі. Да прыкладу, пры ДOME дзіцячай творчасці ў Чавусах гурток “Юны журналіст і літаратар” звыш пяці год вядзе член Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікола Салаўцоў. Кансультацыі літаратурнае моладзь штодня атрымлівае і ў нашым пісьменніцкім аддзяленні. Нельга забыцца і пра самаадукацыю. “Паэтычны слоўнік” Вячаслава Рагойшы, лічу, павінен стаць настольнай кнігай пачынаючага аўтара.

— Ці шмат таленавітай моладзі на Магілёўшчыне? Ці ёсць на каго спадзявацца нашай літаратуры ў будучым?

— Маладых таленавітых аўтараў на Магілёўшчыне, вядома, шмат. Яны найперш выяўляюцца падчас літаратурных конкурсаў. Творчыя конкурсы для моладзі мы праводзім з магілёўскімі гарадскімі аддзяленнямі рэспубліканскіх грамадскіх таварыстваў “Рускае таварыства” і “Рускае культурна-асветніцкае таварыства”. Намеціўся сярод канкурсантаў шэраг маладых паэтаў і празаікаў, якія могуць скласці нашу літаратурную змену. Ім сталыя пісь-

меннікі дапамагаюць рыхтаваць да выдання свае першыя зборнікі. Так, першую кніжку “Вечное и земное” займеў сёлета магілёўскі малады паэт Дзмітрый Сязёмін. А дапамог адрэдагаваць рукапіс і напісаў прадмову да кнігі вядомы магілёўскі паэт, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Пехцераў. Першую кнігу вершаў цяпер выдае студэнтка Вольга Куляшова, наблізілася да выдання першага паэтычнага зборніка малады педагог з вёскі Гарбавічы Чавускага раёна Жанна Усцінава. На шчасце, такі пералік здатных маладых літаратараў пастаянна папаўняецца.

Навіны літжыцця: Магілёўшчына

Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Патрыярх Іоанн Экзарх усяе Беларусі Філарэт павінішаваў з трохгодзем калектыў інфармацыйнага выдання храма Святой Жывапатковай Тройцы гарадскога пасёлка Хоцімск Магілёўскай вобласці “Троіцкі вестник”, які ўзначальвае пісьменнік Аляксандр Балдоўскі.

Магілёўскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі і Магілёўскае гарадское аддзяленне рэспубліканскага грамадскага аб’яднання “Рускае культурна-асветніцкае таварыства”

правялі літаратурны конкурс, прысвечаны 50-годдзю касмічнага палёту Юрыя Гагарына. Пераможцы вызначаны ў намінацыйных “Малая проза” і “Паэзія” ў трох узроставых групах.

Напрыканцы красавіка адбудзецца прэзентацыя новай публіцыстычнай кнігі Віктара Арцём’ева “Пысіны: ад прадзеда да праўнукаў”. Прэзентацыя пройдзе на радзіме А. Пысіна, у гарадскім пасёлку Краснаполле.

10 мая спаўняецца 80 год аднаму са старэй-

шых пісьменнікаў Магілёўшчыны, члену Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксею Кажамяку.

Абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі і рэгіянальнае аддзяленне рэспубліканскага грамадскага аб’яднання “Рускае таварыства” прыме ўдзел у чацвёртым міжнародным фестывалі ў Рэспубліцы Беларусь “Сугучча слоў жывых”.

Дэлегацыя магілёўскіх пісьменнікаў рыхтуецца да ўдзелу ў свяце паэзіі “Паэтычная сябрына — Письмянкоў луг”, якая пройдзе ў горадзе Касцюковічы 20-21 мая і будзе прысвечана памяці паэта-земляка Алеся Письмянкова.

Выстаўкі

Шаржы ад Аляксандра Каршакевіча

Юлія АНДРЭВА,
фота Кастуся Дробава

1 красавіка, у Дзень смеху, у Міністэрстве інфармацыі адкрылася выстаўка карыкатур, гумарыстычных малюнкаў, шаржаў супрацоўніка альманаха сатыры і гумару “Вожык”, вядомага мастака-карыкатурыста Аляксандра Каршакевіча.

На здымку: адкрыццё выставы.

Выстаўку, якая аб’яднала каля двухсот работ, адкрыла першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Апаніч, якая адзначыла сацыяльную значнасць карыкатуры, яе ўплыў на грамадства. Сваё слова пра А. Каршакевіча, беларускую карыкатурыстыку, школу вожыкаўскага гумарыстычнага і сатырычнага малюнка сказалі дырэктар РВУ “Літаратура і Мастацтва” Алесь Карлюкевіч, галоўны рэдактар альманаха “Вожык” Юлія Зарэцкая, мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў Сяргей Волкаў. Сярод прысутных было шмат вядомых калег і сяброў мастака — карыкатурысты Мікола Гіргель, Алес Папоў, Анатоль Гармаза, Віталь Дударэнка, Вікенцій Пузанкевіч, Павел Гарадцоў.

Імпрэзы

Вечар гумару

Таццяна ВЫСКВАРКА

1 красавіка ў Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна адбыўся вялікі вечар гумару, у якім прынялі ўдзел вядомыя пісьменнікі-гумарысты, сатырыкі, парадысты. Шматлікія глядачы з цікавасцю слухалі гумарыстычныя вершы Сяргея Давідовіча, пародыі і эпіграмы Пятра Радзечкі, пародыі, вершы і гумарыстычныя распевы Анатоль Зэкава і Уладзіміра Ермалаева, гумарэскі Васіля Найдзіна, вершы і пародыі Януса Маль-

ца, гумарыстычныя “назіранні з прыроды” Міхася Пазнякова, пародыі Міколы Шабовіча. Да месца былі і парадыйна-музычныя нумары ў выкананні Дзмітрыя Пятровіча і Анатоль Міхальчэнкава. Не менш уразілі і эпіграмы-прадстаўленні Міколы Шабовіча на кожнага з выступоўцаў.

Вечар, падрыхтаваны гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі, закончыўся, але глядачы яшчэ доўга не разыходзіліся — дзяліліся ўражаннямі, бралі аўтографы ў паэтаў, здрымаліся з імі на памяць, паказвалі свае творы. Дынамічна і зладжана правёў вечар сяброўскі тандэм у складзе Міхася Башлакова і Міколы Шабовіча.

Да ведама

Клопат пра каштоўнасці

Лана ІВАНОВА

Як паведамілі ў Міністэрстве культуры Беларусі, прайшло пасяджэнне Камісіі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь па выяўленні, вяртанні, сумесным выкарыстанні і ўвядзенні ў навуковы і культурны ўжытак нацыянальных культурных каштоўнасцей, што знаходзяцца па-за межамі Беларусі. На пасяджэнні, якое адбылося пад старшынствам намесніка міністра культуры Віктара Кураша і намесніка міністра замежных спраў Беларусі Сяргея Алеянікі, падсумоўваліся вынікі рэалізацыі праграмы працы Рэспубліканскай экспертнай камісіі па размеркаванні каштоўнасцей, затрыманых Дзяржаўнай мытнай, разглядаліся прапановы па аптымізацыі механізма размеркавання культурных каштоўнасцей. Была засяроджана ўвага на стварэнні канцэпцыі аўтаматызаванай базы дадзеных нацыянальных культурных каштоўнасцей, што знаходзяцца за межамі Беларусі. Падчас пасяджэння прайшла прэзентацыя віртуальнай рэканструкцыі першага беларускага музея імя Івана Луцкевіча ў Вільні. Вынікам сталася рашэнне пра стварэнне канцэпцыі віртуальнай рэканструкцыі музея: праект мае на мэце выхаванне нацыянальнай самасвядомасці і фарміраванне беларускай прысутнасці ў Інтэрнэт-прасторы праз ідэнтыфікацыю нацыянальных набыткаў.

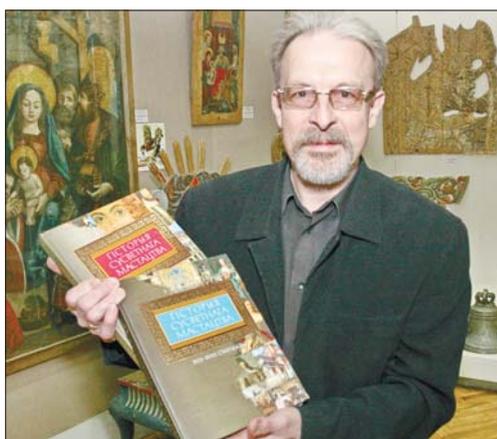
Літабсягі

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота Кастуся Дробава

У Музеі старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь было нязвыкла людна. Бо менавіта тут, у музейнай зале, праходзіла прэзентацыя дзвюх кніг кандыдата мастацтвазнаўства Барыса Лазукі “Гісторыя сусветнага мастацтва”, што прысвечаны развіццю мастацтва ад старажытнасці да XVIII ст. Кнігі пабачылі свет у выдавецтве “Беларусь” пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі краіны.

Спыніць час, захаваць яго здабыткі для сучаснікаў і наступных пакаленняў — досыць складаная задача. Аднак Барыс Лазука — адзін з тых людзей, якія дасягнулі поспеху ў гэтай справе. Ён здольны знайсці самае характэрнае, вартае і расказаць пра гэта чытачу, тым самым прыадкрыць і таямніцы нашага мастацтва, паказаць краіну з новага боку. Ствараная ім кнігі — пра тое, што было, і для тых, хто будзе мець дачыненне да нашай гісторыі ў будучыні... На такі ўзнісла-філасофскі аспект кніг падчас прэ-

Для тых, хто будзе

зентацыі былі скіраваны думкі выступоўцаў. А можа, так і трэба? Бо гэтыя выданні — здабытак шматгадовай плённай працы аўтара, яны, нібы масток у будучыню, раславадаючы нашчадкам пра мінулыя стагоддзі, раскажуць і пра нас.

На прэзентацыі прамаўлялі многія — прадстаўнікі Міністэрстваў інфармацыі і культуры краіны, тыя людзі, хто працаваў над кнігамі ў выдавецтве “Беларусь”, калегі, сябры аўтара. Так, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі Аляксандр

Лакотка заўважыў: “З’яўленне гэтых кніг абсалютна заканамернае. У краіне павінна быць айчынная гісторыя сусветнага мастацтва. На гэтую тэму ўжо напісана шмат, аднак выданні Барыса Лазукі адметныя змястоўнасцю, навуковай абгрунтаванасцю”.

“Вельмі прыемна, што кнігі пабачылі свет дзякуючы спалучэнню працы аўтара і выдаўца. Толькі ў такім выпадку мы атрымліваем маленькі шэдэўр мастацтва. У партфелі аўтара шмат яшчэ здабыткаў, і, думаю, праз некаторы час мы зможам пазнаёміцца з імі, тым больш што “Гісторыя сусветнага мастацтва” будзе мець працяг у выглядзе трэцяй кнігі,” — падкрэсліў намеснік міністра інфармацыі Беларусі Ігар Лапцёнак.

Сам Барыс Андрэевіч сціпла заўважыў: “Гэтыя кнігі атрымаліся таму, што ёсць я, аўтар, але ёсць яшчэ людзі — супрацоўнікі выдавецтва “Беларусь”, якія працавалі над выданнямі. Гэта літаратурны рэдактар Тамара Пасянкова, мастак Усевалад Свентахоўскі, мастацкі рэдактар Віктар Загародні, карэктары, вярстальшчыкі... Яны не проста выдатна робяць сваю справу, а думаюць пра будучыню, пра тое, што нашы дзеці, унукі будуць чытаць, ведаць”.

На здымку: Барыс Лазука прэзентуе кнігі “Гісторыя сусветнага мастацтва”.

Артлінія

Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
фота Валерыя Харчанкі

Праект міжнародны — ажыццёўлены супольна Расійскай Нацыянальнай бібліятэкай, Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў, выдавецтвам “Чатыры чвэрці” пры фінансавай падтрымцы Польскага інстытута ў Санкт-Пецярбургу. Выхаду ў свет выкшталцёных нотных выданняў (іх ужо 10) папярэднічала амаль дваццацігадовая пошукава-даследчыцкая і папулярызатарская праца заснавальніка гэтай серыі выданняў — Яўгена Паплаўскага, кампазітара і вядомага рупліўцы адраджэння айчыннай музычнай спадчыны. Ён у свой час быў асістэнтам-стажорам Санкт-Пец-

Рытмы замкаў ды сядзіб

Вернісажы мастакоў і прэзентацыі выдавецкіх праектаў на выставачнай прасторы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі зазвычай ладзяцца ў музычным атачэнні. Але гэтым разам гераіняй імпрэзы была ўласна музыка: у галерэі “Лабірынт” адбыўся канцэрт-прэзентацыя серыі нотных выданняў “Музычная спадчына Рэчы Паспалітай з Расійскай Нацыянальнай бібліятэкі”, арганізаваны НББ і выдавецтвам “Чатыры чвэрці”.

цяжурбургскай кансерваторыі і, зацікаўлены лёсам страчанай і забытай музыкі, што калісьці гучала на беларускіх землях, пачаў мэтанакіравана вывучаць фонды Расійскай Нацыянальнай бібліятэкі. Працягваю сваю пошукава-папулярызатарскую дзейнасць, працуючы ў творчым аб’яднанні “Беларуская Капэла”. Далучыўшыся да нешматлікіх даследчыкаў нашай музычнай даўніны, ён уводзіў у культурны досвед сучаснікаў адкрытыя наноў імёны, незнаёмыя творы... Затым былі першыя паспяховае выдавецкія праекты, падтрыманыя Польскім інстытутам у Мінску. І яго колішні дырэктар, а цяпер дырэктар Польскага інстытута ў Санкт-Пецярбургу Цэзарый Карпінскі, даведаўшыся пра новую ідэю дацэнта БДУКіМ Я. Паплаўскага, паспрыяў яе ўвасабленню.

Распачатая ў 2008 г. серыя выданняў мае на мэце пазнаёміць усіх зацікаўленых з музычнай культуры Рэчы Паспалітай XVII — XIX стст. Нягледзячы на парадоксы гісторыі, на крутыя павароты ў лёсах беларускага і польскага народаў, мы спрадзек жывём побач і ў нас ёсць галоўнае: крэўныя павязі,

агульная і непадзельная культурная спадчына, даўня духоўныя каштоўнасці, у якіх — нашы карані, досвед і адметнасць. Пра гэта нагадваюць і помнік культуры XVII — пачатку XVIII стст. “Давыдкаўскі ірмалагіён”, і музыка Антона Абрамовіча, Канстанціна Горскага, Аляксандра і Міхала Ельскіх, Юзафа Ігнацыя і Каятана Крашэўскіх, Фларыяна Міладоўскага, Напалеона Орды... Выдадзеныя ноты нясуць і практычную карысць: скажам, зборнік твораў для фартэпіяна ў 4 рукі “Рытмы замкаў і сядзіб” прывабіць музыкантаў-прафесіяналаў і аматараў. Канцэрт-прэзентацыя ўпрыгожыла жывое гучанне музыкі ў выкананні знанага піяніста Ігара Алоўнікава, студэнтаў БДАМ і навучэнцаў каледжа пры ёй. У дар бібліятэцы Я. Паплаўскі перадаў нотныя выданні, прадстаўленыя на імпрэзе.

На здымку: дырэктар выдавецтва “Чатыры чвэрці” Ліліяна Аніцук, намеснік дырэктара НББ Людміла Кірухіна, кампазітар і даследчык Яўген Паплаўскі, народны артыст Беларусі, прафесар Ігар Алоўнікаў.

Повязі

Іжэўскія беларусы віталі Караткевіча

Вечар, прысвечаны памяці Уладзіміра Караткевіча, прайшоў у сталіцы Удмурцкай Рэспублікі.

Сяргей ШЫЧКО,
фота Кастуся Дробава

Нацыянальная бібліятэка Удмурціі ў Іжэўску сабрала прыхільнікаў творчасці класіка беларускай літаратуры, ураджэнцаў Беларусі, якія жывуць у гэтай старонцы. Нашых землякоў шмат па ўсёй Удмурціі — не толькі ў Іжэўску, але і ў Воткінску, Глазаве, іншых вялікіх і малых паселішчах расійскай глыбіні. Гэтым разам беларусы чыталі творы аўтара “Дзікага палявання караля Стаха” на роднай мове ў сталіцы другой сваёй радзімы. Старшыня Таварыства беларусаў Удмурціі Мікалай Дзмітрыевіч Украінец прадэманстравалі прысутным выданне “Дзікага палявання...” на чатырох мовах. Падкрэсліў, што праект здзейсніўся дзякуючы Беларускаму Фонду культуры. Сваімі развагамі пра творчасць У. Караткевіча падзяліліся дырэктар бібліятэкі Галіна Гаўрылаўна Калініна, намеснік міністра па справах нацыянальнасцей Савета міні-

страў Удмурціі Вольга Віктараўна Царагародцава, прафесар Удмурцкага дзяржаўнага ўніверсітэта Ганна Сяргееўна Зуева.

Сярод галоўных удзельнікаў святочнай імпрэзы — народны пісьменнік Удмурціі Вячаслаў Ар-Сяргі. Ён выступіў з паведамленнем пра сучасныя беларуска-удмурцкія літаратурныя сувязі. Дарэчы, паэт і празаік, якога добра ведаюць па ўсёй Расіі, выдаюць у перакладах на фіна-ўгорскія і славянскія мовы ў розных краінах свету, цесна звязаны з Беларуссю. У 2008 годзе літаратар удзельнічаў у святкаванні Дня беларускага пісьменства ў Барысаве. Вершы Вячаслава Ар-Сяргі перакладзены на беларускую мову і надрукаваны ў часопісе “Польмя”. Выступаў удмурцкі літаратар і ў часопісах “Нёман”, “Всёмирная літаратура”. Пра творчасць пісьменніка з Іжэўска расказвала на старонках беларуска-расійскай газеты “Союз” і ў штотыднёвіку “Літаратура і мастацтва”. Вячаслаў Ар-Сяргі ў 2008 годзе пабываў у Барысаве і на Барысаўшчыне, у вё-

сцы Мётча, у Пухавіцкім і Чэрвеньскім раёнах, на ведаў мясцовыя дзяржаўныя і грамадскія музеі. І ўжо не аднойчы выказваў жаданне напісаць кнігу пра Беларусь. Будзем чакаць і спадзявацца. Цяпер у Мінску падрыхтаваны да друку зборнік вершаў удмурцкага паэта Вячаслава Ар-Сяргі на беларускай мове.

На здымку: народны паэт Удмурціі Вячаслаў Ар-Сяргі.

3-пад пяра

У сталічным ДOME літаратара адбылася сустрэча кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў Беларусі з Ван Сяньцзюй, саветнікам пасольства КНР у Беларусі. Размова ішла пра ўсталяванне творчых, культурных і дзелавых сувязей паміж творчымі саюзамі абедзвюх краін; фінансавую ўзаемадапамогу і падтрымку; пра магчымасць перакладу твораў беларускіх пісьменнікаў на кітайскую мову і адпаведна кітайскіх — на беларускую. А таксама пра ўдзел дэлегацыі Саюза пісьменнікаў КНР у рабоце з’езда Саюза пісьменнікаў Беларусі, які мае адбыцца восенню гэтага года. У гутарцы прынялі ўдзел першы сакратар СІБ Генадзь Пашкоў і старшыня Савета Беларускага рэспубліканскага літаратурнага фонду СІБ Славамір Антановіч.

Станіслаў МІКАЛАЕЎ

У ДOME дружбы прайшла беларуска-кыргызская літаратурна-музычная вечарына “Песні з глыбінь сэрца”, прысвечаная памяці паэта-акына Тактагула Сагылганова. Адкрываючы мерапрыемства, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кыргызскай Рэспублікі ў Беларусі Эрык Асаналіёў распавёў пра нялёкі лёс Тактагула, творцы, які змагаўся супраць царскага самаўладдзя. Прысутныя на вечарыне адзначалі, што філасофія і свабодалюбства паэзіі Тактагула сутунныя з творчасцю лепшых беларускіх паэтаў. Яго творы перакладліся на беларускую мову, гэтаксама, як творы беларускіх класікаў — на кыргызскую. І такая ўзаемная цікавасць да культуры павінна мець прадаўжэнне. У вечарыне прымалі ўдзел беларускія пісьменнікі Генадзь Пашкоў, Георгій Марчук, кампазітар Эдуард Зарышкі. Гучалі вершы, радаваў прысутных сваім мастацтвам кыргызскі спявак Атылет Шайлабэк Тэгін.

Анастасія ГРЫШЧУК

У Мінскай раённай цэнтральнай бібліятэцы прайшоў семінар для работнікаў бібліятэк філіялаў раёна. На сустрэчу была запрошана пісьменніца Кацярына Хадасевіч-Лісавая. Яе творы прыцягваюць увагу аматараў жаночых гісторый, прымушаюць задумацца, суперажываць, а галоўнае, чытаць, не адрываючыся, старонку за старонкай. Кацярына Станіславаўна чытала свае вершы, напоўненыя каханнем, жаноцкасцю, вытанчанасцю, знайшоўшы ўдзячных слухачоў сярод бібліятэчных супрацоўнікаў.

Святлана КОУЗЕЛЕВА

У музеі ваўкавыскай гімназіі № 1 збіраюцца экспанаты і матэрыялы для адкрыцця экспазіцыі, прысвечанай акцёру Аляксандру Дзядзюшкі. Ваўкавыск добра памятае яго як яркага артыста, незабыўнага “Албанца” з любімага тэлесерыяла. Калі Аляксандр трагічна загінуў разам са сваёй сям’ёй у аўтакатастрофе, землякі былі шакіраваны. У экспазіцыю ўвойдуць асабістыя рэчы, запісы тэлеперадач пра акцёра, дакументы і лісты. Некаторыя рэчы перадалі калегі Дзядзюшкі з Расіі, штогод падарылі былія настаўнікі і аднакласнікі. Сваімі ролямі ў кіно Аляксандр Дзядзюшка выходзіў з нашых хлопцаў сапраўдных мужчын. На радзіме артыста не забываюць пра гэта.

Ірына МАСЛЯНЦЫНА

Паэтычная вечарына “Усё пачынаецца з кахання” прайшла ў Беларускім дзяржаўным універсітэце інфарматыкі і радыёэлектронікі. Зала сабрала вялікую грамаду студэнтаў розных факультэтаў, якія з вялікай цікавасцю слухалі сваіх калег. Гучалі вершы вядомых паэтаў Сяргея Ясеніна і Роберта Раждзественскага. Молдзё БДУІР у чарговы раз прадэманстравала, што разбіраецца не толькі ў складаным свеце сучаснай інфарматыкі, але і ў паэтычнай класіцы.

Уладзімір СТАРАСЦЕНКА

Гісторыя аднаго фотаздымка

Каб любіць Беларусь нашу мілую...

Калі я пачуў, што ў космас паляцеў спачатку наш Пётр Клімук, а пасля яго — Уладзімір Кавалёнак, я быў надзвычай усцешаны. Мне хацелася нешта такое зрабіць, каб нашы касманаўты адчувалі і ў космасе подых роднай зямлі, сваю кроўную павязь з ёю, не забыліся пра прыналежнасць да свайго народа...

Уладзімір СОДАЛЬ

Якраз гэтым часам выйшла мая першая кніжка “Людзмізвастца” ў бібліятэцы “Голас Радзімы”, у якой я распавядаў пра розныя старонкі нашага нацыянальнага жыцця. Мне здавалася, што гэтая мая кніжачка можа паспрыць нашым касманаўтам яшчэ мацней адчуць іхнюю павязь з Беларуссю, са сваім народам, з яе гісторыяй. З гэтай місіяй я паслаў свае кніжачкі нашым першым касманаўтам. Неўзабаве атрымаў ад іх падзячныя паштоўкі. Пётр Клімук, прыкладам, пісаў:

“Уважаемый Владимир Содаль! Искренне благодарен за внимание, которое Вы оказали мне, подарив книжечку “Людзмізвастца”. Желаю Вам больших творческих успехов, счастья и здоровья. Примите поздравления с праздником 1 Мая. П. Клімук 24.04.79 г.”

...Маё юнацтва прыпала на эру касманаўтыкі. Прыгадваю. Я заканчваю трэці курс філфака. Якраз 12 красавіка 1961 года ў нас былі заняткі па тэхніцы выразнага чытання. Праводзіў іх незабыўны майстар мастацкага слова Ілья Курган. Раптам яго хтось

пагукаў. Неўзабаве ён вярнуўся ў аўдыторыю і сказаў: “Чакаецца важнае ўрадавае паведамленне, я мушу перапыніць заняткі і ісці на радыё... Здаецца, чалавека ў космас паслалі”, — дадаў ён. А неўзабаве мы пачулі пра першы палёт у космас Юрыя Гагарына. Гэтак

мы праз Ілью Кургана, нашага выкладчыка, на некалькі гадзін раней, чым іншыя, пачулі пра палёт у космас першага чалавека. Здаецца, нядаўна ўсё гэта было, але і вельмі ж даўно.

Я і надалей працягваю сачыць за прафесійным і грамадскім жыццём нашых касманаўтаў. Яны ж у нас самыя ганаровыя грамадзяне краіны. Праз іх і наша Беларусь далучаная да касмічных таямніц сусвету.

PS. У свой час, у сваю пару Васіль Зуёнак паслаў свае вершы Уладзіміру Кавалёнку і атрымаў ад касманаўта падзячнае фота з пранікнёным аўтографам на нашай роднай мове:

“Васілю Зуёнку з борта касмічнага комплексу са шчырай падзякай за вершы.

Кавалёнак 4.07.72”

На здымку: У.Кавалёнак — са шчырай падзякай з касмічнага комплексу.

Памятнае

Мы ідзём, галактыка!

Вячаслаў РАГОЙША

Дзень 12 красавіка 1961 года помніцца як цяпер. Мы, студэнты-трэцякурснікі філфака (а ён складаўся тады з трох невялікіх аддзяленняў: беларускага, рускага і журналістыкі), у актавай зале нашага корпуса па вуліцы Чырвонаармейскай слухаем чарговую лекцыю па палітэканоміі. Выкладчык чытае, як, “в отличие от капитализма, при социализме вся прибавочная стоимость служит во благо народу”. Выкладчыкі грамадскіх дысцыплін звычайна менавіта чыталі лекцыі, калектыўна напісаныя і калектыўна абмеркаваныя на кафедрах. Зразумела, каб не адысці ад “лініі партыі”, якая часта мянялася ў тых гадах. Бачу краем вока: Віця Красней, як заўсёды, уважліва натуе лекцыю. Іра Шаблюўская з Светай Мусіенкай нешта ціха абмяркоўваюць паміж сабой. Лёня Акаловіч крадком чытае нейкі “праграмны” раман. Ніна Маеўская задумалася, глядзячы ў акно. Відаць, прыйшло натхненне, піша верш. Міша Шыманскі і Анатоль Кудравец нешта хутка, хутчэй, чым прамאўляе выкладчык, строчаць. Відаць, “адпісваюцца”: “прыціснулі” рэдактары газет, з якімі яны, паралельна з вучобай, супрацоўнічаюць... І тут з грукатам расчыняюцца дзверы, у іх — радасна-задыханы Жэня Радкевіч, які крычыць: “Нашы ў космасе!” Ён, замест лекцыі, па сваіх журналісцкіх абавязках (зразумела, на шкоду вучэбным) завітаў у “Звязду” і адтуль у якасці свайго “алібі” прымчаў гэтую вестку.

Што тут пачалося! Усе сарваліся з месцаў і панесліся з актавай залы. А ў калідорах корпуса з рупара радыёпрыёмніка пачало грывецца: “Сообщение ТАСС...” Хто паспеў апрануцца ў гардэробе, хто не паспеў — усе высыпалі на Чырвонаармейскую. Адсюль рукой падаць да Ленінскага праспекта (цяпер — Незалежнасці), над якім таксама ваўсю грывела: “Сообщение ТАСС”. Сквозь хмары выглянула сонца. З усіх бакоў, з усіх установаў (якая там праца!) на праспект сцякаліся людзі на “несанкцыянаваны мітынг”. Тут жа самі шыхтаваліся ў калоны. Па праспекце павольна паплыла дэманстрацыя. Аднекуль узняліся над галовамі дэманстрантаў вітальныя плакаты, нават партреты Юрыя Гагарына ў гермашлема, якога мы толькі вечарам убачылі з экрана тэлевізара. Луналі радасныя воклічы, то там, то сям гучалі песні.

Каб усвядоміць тагачасную радасць ад першага палёту ў космас чалавека, ды яшчэ савецкага, павінен нагадаць, што

У гэтыя вясновыя дні, калі шырока адзначаецца пяцідзсяцігадовы юбілей першага палёту Чалавека ў Космас, хочацца і мне прыгадаць той незабыўны час.

космасам тады трызніла, бадай, усё чалавецтва. Прайшло ўсяго крыху больш пяці гадоў, як былі запушчаны першыя спадарожнікі Зямлі. Помню, як я зайздросціў свайму земляку Раману Руткоўскаму, які на год раней за мяне скончыў Ракаўскую СШ, паступіў на матэматычны факультэт БДУ і мог у складзе студэнцкага “касмичнага гуртка” па радыёпрыборы слухаць рэальнае ціўканне спадарожніка. Пасля ж на ракетках у космас адпраўляліся сімпатычныя сабаккі. Некаторым з іх нават шанцавала вяртацца назад жывымі. Чакалася: вось-вось паляціць у космас і чалавек. Але хто першы: наш ці амерыканец? І вось здзейснілася...

Зразумела, ні ў той дзень, ні назаўтра было не да лекцыі. Вечарам у інтэрнаце па Свярдлова, дзе мы тады жылі, наладзілі грандыёзныя нечарговыя танцы. Мой аднакурснік і сусед па пакоі Мікола Пашкевіч расцягнуў мяхі свайго гармоніка, выгукнуў па-мядзельску “Трэці курс гуляць!” і, у акружэнні дзяўчат, спусціўся ў вестыбюль першага паверха. Гулялі ледзь не да раніцы...

Прайшоў пэўны час. Услед за Юрыем Гагарыным паляцелі ў космас і іншыя нашы касманаўты. Некаторыя з іх, як мы ведаем, былі надзелены ад прыроды не толькі выдатным здароўем, тэхнічнымі здольнасцямі, але і не абы-якім творчым дарам. У прыватнасці, свае выдатныя мажлівасці жывапісца прадэманстравалі Леанід Лявонаў. А Павел Паповіч неўзабаве пасля сваёй сустрэчы з космасам заявіў пра сябе як паэт. У “Літаратурной Украіні”, якую я тады выпісваў, быў надрукаваны яго верш “Я іду, Галактыка!”. Для мяне гэта было адкрыццём: Павел Паповіч піша вершы, ды яшчэ на роднай украінскай мове! Верш я тут жа пераклаў на беларускую мову і з адпаведнай “урэзкай” надрукаваў 12 красавіка 1966 года ў “Чырвонай змене”. Мяркую, для новага пакалення беларусаў, чытачоў “Літаратуры і мастацтва”, таксама, як і некалі для мяне, будзе нечакана-радасна пазнаёміцца з касманаўтам Паўлам Паповічам-паэтам. Вось гэты яго верш:

Чуў не раз я пра любоў да мора
І да неба ў сэрцы нёс любоў.
Пад яго нямеранай прасторай
Безліч кіламетраў сам прайшоў.

Ды скажу па шчырасці; хоць многа,
Больш, чым на зямлі, я ў небе жыў, —
Для мяне радней няма нічога,
Ёй, зямлэй, найболей даражыў.
Вось таму ізноў я прысягаю:
Покуль сэрца ў грудзі шчодро б’е —
Ні на што нідзе не праяняю
Родную і плодную — Яе!
З громам і вясёлаю вясёлкай,
З ветрам, што таполі нахіліў,
З буйным цветам,

з кожнай гойнай голкай

І з дажджом, што сыпле на палі,
З белаю хацінаю над ставам,
З водарам герані у садах,
З нафтаю і з наймацнейшым сплавам,
Што булькоча ў доменных пяхах.
Кветкі ў космас з роднае планеты
Браў на згадку, што цвіла вясна.
Кветкі тыя бачыў на лафетах
У байцоў, калі была вайна.
А пяхоце сніліся пракосы
І барозны пульхнае раллі,
На начлезе дым кастра і росы,
Плён баагты ўдзячнае зямлі.
Хоць ніякай розніцы між намі,
За салдатаў рады я стократ.
У пяхоты шчасце пад нагамі —
Свята беражы яго, салдат!
Я і сам дарогу пракладаю,
Дзе ніхто дагэтуль не хадзіў,
Толькі без цябе, Дняпроўскі краю,
Я ў жыцці нічога б не зрабіў.
Я іду, Галактыка!
Ні змора
І ні страх не спыніць мой разгон!
Сын Зямлі я —
Зразумейце, зоры,
Гэта ад яе нясу наклон!
І не будзьце ў крыўдзе за характар:
Больш, чым вас, усё ж люблю расу.
У халодны змрок нямых галактык
Я сваё, зямное, данясу.
А калі надызде ліхалецце,
Пад дажджом касмічным упаду —
Стану да цябе, Зямля, ляццець я
І працяг свой у табе знайду.
Попелам, што ў стэпе ляжа недзе,
Ці каля Дняпра пасевам рос —
Мне жыццё вярні, каб на планеце
Залатым я коласам прарос!

Хочацца, каб маладое пакаленне заўсёды помніла не толькі пра тых, хто вяршыў подзвігі на Зямлі, але і ў Космасе.

Працавалі на космас

Эдуард КАРНІЛОВІЧ

Пальмянасьць новага здзіўляе і палюхае. З’явіўся новы чалавек у навукова-тэхналагічнай сістэме — з’явіцца і новы сучасны герой у мастацкай творчасці. Іван Міско першым стварыў скульптурныя партреты Пятра Клімука і Уладзіміра Кавалёнка. У мастацка-дакументальным жанры працавалі самі касманаўты. П. Клімук з дапамогай пісьменніка Міколы Гіля выпусціў твор “Зоры — побач” а потым — “Атака на бязважкасць”. І У. Кавалёнак выпусціў дзве кнігі: “Радзіма крылы дала” і “Арбіты жыцця”. А дзе ж тыя, хто непасрэдна задзейнічаны ў сферы касманаўтыкі і ракетабудавання? Яны былі і будуць, але мы мала іх ведаем. У гісторыі космасу вечно будуць жыць Мсціслаў Келдыш, Сяргей Каралёў, Міхаіл Янгель, Павел Сухой, Афанасій Лянькоў (двое апошніх — беларусы). Згадаем некалькі выдатных імён нашых землякоў, якія працавалі і працуюць “на космас”.

Афанасій Лянькоў нарадзіўся 18 студзеня 1917 года ў вёсцы Малы Трылесін (цяпер Бялыніцкі раён). У 1938 годзе скончыў Таганроўскі авіяцыйны тэхнікум. Але хлопец не стаў лётчыкам, пайшоў на авіярамонны завод, што знаходзіўся ў Смаленску. Працаваў майстрам, тэхнолагам. Гораду пагражала фашысцкая навала, але на фронт Лянькова не ўзялі. Разам з заводам ён быў эвакуіраваны ў Куйбышаў. Пасля вайны, у 1955 годзе, скончыў Куйбышаўскі авіяцыйны інстытут і працаваў начальнікам аграгатна-зборачнага цэха. Пазней быў прызначаны дырэктарам завода “Прогресс”, які знаходзіўся ў Куйбышаўе. Пад кіраўніцтвам Лянькова асвойвалася серыйная зборка і выпрабаванне міжконтынальных балістычных ракет і крылатых ракет для Ваенна-марскога флоту, мадыфікацый ракет-носьбітаў “Восток”, “Восход”, “Молнія”, “Союз”.

Ён займаўся і ўкараненнем сістэмы аўтаматычнага кіравання вытворчасцю. А. Лянькоў утанаваны званнем лаўрэата Ленінскай прэміі (1966). Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай рэвалюцыі і ордэнам “Знак Пашаны”, медалямі. Памёр наш выдатны зямляк 27 лютага 1980 года.

А ці быў яшчэ хто з беларусаў у гэтай сферы? Вядома ж, былі і ёсць. Па далёка не поўных звестках у мой спіс трапіла звыш ста імён. Сярод іх — Віктар Камісараў, таленавіты канструктар, якога называюць інжынерам-мастаком. Ён нарадзіўся ў горадзе Барысаве Мінскай вобласці, дзе і скончыў сярэдняю школу. Паступіў у Маскоўскае вышэйшае тэхнічнае вучылішча імя М.Э. Баумана. У 1958 годзе Віктар Камісараў, якому тады споўнілася 24 гады, быў накіраваны ва Усесаюзнае навукова-даследчы інстытут транспартнага машынабудавання. Сур’ёзна займаўся тэхнічнай творчасцю, прайшоў шлях ад простага інжынера-канструктара да начальніка Канструктарскага бюро.

Ён непасрэдна ўдзельнічаў у распрацоўцы эксперыментальнага ўзору машыны на паветранай падушцы СМ-І (вы бачылі хуткасныя японскія цягнікі). Цікавы першы аўтаматычны месяцаход, які ствараў і кіраваў ім з Зямлі цяпер ужо вядомы канструктар з-пад Мінска. Ён яшчэ распрацоўваў спецыялізаваны транспартны робат для ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. В. Камісараў — аўтар 35 вынаходніцтваў і лаўрэат Дзяржаўнай прэміі (1973), якая прынесла яму шырокую вядомасць сярод даследчыкаў космасу.

Чалавек нараджаецца не для ўяўнага шчасця, а для таго, каб працаваць, шукаць і знаходзіць сябе ў паўсудзіснай творчасці. Так, здаецца, адчуваў сябе славетны старажыл закрыгтага горада Арзамас-16 Венямін Цукерман — фізік, заснавальнік айчынай імпульснай рэнтгенаграфіі, Герой Сацыялістычнай Працы. Ён нарадзіўся 6 красавіка 1913 года ў Віцебску. У дзяцінстве перажыў вайну, рэвалюцыю. У 1930 годзе паехаў у сталіцу. І пашанцавала хлопцу: яго прынялі на працу супрацоўнікам рэнтген-лабараторыі Маскоўскага машынабудавальнага інстытута, які ён скончыў у 1936 г. і ў хуткім часе стаў кіраўніком рэнтген-лабараторыі Інстытута машыназнаўства Акадэміі навук СССР. У тас вайны ён вынайшаў прыстасаванне для кідання бутэлек з запальнай сумесцю. Яно дапамагло ў цяжкіх баях з фашысцкімі танкамі. Абараніў кандыдацкую дысертацыю, пазней стаў доктарам фізика-матэматычных навук, прафесарам. Вайна скончылася, а небяспека абвастралася. Сакрэтную вытворчасць трэба было адзесці ад Масквы. Арзамас-16 стаў родным домам Веняміна Аронавіча, 44 гады тут давялося жыць, адкрываць, кіраваць. Знакаміты Юлій Харытон запрасіў яго працаваць над стварэннем ядзернай зброі, кіраваць аддзелам эксперыментальнай фізікі. Упершыню ў айчынай і сусветнай навуцы наш зямляк распрацаваў і здзейсніў рэнтгенаграфічны даследаванні з’явы выбуха і дэтанцыі. Памёр вялікі відчочанін у 1993 г.

Рыгор САКАЛОЎСКІ,
старшыня Мінскага абласнога
аддзялення СПБ,
фота Кастуся Дробава

Калі адсейваецца другараднае...

Хто адважыцца адказаць на такое, здавалася б, простае пытанне: “Як пражыць без літаратуры, без чытання кніг?” Верагодна, ніхто. Таму што гэта — аксіёма. Яшчэ англійскі пісьменнік Джозеф Адзісон у XVII стагоддзі сцвярджаў: “Чытанне для розуму — тое ж, што фізічныя практыкаванні для цела”. А кніга па-ранейшаму створана дзеля таго, каб прывабліваць чытачоў тым самым разумным, добрым, вечным...

Зноў, напрыклад, парадавала сваіх прыхільнікаў новым гістарычным раманам “На перепутье двух дорог” Наталія Голубева. Цэнтральнае месца расповеда — Бабруйская крэпасць — першае стратэгічнае збудаванне, якое было ўзведзена перад вайной 1812 года ля заходняй граніцы Расійскай імперыі. На гэтым фоне і разгортваюцца падзеі, якія ўсебакова і неардынарна асвятляе ў рамане Н. Голубева.

Бліснуў яркім талентам у кнізе фантастыкі прэзаіт з Коласава Алесь Аляшкевіч. Назваў яе “Дзеці зорак”.

Мудра сказана: казка мана, ды ў ёй намёк. У тым сэнсе, што, калі знаёмішся з творами гэтага жанру, атрымліваеш урокі дабрны, справядлівасці. Што асабліва важна для дзяцей. Аднак язык не пава- рочваецца сказаць, што казка Генадзя Аўласенкі з Чэрвеня “Удивительные приключения маленького Ветерка из Вентиллятора” — мана, бо яна такая праўдзівая, што ніколі не сумняваешся — усё гэта было на самай справе.

Па-добраму заздросціш пісьменніку-франтавіку, які пакінуў свой аўтограф на сценах рэйхстага, Івану Муравейку. Што ні год — то кніга. І зноў чытачы з хваляваннем раскрываюць яго новыя кнігі

“Была война” і “Лебедный край” (апошні прысвечаны роднай Любаншчыне, яе працалюбівым людзям).

Сваю лірычную мелодыю, вобразна кажучы, унеслі ў агульную пісьменніцкую сімфонію і паэты. У выдавецтве “Мастацкая літаратура” выйшаў у свет неардынарны зборнік вершаў Рагнеда Малахоўскага “Беражніца”. Цікавымі, пранікнёнымі радкамі ўсхвалявалі прыхільнікаў паэтычнага слова Канстанцін Цыбульскі (зборнік “Мгновение над Бездной”) і Міхась Сазончык (зборнік “Выпрабаванне часам”).

На мой погляд, у гэтых творах яскрава выявілася адданасць сыноў і... пісьменнікаў Міншчыны перад Яе Вялікасцю Літаратурай! Без яе, абранніцы, яны не ўяўляюць свайго жыцця. А служэнне літаратуры лічаць сваім святым абавязкам.

Хтосьці сказаў, што кніга ніколі не бывае ўжо загадзя шэдэўрам — яна ім становіцца. А каб напісаць твор, які адпавядае часу і чалавеку, які жыве ў ім, неабходны дзве ўмовы: наяўнасць вялікага таленту і пісьменніцкае працалюбства, якое даходзіць часам да фанатызму. Трэба бязмерна любіць Літаратуру, жывое Слова і, канечне, разумець, што без гэтага проста немагчымы твор, да якога пацягнуцца чалавечая душа.

Многім маім пабрацімам па літаратурным цэху даспадобы творчы метады пісьменніка Міхаэля Эндэ: “Я працую хутчэй не як пісьменнік, а як мастак. Мастак часта пачынае маляваць з найбольш яркага вугла, паступова дамалёўваючы астатняе. У мяне, зразумела, ёсць унутраная ідэя, але яна пастаянна мяняецца на працягу работы. Я пішу вельмі павольна, калі-ні-калі сяджу і па чвэрці гадзіны над адным словам, абдумваючы яго. Атрымліваю асалоду — каб яго можна было круціць і разглядаць як палатно мастака. Але для мяне гэта не толькі карціна, але і мелодыя. Мне важна не толькі як гэта выглядае, але і як гучыць”.

Шчыра верыцца, што пісьменнікі двойчы ардэнаноснай Міншчыны не сядзяць склаўшы рукі: яны шукаюць, разважаюць, твораць... А хутка, безумоўна, з’явіцца новыя вартыя творы, якія пацвердзяць мудрае выказанне: добрая тая кніга, якую разгортваеш, спадзеючыся, а закрываеш, узбагаціўшыся.

На пільсе

Пілою па памяці...

У рэдакцыю звярнуўся ўсхваляваны мінчанін Леанід Кавалёў: у двары дома № 48 па вуліцы Веры Харужай, таго самага, дзе некалькі год у 60-х гадах жыў Уладзімір Караткевіч, пілююць дрэвы. Яны былі пасаджаны шчаслівымі наваасёламі, жыхарамі гэтага і суседняга — 14-га — дамоў тады, калі будынік толькі засяляліся. Між іншым, 48-ы быў до- мам асаблівым — пісьменніцкім. Акрамя Караткевіча тут тады атрымалі кватэры многія беларускія літаратары. Пісьменнікі актыўна прымалі ўдзел у добраўладкаванні свайго двара. Караткевіч уласнаручна пасадзіў два каштаны. Цяпер усё гэта вырашана пусціць пад пілу — тут плануецца ўзвядзенне яшчэ аднаго дома.

Дворык, сапраўды, выглядаў сумна. Ад некалькіх дрэў — толькі пянькі, шырокія і абсалютна не тухлявыя. Навокал — перакапана, заклапочаны будаўнікі ходзяць, нешта вы- мяраюць...

— Саджанцы мы, жыхары гэтых дамоў, у 1967 годзе заказвалі праз наша домаўпраўленне. Ніякіх таполяў — каштаны, рабіны, маньчжурскі арэх... І так усе радаваліся! — расказвае жыхарка 20-й кватэры дома № 48 Тамара Валасецкая. — У нас быў дагледжаны, прыгожы двор. Цяпер жа ўсё бязлігасна знішчаюць. Нічога, — кажуць, — пастыя, як пабудуем, новыя дрэвы пасадзім. А нам не трэба новых! Шмаг гадоў раслі гэтыя — сталі сапраўднымі прыгажунямі. Ужо і няма некагортых з тых, хто даў ім жыццё, а дрэвы працягваюць расці як памяць пра іх. Навошта ж па памяці гэтай — пілою?

— Я была школьніцай, калі гэты двор добраўладкоўваўся, — устамінае Аляксандра Воднева. — Як атрымалі тут кватэру, падавалася, амаль на краі горада жыць да- вядзецца. А цяпер гэта практычна цэнтр. Наш пад’езд — другі, а кватэра — я і цяпер у ёй жыву — дваццаць сёмай. Уладзімір Караткевіч жыў у дваццаць шостаі. Менавіта тут, у гэтым доме, ён ствараў “Чорны замак Альшанскі”. І там, у рамане, ёсць апісанне нашай двара, нашых лавачак, нашых дрэў... Ён пасяліў свайго героя ў нашым доме... Так шкада, што гэты славуці дворык губляе сваю прыгажосць! І здаецца, не з-за таго, што інакш нельга, а проста таму, што камусьці са спіла- ванымі дрэвамі і разварочанымі клумбамі працаваць зручней.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

Каментарый

Анатоль БУТЭВІЧ, пісьменнік, старшыня грамадскай назіральнай камісіі пры Міністэрстве культуры па захаванні гісторыка-культурнай спадчыны, па просьбе рэдакцыі так выказаўся на гэты конт:

— Мяне падакуляе і цешыць неабьяка- васць тамашніх жыхароў. Бо, як на маё разуменне, менавіта з парадку, утульнасці ў сваім двары пачынаецца парадак на нашай агульнай беларускай зямлі. Ды і неабьяка- васць — гэта тая рыса, якая дае спадзеў, што нядобрага і злога вакол нас таксама паменее. Каб было такіх неабьякавых людзей значна і значна больш, то мо і з нашымі даўнімі пом- нікамі гісторыі і культуры была б іншая сітуа- цыя, не ўзніклі б звычайныя куратнікі з газа- сілікатных блокаў побач з б'ялымі палацамі і на іх дварах, не нішчылася б справа і памяць продкаў.

А што да дрэў, якія сякуць і пілююць па ву- ліцы імя В.Харужай, то шкада іх. Шкада лю- дзей, якія не разумеюць, што робяць. І таму, што менш зялёным стане наш Мінск — як можна бачыць, на многіх вуліцах маладыя дрэўцы, пасаджаныя замест старых, чамусьці ўпарта не хочучы прыжывацца і сохнуць, сох- нуць. І таму, што нехта не жадае прыслухацца да людской думкі, не хоча растлумачыць, што да чаго, не разумее, што тым самым знішчае грамадскую актыўнасць.

Нашай памяці шкада — шчарбатай яна атрымліваецца... А тут жа такая памяць! Дрэвы пасаджаны Уладзімірам Сямёнавічам Караткевічам. Гэта ж унікальны выпадак.

Там бы шільдчыку адпаведную паста- віць. Да тых дрэў дзетка ды турыстаў вадзіць — каб помнілі, каб ведалі, каб ганарыліся, што захаваў, што пад іхнім ценем можна су- цішыцца ад мігусні і добрым словам згадаць літаратараў, якія пакінулі след не толькі ў прыгожым пісьменстве, а і на зялёнай карце нашай краіны. А мы іх — пад карань, а мы па іх — сакерай... Навошта?!

Разнастайнае праяўленне таленту

Ірына ТУЛУПАВА

Калегія праходзіла ў прыватнай галерэі “У” і яскрава засведчыла імкненне абодвух бакоў да супрацоўніцтва. Такое партнёрства разглядаецца як стратэгічнае ў сферы культуры. Адна з яго мэт — стварэнне з боку дзяржавы ўмоў для развіцця таленавітай творчай асобы. “Мы павінны прызвычаіцца да таго, што могуць быць разна- стайныя формы праяўлення таленту”, — зазначыў міністр Павел Латушка. Ён акцэнтаваў увагу на магчымасці з’яўлення новых праектаў, эфектыўных і ў творчасці, і з пункта гледжан- ня эканомікі. Супрацоўніцтва апошнім часам пашыраецца. Так, кампанія “Трайпл” узялася абдуваць у Мінску дом, дзе нарадзіўся Максім Багдановіч. Даволі працяглы час дзейнічае прадзюсарскі цэнтр у галіне эстрады, які фінансуецца прад-

Як эфектыўна спалучаць у культурнай галіне інтарэсы дзяржавы і прыватнікаў? Гэта пытанне стала тэмай калегіі Міністэрства культуры Беларусі з удзелам кіраўніцтва міністэрства, начальнікаў упраўленняў і прадстаўнікоў прыватнага сектара культуры.

прыемствам “Амкадор”. Добрым прыкладам з’яўляецца фінан- саванне з боку “Приорбанка” ўдзелу беларускіх мастакоў у Ве- нецыянскім біенале. (Сёлета на пачатку чэрвеня ў Венецыі будзе адкрыты беларускі павільён). У гэтым годзе пры падтрымцы Міністэрства культуры будзе таксама створаны цэнтр су- часнага мастацтва, дзейнасць якога плануецца ажыццяўляць пры падтрымцы дзяржаўнага бюджэту і “Приорбанка”. У ахо- ве помнікаў гісторыка-культур- нага спадчыны яскравым пры- кладам прыватнай ініцыятывы з’яўляецца дзейнасць фонду “Любчанскі замак”. І важна, каб такі вопыт распаўсюджваўся як

мага шырай. Пакуль яшчэ ў Бе- ларусі толькі 7 прыватных ус- таноў культуры, 10 000 — дзяр- жаўных і 400 тых, што абралі партнёрскую дзейнасць адным з сваіх кірункаў.

Між іншым, сёлета Міні- стэрства культуры праводзіць конкурс новых фестывальных праектаў: у недзяржаўных ар- ганізацый ёсць шанцы атры- маць фінансавую падтрымку з бюджэту.

У Мінску неўзабаве з’явіцца Музейны квартал — у раёне вуліц Леніна, Кірава і Маркса. Канцэпцыя яго ўхвалена на са- мым высокім узроўні.

Падыходы да развіцця дзяр- жаўнага і прыватнага партнёр-

ства пачалі распрацоўвацца з 2009 года, калі складалася пэў- ная сістэма і працавалі над пра- ектамі нарматыўных актаў на ўзроўні законаў, указаў Прэзі- дэнта Беларусі, пастановаў Са- вета Міністраў, стварэння адпа- веднай сучаснай нарматыўнай базы Міністэрства культуры. А з 2010 года частку сродкаў рэс- публіканскага бюджэту міні- стэрства пачалі выдаткоўваць на праектную дзейнасць, у тым ліку — падтрымліваць прыват- нікаў і больш актыўна прыцяг- ваць сродкі спонсараў.

Выпрацоўка дзейсных інстру- ментаў партнёрства вядзецца з улікам сусветнага вопыту, які засведчыў ужо эфектыўнасць эканомікі культуры. Дарэчы, па ацэнках брытанскіх экспертаў, у апошнія дзесяцігоддзі даход ад экспарту музыкі ў Англіі пе- равысіў даходы ад экспарту ма- шынабудавання і аўтамабілебу- давання разам узятых.

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Рэмейк: за і супраць...

Прачытаў у “ЛіМе” ад 18 сакавіка артыкул Ягора Конева “Рэмейк — падмурак дабрачыннасці”, і чамусьці адразу ж пацягнула ўключыцца ў дыскусію. Артыкул прэзіда — адказ на крытычную рэцэнзію Дзяніса Марціновіча “Гэта салодкае слова — рэмейк”, у якой крытык назваў апошні твор Конева “Новыя палескія рабінзоны” (цытую даслоўна) “другаснай з’явай, якая толькі паўтарае ранейшыя знаходкі класікаў”... Адразу ж заўважу, што гэтыя словы Дзяніса Марціновіча адносяцца не толькі да канкрэтнага твора Ягора Конева, але і да ўсіх так званых літаратурных рэмейкаў.

каб гэта лічылася плагіятам? Палова твора? Трэць? Асобныя старонкі твора ці нават асобныя фразы з яго?

Возьмем, да прыкладу, вядомыя творы дзіцячай літаратуры савецкага перыяду: “Залаты ключык” Аляксея Талстога і “Чараўнік Ізмуроднага горада” Аляксандра Волкава. Вядома, што і Талстой, і Волкаў узялі чужыя творы і, крыху іх перарабіўшы, выпусцілі пад сваімі прозвішчамі.

Што гэта: рэмейк, плагіят? Ці нешта трэцяе, чаму яшчэ нават назвы не прыдумалі?

А тая ж “Таня Гротэр” з сучаснай расійскай літаратуры? Што гэта, як не плагіят твораў Джоан Роўлінг?

Але ж многія чытачы так не лічаць. Асабліва ў Расіі...

Дарэчы, у 2009 годзе нашчадкі малавадомага брытанскага пісьменніка Эдрыяна Джэйкабса абвінавачалі ўжо самую Джоан Роўлінг у плагіяце, заявіўшы, што значная частка “Кубка агня” проста спісана з кнігі Джэйкабса “Чараўнік Віл”. Нават нейкае судовае расследаванне ў Англіі праводзілася, і на ім Роўлінг была поўнаасцю апраўдана...

Але ж, як кажуць, асадак застаўся...

У сваім артыкуле Ягор Конев таксама згадвае Джоан Роўлінг (а разам з ёй Барыса Акуніна і беларускіх пісьменнікаў Андрэя Федарэнку і Людмілу Рублёўскую) як прыклад напісання імі... хай сабе і не рэмейкаў, але, па меркаванню Конева, чагосьці вельмі падобнага. Бо кожны з іх “не вышуквае новыя хады, але камбінуе ўжо распрацаваныя”. Ды і як тут знайсці штосьці новае, калі (зноў цытую Конева) “у сусветнай літаратуры здаўна выпрацавалася каля трох дзясяткаў сюжэтаў — а твораў пішацца куды больш”? Але ж творы з падобнымі сюжэтамі — гэ-

та яшчэ не рэмейк. На сюжэт пра тое, як замужняя жанчына пакахала іншага мужчыну, напісаны тысячы твораў: і да “Ганны Карэнінай”, і пасля яе. Гэтыя творы розныя і па памерах, і па сваёй мастацкай вартасці, але нават самы слабы і няўдалы з іх ніяк нельга аднесці да катэгорыі рэмейка.

Гэта самастойныя творы дадзеных канкрэтных аўтараў. А ці можна назваць самастойным творам рэмейк?

З пункта гледжання Ягора Конева — без усялякага сумнення. Не бяда, што змяніўся аўтар, галоўнае, “што філасофскі падмурак класічнага твора захавася”.

Падмурак падмуркам... а вось далейшыя разважанні аўтара артыкула я, даволь, не зразумеў. “Недарэмнай была праца над рэмейкам аповесці, якую, — піша Конев, — восемдзят гадоў таму не называлі рэмейкам толькі з той прычыны, што слоўца такога яшчэ не ведалі крытыкі”.

Выходзіць, аповесць Маўра — таксама рэмейк! Вось толькі на які твор? Няўжо на “Рабінзона Круза” Даніэля Дэфо?

Але ж адзінае, што аб’ядноўвае гэтыя два творы, — слова “рабінзон” у назвах абодвух. Які ж гэта тады рэмейк?

І “Дзікае паляванне” Караткевіча нікім чынам нельга аднесці да рэмейка. Ёсць у ім штосьці ад твора Конан-Дойла, але гэта нават не літаратурнае запазычанне сюжэта. А калі і запазычанне, то вельмі і вельмі аўтарам перапрацаванае.

З артыкула Ягора Конева выяўляецца, што рэмейк “Палескія рабінзонаў” першапачаткова з’явіўся ў яго як сцэнарый да фільма па матывах твора Маўра і толькі пасля няўдачы на “Беларусьфільме” быў перапрацаваны аўтарам у аповесць. Напэўна, з гэтай

прычыны аргументы на карысць рэмейкаў гучаць у Конева не вельмі пераканаўча. І “павагу да прыроды і любоў да Бацькаўшчыны” не абавязкова выхоўваць на рэмейках. Арыгінальныя аўтарскія творы таксама для гэтага цалкам падыходзяць (у тым ліку і творы класікаў).

І чамусьці не верыцца, што Ягор Конев дзе працягваць эксперыменты з напісаннем новых рэмейкаў. Знойдуцца ў яго ўласныя ідэі і сюжэты для напісання літаратурных твораў. Самастойных і арыгінальных.

Дарэчы, пра рэмейкі ў кінематографіі (у артыкуле Ягора Конева пра гэта гаворыцца даволі шмат).

Па-першае, я цалкам падтрымліваю стварэнне рэмейкаў на старыя, чорна-белыя яшчэ фільмы. Тэхніка кіно зрабіла вялізны крок наперад, і цікавыя сюжэты старых фільмаў чаму б не паўтарыць у каларовым варыянце. Ды яшчэ і з выкарыстаннем найноўшых камп’ютарных тэхналогій.

Па-другое, існуе істотная розніца рэмейка кінематографічнага і рэмейка літаратурнага твора. Бо ў першым выпадку проста здымаецца новы фільм *наводле ранейшага аўтара*, а ў другім — *змяняецца імя аўтара*. І калі рэмейкі кінематографічныя маюць права на існаванне, то з літаратурнымі рэмейкамі справа куды як больш складаная...

Бо чаму б тады не стварыць рэмейк на “Вайну і мір” Льва Талстога? Перанесці дзеянне, скажам, на ХХ стагоддзе, замяніўшы Айчынную вайну 1812 года Айчыннай вайной 1941 — 1945 гг. Андрэй Балконскі стане генералам Чырвонай Арміі, П’ер — якім-небудзь буйным партыйным функцыянерам...

А калі стагоддзе зрабіць ужо нашым, дваццаць першым, то Андрэя можна выставіць, да прыкладу, былым воінам-інтэрнацыяналістам і камандзірам атрада аманаўцаў. А П’ер тады — пазашлюбны сын расійскага алігарха, якому паводле завяшчання адышлі бацькавы мільёны...

Іншае пытанне — ці трэба гэта рабіць? Можна, лепш проста сесці і яшчэ раз перачытаць бесмяротныя раманы Талстога, Булгакава — каго заўгодна з класікаў. Проста каб упэўніцца: лепш ужо не зробіш.

Глеб НІЧЫПАРЭНКА

Любоў да чытання ад бацькі

Прыгожая, з густам аформленая кніга “Жыццё на шляху праўды” адзначана на Нацыянальным конкурсе “Мастацтва кнігі-2010” дыпламам II ступені ў намінацыі “За ўклад у захаванне духоўнай спадчыны”. Выданне пабачыла свет у Выдавецтве Беларускага Экзархага. Хоць Беларуская Праваслаўная Царква апошнім часам і надае вялікую ўвагу кнігавыдавецкай дзейнасці, падобных выданняў дагэтуль не з’яўлялася: упершыню так надзіва поўна і ўсебакова прасочваецца жыццёвы шлях і архіпастарская дзейнасць Высокапраасвяшчэннага Філарэта, Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі, пра што гаворыць і падзаглавак гэтай кнігі — “Мітрапаліт Філарэт з роду Вахрамеевых”.

дзейнасць, кім былі яго настаўнікі і дарадцы на шляху служэння Богу.

Аповед-споведзь яго Праасвяшчэнства пачынаецца з першых дзён Вялікай Айчыннай вайны. Чаму? Уладыка сам тлумачыць гэта: “Наверное, потому, что для маленького мальчика начало войны было потрясением и в памяти осталось на всю жизнь”.

З разваг-успамінаў асабліва цікавыя тры месяцы, дзваракаваецца, чым жыла сям’я Вахрамеевых — сям’я высокаадукаваная, інтэлігентная, дзе, можна сказаць, панавалі культ прыгожага, узвышанага... Уладаром думак юнага Кірыль была музыка: “Атмосфера музыки как бы окутывала меня от отроческих лет, если не от младенческих”. Але не толькі яна, у чым Уладыка і прызнаецца: “С детства, отрочества у меня была такая “жилка” — собиране кніг. Действительно,

их я именно собирал: хоть они в те годы продавались относительно недорого, приобрести книгу для меня было не просто, и такая покупка была событием — потому что бюджет нашей семьи был очень напряжен. К тому же еще и марками увлеклся... Увлечение книгами у меня от отца, он любил книгу. Своими руками я соорудил для них полку, по копейке копил денежку. И если хотел потратить деньги на посредственное издание, отец меня останавливал словами: “Лучше мы купим классику...” З тагу часу захапленне кнігай у яго не паменшала: “... И по сей день иногда хочется открыть Пушкина — наугад — и почитать. Это бывает просто необходимо”. У іншым месцы знаходзім такое сведчанне: “...Тогда многие семьи питали свой интеллект, разум детей классикой. И у нас в семье всегда обсуждали то очередной спектакль в Большом театре, то очередную

программу в Большом зале консерватории”.

На шчасце, было яшчэ і іншае, таксама вельмі важнае — тое, што асабліва адчувальным стала крыху пазней і прадвызначыла далейшы жыццёвы шлях будучага Філарэта: “Для нас огромной примиряющей духовной силой был храм, который мы все посещали. Иногда вместе, иногда “по отдельности” — ведь взрослые были... А я ходил в храм с крестной матерью или с моей родительницей, а иногда мы молились за церковным богослужением все вместе, особенно в праздники”. Істотнае і такое сведчанне: “...Моя семья была домашней церковью”. Вера ў Бога і прывяла ў 1953 годзе Кірыля Вахрамеева ў Маскоўскую духоўную семінарыю.

Трэцяя, заключная частка кнігі — “Прадстаяцель Беларускай Праваслаўнай Царквы” — расповед пра служэнне Яго Высокапраасвяшчэн-

ства на розных нівах архіпастырскай дзейнасці. У сюжэтную канву арганічна ўваходзяць і развагі самога Уладыкі, які ўзнаўляе пэўныя падзеі царкоўнага жыцця, арганізатарам і ўдзельнікам якіх сам Гасподзь блаславіў яго быць. Гэтыя развагі цікавыя тым, што тычацца не толькі праваслаўнага жыцця, а яшчэ раз сведчаць пра шырыню кругагляду, пра клопатнае стаўленне Мітрапаліта Філарэта да ўсяго, што адбываецца на нашай зямлі.

Кніга “Жыццё на шляху праўды” падрыхтавана прэс-службай Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі (складальнік Андрэй Петрашкевіч). Для кожнага, хто пазнаёміцца з гэтым выданнем, яно працягнецца, бо лішні раз з’явіцца магчымасць упэўніцца, наколькі шлях Гасподні — шлях праведны, а той, хто ўсё сваё жыццё прысвячае служэнню Богу, заслугоўвае найвялікшай павагі і пашаны. А яшчэ кніга пра Уладыку так і просіцца ў серыю выдавецтва “Мастацтва літаратуры” “Жыццё знакамітых людзей Беларусі”. Зразумела, у значна дапоўненым выглядзе. А то і ў серыю “Нашы героі”, бо Уладыка Філарэт, як вядома, утанараваны званнем Героя Беларусі.

У № 13 штотыднёвіка “ЛіМ” ад 1 красавіка 2011 года па тэхнічных прычынах артыкулу “Яго «Каласавіны»” памылкова было прыпісана аўтарства Ксеніі Кушнарвай. Сапраўдны аўтар матэрыялу — **Алена Манкевіч**, кандыдат філалагічных навук, якой рэдакцыя прыносіць свае прабачэнні за дапушчаны недагляд.

Валянціна ЛОКУН,
кандыдат філалагічных навук

Час — кнігі — гісторыя

Нядаўна Брэсцкая абласная бібліятэка імя М. Горкага адзначыла свой 70-гадовы юбілей. Да гэтай падзеі было прымеркавана выданне двух бібліяграфічных паказальнікаў: “Книги и периодические издания до 1941 года: из фонда Брестской областной библиотеки им. М. Горького” — укладальнікі В. А. Гарбачэўская, А. І. Жук — і “Книги войны: библиографические указатели” — укладальнікі В. А. Гарбачэўская, Т. А. Налобіна, А. І. Жук, Т. М. Міхальчук. Кнігі ўбачылі свет у выдавецтве “Полиграфика” (Брэст), накладам 250 асобнікаў.

года); “Издания периода 1918 — 1940 годов”; “Издания художественной литературы”; “Книги на иностранных языках” (немецком, польском, украинском). Асобна ў раздзеле пададзены энцыклапедыі, слоўнікі, даведнікі, перыядычныя выданні. Другі раздзел мае яшчэ і падраздзел “Листовки”. Матэрыял змешчаны ў храналагічнай паслядоўнасці, па перыядах. Ёсць імяны паказальнікі і паказальнікі назваў кніг.

Паказальнік змяшчае шмат цікавай інфармацыі пра кніжны фонд бібліятэкі. Самая старадаўняя кніга датуецца 1774 годам. Гэта “Сибирская история съ самага открытiя Сибири до завоеванiя сей земли росiйскимъ оружіемъ, сочиненная на Немецкомъ языке и въ собранiи Академическомъ читанная членомъ Санктпетербургской Академiи наукъ и Профессоромъ древностей и исторiи, такъ же членомъ историческаго Гетлинскаго собранiя Юганномъ Еберггардомъ Фишеромъ”. Кніга перакладзена з нямецкай мовы і выдадзена Ім-

ператарскай Акадэміяй Навук. Выданне было аднесена да разраду рэдкіх яшчэ Ю. Бітаўтам у ягонай працы “Редкие русские книги и летучие издания XVIII века” (1905). Трэба заўважыць, што ўсе выданні адзначанага перыяду маюць статус **фактычна рэдкага выдання**. Яны захаваліся і існуюць у малой колькасці экзэмпляраў. Фактычна рэдкімі ў нас у Беларусі з’яўляюцца кнігі, што былі выдадзены ў XVIII — на пачатку XIX ст.

Характэрна і тое, што ў фондах таго перыяду дамінавалі кнігі на рускай мове. Яны былі выдадзены рознымі выдавецкімі таварыствамі, якія ўзначальвалі вядомыя па тым часе кнігавыдаўцы: М. О. Вольф, А. Ф. Маркс, І. Д. Сыцін і інш.

Як вядома, у якасці дадатку да часопіса “Нiва” выходзілі поўныя зборы твораў І. Буніна, А. Герцэна, М. Гарэцкага, Р. Данилеўскага, Ф. Дастаеўскага і інш. На жаль, не ўсе тамы з гэтых збораў патрапілі ў фонд бібліятэкі. Разам з тым, там шырока прадстаўлены выданні таварыства “Общественная польза” (ўзнікла ў Пецярбургу ў 1860 годзе): “Белоруссия и Литва: историческое судьбы Северо-Западного края” (выдадзена пры Міністэрстве ўнутраных спраў П. М. Бацшокавым у 1890 годзе); ілюстраванае выданне А. Э. Брэма “Жизнь животных” у 10 тамах (1892 — 1896) і іншыя. Вядомая серыя “ЖЗЛ”, распачатая яшчэ ў 1899 годзе Ф. Ф. Паўленкавым, прадстаўлена біяграфіямі Кювье і Лавуазье. Ёсць шэраг кніг са знакамітай серыі “Памятники мировой литературы” (заснавальнікі М. В і С. В. Сабашніковы), а таксама некаторыя энцык-

лапедычныя выданні выдавецтва “Просвещение” (заснавана народнікамі ў 1896 годзе): “Жизнь животных” А. Брэма, “Человек” Л. Ранке. Папулярная серыя “Вся природа” — выданні В. Мейера, В. Ранке. Ёсць і рарытэты кнігі Сінадальнай друкарні: Библия. — Спб. (1875); Евангелие от Матвея, Марка, Луки и Иоанна. — Спб. (1898) і г.д.

Паказальнік “Книги войны” пабудаваны галоўным чынам на аснове дакументаў фонду бібліятэкі і складаецца з двух раздзелаў: “Издания 1941 — 1945 гг. в фонде Брестской областной библиотеки им. М. Горького” і “Борьба за свободу: Соединенные Штаты во Второй мировой войне” (Fighting for Freedom: The United States in World War II). У асобныя падраздзелы вылучаны перыядычныя выданні, лістоўкі і кнігі замежных выдавецтваў.

Вайна ўнесла свае карэктывы ў выдавецкую справу. На першы план, натуральна, вылучаецца грамадска-палітычная літаратура. У 1942 годзе была распачата серыя кніг, прысвечаных рускім палкаводцам: К. Мініну і Д. Пажарскаму, В. Чапаеву, П. Баграціёну і г.д. Але па-за ўвагай выдаўцоў не застаюцца і кнігі пра жыццё і дзейнасць знакамітых дзеячаў літаратуры і мастацтва: В. Бялінскага, А. Пушкіна, П. Чайкоўскага, І. Рэпіна. Друкуюцца працы вядомых рускіх і замежных дзеячаў навукі: І. Сечанова, І. Паўлава, М. Пірагова, Ч. Дарвіна і інш. Не перапыняецца і выданне твораў пісьменнікаў-класікаў: Я. Коласа, М. Танка, А. Пушкіна, М. Горкага.

Але па-сапраўднаму ўнікальнай з’яўляецца калекцыя кніг на англійскай мове пра Другую

сусветную вайну. Яна была падарана бібліятэцы ў 1990 годзе Пасольствам ЗША. У калекцыі налічваецца больш як 600 друкаваных дакументаў, арыгіналаў і перакладаў, выдадзеных ці перавыдадзеных у Вялікабрытаніі і ЗША з 1948-га па 1990 год. Гэта — навуковыя, навукова-папулярныя, дакументальныя, мастацкія, бібліяграфічныя выданні, даведнікі, а таксама фотаальбомы і атласы. Гэта — мемуары, біяграфіі і аўтабіяграфіі ўдзельнікаў ваенных падзей, зборнікі дакументаў і афіцыйных паведамленняў, дзённікавыя запісы, пісьмы і г.д. Адметнасць гэтых матэрыялаў у тым, што яны выяўляюць перш за ўсё “іхняе”, амерыканскае, стаўленне да вайны, ды і самі адлюстраваныя там ваенныя дзеянні таксама “іхнія”: высадка дэсанта ў Нармандыі, падзеі на Ціхаакіянскім флоце, бамбардзіроўка Перл-Харбара і г.д. Не меншую цікавасць уяўляюць і выданні, што тычацца краін Еўропы і Азіі, а таксама ўдзельнікаў вайны. Зацікаваць чытача і матэрыялы, якія адлюстроўваюць сітуацыю ў самой нацысцкай Германіі ваенных гадоў, знешнюю і ўнутраную палітыку Трэцяга Рэйха. Пададзена таксама гісторыя Савецкай арміі да 1988 года, матэрыялы Генштаба, закранаюцца і пытанні партызанскага руху на акупіраванай тэрыторыі. Усё гэта чакае свайго даследчыка і ўдумлівага чытача.

Супрацоўнікі бібліятэкі працуюць на вялікую працу, яны стварылі поўны рэпертуар, выявілі, сабралі і сістэматызавалі звесткі пра “старыя”, рарытэты выданні і “новыя” кнігі і часопісы, якія былі выдадзены да 1941 года і падчас вайны, далі максімальна дакладнае і поўнае іх апісанне. Чытачу прадстаўлена сапраўдная панарама політэматычнага фонду галоўнай бібліятэкі Брэста і Брэсцкай вобласці.

Але заспакойвацца на гэтым не трэба. Серыя павінна мець свой працяг. Яе чакаюць бібліятэкары, супрацоўнікі музеяў, навукоўцы, настаўнікі, усе, хто цікавіцца кнігай.

Алесь ЕМЯЛЬЯНАЎ

Як спаваджаюцца барды

Мала хто з сучасных пісьменнікаў працуе ў жанры гарадскога рамана. Але ж такія людзі ёсць. Кніга Юрася Нератка “Сповідзь струны. Вершы з прадмовамі”, якая выйшла на пачатку гэтага года ў выдавецтве А. Варахніна, — яркі прыклад літаратуры гарадскога рамана.

Назоў кнізе даў аднайменны верш, які з’яўляецца яшчэ і песняю. Дарэчы, блізу паловы рытмічна-меладыйных малюнкаў, пад якія спяваюцца вершы, — кавер-версіі вядомых кампазіцый савецкага часу. Але ж гэта не робіць іх другаснымі ці менш цікавымі. Старая, а часта — паўзабытая мелодыя нібы перадаецца і па-новаму пераасэнсоўваецца, бо творы да таго ўдала ўпісваюцца ў музычны памер, што толькі вершамі яны заставацца не могуць — патрэбны выхад менавіта ў выглядзе песні. Нездарма аўтар выпусціў музычную кружэлку ў дадатак да кніжкі.

Кніга складаецца з двух раздзелаў — першы — непасрэдна “Сповідзь струны” — вершы з прадмовамі, як і абяцана ў назве, а другая частка — вершы з папярэдняга зборніка “Фотаальбом”.

Пра аўтара можна сказаць словамі з прадмовы да аднаго ягонага верша: “Паэт не абавязкова павінен пісаць вершы. Самае галоўнае, ён павінен паэтычна ўспрымаць рэчаіснасць. Ці, па меншай меры, перадаваць

рэчаіснасць паэтычным словам”. Менавіта так і адбываецца. Вершы размешчаны такім чынам, што іронія змяняецца сур’ёзнасцю і наадварот. У зборніку вылучаюцца некалькі традыцыйных тэм: канечне ж, тэма паэзіі, тэма кахання (куды без яго!), тэма жыцця і смерці (а як жа, варта задумацца й над гэтым). Але пра ўсё па чарзе.

Вершы з зацемкамі, вершы з каментарыямі ў нас ужо былі, а вось каб з прадмовамі — здаецца, упершыню. Ва ўступным слове да зборніка аўтар тлумачыць, чаму абраў менавіта такую форму: “Далёка не заўсёды думка празрыстая ці знаходзіцца на паверхні. А аўтару, што б ні казалі, хочацца быць не толькі пачутым, але і зразуметым”. Безумоўна, вершы могуць разумець не ўсе, але ж чалавек, які цікавіцца паэзіяй, цудоўна зразумее думку аўтара без прадмоў, — скажаў бы чытач. Але ж тут не ўсё так проста. Прадмовы выконваюць у кнізе ролю вектараў настрою — наладжваюць струны душы чытача менавіта на такое прагматычнае твора, якое жадаў падаць аўтар. Прадмова складае адзінае цэлае з вершам і без яго не самадастатковая:

“Нашто пісаць вершы, калі не толькі чалавечая цывілізацыя крохкая, але і Зямля не вечная? Адказу няма і не будзе. А ці варта даваць сабе такое пытанне і шукаць на яго адказ? І ўсё ж шукаем...”

Пачатак зімы

Цьмее сонца, заціхлі грамы.

Лапкі родны вятры падмарозілі.

Снег — пачатак мільярднай зімы,
Заканчэнне мільярднай восні”.

Хаця прадмова ў шэрагу выпадкаў залішняя і з’яўляецца проста дадатковай нагруквай. Да прыкладу, такая:

“Вері такога самага киталту, як і папярэдні, бо надвор’е спрыяе. Тая ж мажорная наканаванасць”.

Але ж збольшага прадмовы дарэчныя і вельмі цікавыя: сустракаюцца тут і іранічныя, і філасафічныя, і лірычныя. Часам прадмовы не саступаюць вершам па сваёй арыгінальнасці.

Лірычны герой, які шмат у чым супадае з асобай аўтара, уяўляецца вясёлым, жыццядарасным чалавекам — філосафам (бо не ўсе яны змрочныя і занураныя), які з ухмылкай паглядае на тое, што адбываецца навокал. Вобраз хітравага дзядзькі так палобіўся аўтару, што акрамя “Дзядзькі-філосафа” ў яго з’явіліся яшчэ некалькі балад пра тое, як дзядзька кінуў піць і нават як дзядзька памёр:

Торгне маці малага гарэзу:

“Забрытай свой бязглузды гумор!

Наламай леші духмянага бэзу...

Трэба плакаць, бо дзядзька памёр”.

Такое часам здараецца з усімі (у сэнсе, усе паміраюць), але верш не пра гэта, а пра тое, як усе ставяцца да смерці дзядзькі:

Дзед стагодні прымесціцца зрання,
Каб на прызьбе смаліць “Беламор”

І ківаць у адказ на пытанне:
“Чулі, дзеду? То ж дзядзька памёр!”

Спроба дакапацца да сутнасці няпростай чалавечай натуры праз розныя сітуацыі, часта ўзятыя з жыцця, балансаванне паміж іранічнасцю і трагедычнасцю робяць паэзію Юрася цікавай, адметнай і ў нечым тэатральнай.

Тэма паэзіі з’яўляецца асноўнай у кніжцы. Пра гэта сведчаць і назвы вершаў — “Творцу”, “Будынак-верш”, “Апошні паэт”, “Чорная муза”, “Паэт і муза”. Трохі сцэбныя опусы “Літпрацэс” і “Рэдактарскае слова да аўтара” даюць самую поўную карціну працэсу напісання і выдання верша. Ёсць нават нерэалізаваныя вершы, якія аўтар абагульніў пад назвай “Ненапісанае”.

У адным з вершаў аўтар піша:

І як бы не прыспевіваў час-гадзіннік,

Я мітусней жыццёвай не грашу.

Не напісай пакуль што верш адзіны,

Таму яшчэ, прабачце, і пішу.

Няхай аўтар і надалей піша і зацікаўлівае нас вершамі — аптымістычнымі і жыццесцвярдзальнымі. Кніжка несумненна спадабаецца тым, да каго трапіць.

Лілія Хаб'янавіч-Джуравіч

Лілія Хаб'янавіч-Джуравіч (1953 г.н., Крушавац, Сербія) — вядомая сербская пісьменніца, аўтар раманаў “Вядомая птушка” (1991), “Ана Марыя не кахае мяне” (1991), “Вярба” (1994), “Жаночае радаслоўе” (1996), “Паўлінава пяро” (1999), “Петкана” (2001), “Гульня Ангелаў” (2003), “Усіх скурушых радасць” (2005), “Запіс душы” (2007), “Вада з каменя” (2009).

Паводле інфармацыі Міжнароднага біяграфічнага цэнтра (Кембрыдж), за мінулае дзесяцігоддзе яе творы (разам з творамі Добрыцы Чосіча) увайшлі ў катэгорыю найбольш выдаваных і чытаных на радзіме аўтара, а таксама былі перакладзены на балгарскую, венгерскую, грэчаскую, італьянскую, македонскую, румынскую, рускую, украінскую, французскую, харвацкую, чэшскую мовы.

Іх выданні ў Сербіі шэсць разоў адзначаліся як “Залаты бестселер” і тры разы як “Спецыяльны залаты бестселер”. Л. Хаб'янавіч-Джуравіч атрымала больш як дваццаць розных узнагарод, сярод якіх “Залатое звяно” Культурна-асветнага таварыства Бялграда за 2008 год, прэмія Вука (Караджыч) за 2009 год. Сінод Сербскай Праваслаўнай Царквы ў 2007 годзе ўзнагародзіў яе Ордэнам святога Савы.

Такое прызнанне творчасці гэтай аўтаркі ніяк не можа лічыцца выпадковым ці залежным ад часовых, зменлівых крытэрыяў. Справа ў тым, што Л. Хаб'янавіч-Джуравіч свае творы апошня-

га часу прысвячае якраз вечнаму і нязменнаму: яна сама імкнецца і заклікае іншых рухацца насустрач Духу. Другая істотная акалічнасць — тое, што сербы і ў XX стагоддзі не проста захавалі, але і надзвычай плённа развівалі традыцыі духоўнай літаратуры — прычым такой, якая адрасуецца самым шырокім колам чытачоў. Дастаткова згадаць такіх сусветна вядомых пісьменнікаў, як свяціцель Нікалай (Веліміравіч) і прападобны Іусцін (Попавіч). Маючы іх спадчыну як узор і ўлічваючы запатрабаванні сваіх сучаснікаў, асабліва маладых, Л. Хаб'янавіч-Джуравіч знайшла сваю, як цяпер кажуць, парадыгму творчасці. Азначаючы каротка, шэраг яе твораў — у тым ліку і раманаў, які прапаноўваецца беларускім чытачам — можна было б назваць “белетрызаванай агіяграфіяй”. Але ў гэтым азначэнні галоўным застаецца другі складнік: агіяграфія, г.зн. апісанне святасці.

Вось і перад намі не што іншае, як “Жыццё святой прападобнай Параскевы”. Толькі напісана яно не ў II ці XII стагоддзях і не па водле даўнішніх канонаў, а з улікам сьведомасці людзей стагоддзя XXI. І ў гэтым плане твор шаноўнай сербскай калеі можа стаць узорам для беларускіх пісьменнікаў, якія ставяць сабе падобныя мэты.

Хочацца верыць, што знаёмства з прапанаваным творам, які друкуецца ў часопісе “Польмя” пачынаючы з чацвёртага нумара, прынясе чытачам духоўную карысць і радасць.

Параскева: крыж у пустыні

(Урывак з рамана)

ўладу — ці то магутны міністр Іосіф Урынга, а ці ўвянчаны славаю ратнік і аскет, улюбёнец войска і сваяшчэнства, Нікіфар Фока.

“Колькі ж ліха прынясе нам змаганне паміж імі?” — паўставала пытанне перад людзьмі. Бо даўно вядома, што калі на версе ідзе барацьба за ўладу, то народ ад яе рэдка мае карысць. А часта нясе страты, церпіць многія пакуты.

Неспакой пранікаў у кожны дом, у кожную душу і ў кожную размову.

З часам неспакой абярнуўся страхам. А з гэтага страху, як з агрутнага насення, прарастала нянавісць. Людзі пачалі дзяліцца паводле прыхільнасці да таго ці іншага прэ-тэндэнта, адны для другіх становячыся праціўнікамі, гатовымі на любое зло, якое дапаможа перамагчы таму, за кім яны пайшлі. І ўсе былі ўпэўнены, што толькі перамога пацвярджае правільнасць выбару. А многім людзям падабаецца перамагчы іншых. І яны не дбаюць пра тое, што самая вялікая перамога — над самім сабою.

Так надыйшло пятнаццатае жніўня. Горад закіпеў ад летняй спякоты, а таксама ад напалу жарсцяў, якія ніхто не мог супакоіць.

Хто гэта выбраў так, каб днём канчатковага разрахунку стала свята Успення Прасвятой Багародзіцы? Можна, сам Фока, які — пра гэта ў хуткім часе будзе ведаць уся Візантыя, — у такой разні здабываў тое, што яму было даражэй за царскую карону? Магчыма, яго воіны, якія ў лагеры яшчэ, у далёкай Цэзарыі, перад паходам на Царград абудлі чырвоныя боты — пазнаку царскай годнасці? А ці наш патрыярх Полівект, які ў горадзе адкрыта кіраваў народным рухам на карысць Фока? Не ведаю. Але наступ адбыўся з гэтага боку.

Раніцою таго дня спакой маіх малітваў у Багародзічнай царкве быў парушаны тупатам ног, стукам конскіх капытоў, званам мячоў. Данесліся пагрозлівыя выгукі людзей раз'юшаных і энкі спалоханых.

Я выбегла на вуліцу, у мяцежны гармідар. Воіны Фокі і гараджане, узброеныя сякерамі ды калкамі, нібыта ашалелыя, ішлі ў атаку на воінаў міністра. А тыя з такім самым шаленствам адбіваліся. Ды яны былі ў меншасці. Таму неўзабаве кінуліся ўцякаць. І пачаліся ловы — жорсткія ловы на людзей. Аднак і ганіцелі, і гняныя мне нагадвалі звяроў.

Я таксама пабегла па вуліцы — спатыкаючыся, падаючы, не ведаючы, куды бягу і чаго. Спыніць гэткую арду людзей, вядома ж, не магла; яе спыніць не мог ужо ніхто. Каб нават сам Фока з'явіўся і перагародзіў дарогу, то і яго б заганталі. Настолькі ўсеахопным было асляпленне і памутненне розуму ў людзей, і настолькі моцным. Але нешта мяне штурхала ўслед за імі. Нейкі абавязак.

У нагоўпе былі і жанчыны — жанчыны з каменнем. Падобныя да тых, якія калісьці беглі караць пралобадзейніцу. Але Таго, Хто тысячу гадоў назад сказаў: “Хто з вас без граху, першым кінь у яе камень”, — цяпер тут не было. Ці ён проста не азваўся. І

жанчыны кідалі каменне. Ва ўсіх, каго лічылі сваімі праціўнікамі.

“Спыні іх, Госпадзі!” — прасіла я. І плакала, задыхалася, дрыжала. Але Гасподзь чакаў, папусціўшы, каб кожны з людзей паказаў сваё аблічча і каб сэрца адкрыў перад вокам усёвядушчым.

Калі дабраліся да міністравага палаца, гэта былі ўжо не людзі, а зграя хіжых звяроў, якія вынохалі здабычу. І кроў. Я ніколі не бачыла нічога страшэйшага! І воіны, і простыя людзі з жамлівым шаленствам рабавалі і дратавалі дом свайго праціўніка! І неймаверную жорсткасць працяўлялі ў адносінах да тых, каго засталі ў доме!

“Няўжо гэта тыя ж самыя людзі, якія ахвяруюць на цэрквы?.. Тыя, якія сустракаюць хрэсныя хады і скрушна моляцца? Тыя, што прыклікаюць ласку Божую і прамаўляюць: “...Даруй нам даўгі нашы, як і мы даруем даўжнікам нашым...”? Няўжо ў людзях гэтулькі зла?” — задавала я сабе пытанні ў страху і адчаі.

Раптам я ўбачыла дзяўчыну, падобную да перапуджанай сарны. Яна выбралася з руін і, азіраючыся, хацела бегчы да паварота, каб адшукаць сховішча на другой вуліцы. Але яе ўбачыла не толькі я.

“Глядзіце вось на тую! Зараз уцячэ!” — гукнула з нагоўпу жанчына, якая трымала ў руках сярэбраны падсвечнік і некалькі раскошных сукенак — здабычу.

А дзяўчына-сарна была дачкою міністравай сястры. Яна прыгожая, знатная, багатая. Але не ганарлівая. І за гэта яе асабліва ўзне-навідзелі.

Натоўп рынуўся да дзяўчыны, з пагрозамі: “Не ўцячэш!.. Трымайце яе!”

Дзяўчына пабегла. А не было куды: з аднаго боку — сцяна суседняга палаца, з другога — сцяна потных, пыльных і ашалелых пачвар, якая ўсё шчыльнее і перакрывае праход.

“Багародзіца, не аддавай яе! Памажы ёй!” — узмалілася я, падаючы голымі каленямі на бітае шкло. Аскепкі ўпіліся ў цела, і боль, як маланка, працяў мозг. Але я засталася на каленях і паўтарала: “Багародзіца, памажы ёй! Багародзіца, уратуй яе!”

А сцяна рухалася да дзяўчыны, была ўсё бліжэй.

“Канец табе! Уцячы няма куды!” — верашчала жанчына з падсвечнікам, а таксама іншыя вакол яе.

“Ты мая! Мая!” — брэіў мужчына, які апынуўся паперадзе і ўжо працягваў рукі, падобныя да лап драпежніка.

“На спіну яе, сучку! На спіну!” — падбадзёрвалі яго.

“Спыні іх, Багародзіца! Не аддай яе! — заклінала я, заломваючы сабе рукі і прыціскаючы каленямі аскепкі шкла. — Спыні іх, Маці! Толькі ты гэта можаеш!” — Я лямантавала так, нібыта ад лёсу гэтай дзяўчыны залежала маё жыццё ды і ўся мая вера.

“Вера твая ўратавала цябе”, — сказаў Ісус жанчыне, з якой цякла кроў ад сямі хвароб.

Я таксама верыла. І адбылося па веры.

У той час, калі ўжо кіпцюры пярэдняга мужчыны пачалі драпаць грудзі перапалоханай да страты розуму дзяўчыны, раптам азваліся — нібыта выконваючы нейкі звыш пасланы загад, — званы ўсіх царградскіх цэркваў. І як яны ззванілі! Аглушальна гучны і перарывісты, як рыданне, звон абрушыўся на нас, быццам свінец, быццам лёд. Ён скамяніў рухі, абарваў словы — прыпыніў усё.

Напэўна, хтосьці з раптоўна спыненых людзей азірнуўся вакол сябе і зазірнуў у сябе. І задаў сабе пытанне, якім жа такое відзішча прадстала ў вачах Божых. Таму што калі змоўклі званы, людзі пачалі расступацца і разыходзіцца — павольна, бязвольна. Нібыта моцна стомленыя, зусім ужо без сіл. Як падраныя аначныя лялькі, з якіх выпала набіўка.

І дзяўчына-гаротніца зрушылася з месца. Я пайшла за ёю. Мы спасцярожліва прайшлі міма разрабаванага і разбуранага палаца. Яна там шукала пацвярджэння сваіх апошніх надзей. Я таксама думала, што ў руінах, можа, ёсць яшчэ людзі, якія выжылі і якім патрэбна дапамога. Але такіх не было. Толькі трупы. Трупы. Трупы.

“Гэта мая сястра... За яе ніхто не маліўся... — прамовіла дзяўчына і паказала мне на адно з целаў. — Я бачыла іх... І вельмі ж баялася.. Нехта з іх згадаў пра старажытнае рымскае павер'е, быццам Бог абавязкова карае таго, хто засячэ мячом нявінніцу. Таму яе спачатку зганьбілі... А ёй было толькі дзесяць гадоў...”

Дзяўчынка ляжала на падлозе. Разадраная ад шыі да пупка. З раскінутымі паламанымі нагамі. З рукамі паколатамі, як быццам іх нажамі прыбівалі да падлогі, каб не супраціўлялася. Некранутай пакінулі хіба што галаву. Таму я назаўжды запамятала яе тварык і вочы, поўныя жаху перад аскаленымі пысамі гвалтаўнікоў.

“За яе ніхто не маліўся... Ні я... Заўтра падамся ў Палесціну... Каб у якім-небудзь манастыры служыць Богу, молячыся за тых Яго дзяцей, якія ўсімі забыты. Буду маліцца так, як ты сёння малілася за мяне... Ведаю. Гэта твая малітва мяне ўратавала...”

Тую ноч я правяла ў трыванні. На акрываўленых каленях. Здэярвенелая ад болю ў цэле і ў душы. Не ведаю, які боль быў мацнейшы.

“Гэта жыхары аднаго горада, адной краіны. Гэта дзеці Твае, Госпадзі! А яны між сабою — зацятыя ворагі! Забівалі адзін аднаго за ўладу і славу смяротнага чалавека — гэткага ж, як і самі. Забівалі таксама тых, што становіліся выпадковымі, ні ў чым не вінаватымі, сведкамі іхніх жорсткіх гульняў... Чаму, Госпадзі?” — пыталася я. Але Гасподзь маўчаў. А ці, можа, я не чула Яго. Таму пыталася зноў. І малілася за ўсіх тых, якія і самі за сябе не моляцца альбо просяць у Бога не таго. І плакала па тых, у якіх няма нікога, каб з-за іх плакаў.

Пераклад з сербскай Івана Чароты

Царград! Ён, пабудаваны як Новы Рым, стаў Новым Іерусалімам. Так, прынамсі, казалі нашы цары і патрыярхі.

“І другі Рым, як першы, — святы горад, багаты дзівосамі, але населены людзьмі, якія не варты яго”, — пераймаючы Хрысціцеля, папярэджвалі пустэльнікі і падзвіжнікі, якія сваёй хрысталолюбнасцю набліжалі адзін Рым да другога і абодва — да Святой Зямлі.

Апынуўшыся ў Царградзе, першыя дні і нават месяцы я лічыла, што ён сапраўды можа называцца новым Горадам Апосталаў на Басфоры. Бо, як мне здавалася, ён існуе і жы-ве дзеля славы Хрыста.

Богаслужэнні тут здзяйсняліся не толькі ў слынных храмах, цудоўных купалы якіх, бачныя здалёку на падыходах і па сушы і па моры, аздаблялі карціну горада, але таксама ў безліч цэркваў і капліц між гарадскімі сценамі і па прадмесцях. Пры многіх існавалі школы, прытулкі для асірацельных дзяцей і старых людзей, бальніцы і спецыяльныя лякарні — так званыя лузмы, дзе дапамагалі бліжнім тым, хто хацеў дагадзіць Богу.

“Здавалася, што горад кішыць манахамі”, — пакінуў сведчанне адзін вандрунік, які занатоўваў уражанні ад розных краін і народаў. І сапраўды так было! У Царградзе, калі я там апынулася, існавала некалькі дзясяткаў манастыроў з вялікай колькасцю насельнікаў. Там манахаў можна было сустрэць усюды — у арыстакратычным квартале Аркадзія, каля форумна Канстанціна, у гандлёвых радах на ўзбярэжжы Залатога Рога, у бальніцах для праказонных на другім баку яго, у Юліянавай гавані на Мармуровым моры, у ціхамірнай па-вясковаму Влахерне і ў лесе за ёю, а таксама і ў Вялікім Палацы, і ў дамах вакол яго — асродку царскай магутнасці і багацця.

Свяшчэннаслужыцелі вялікага храма ў гонар святой Сафіі, Прамудрасці Божай, часта здзяйснялі хрэсныя хады да аддаленых святынь і заўсёды спыняліся на адных і тых жа, строга вызначаных, месцах. Народ іх чакаў, радасна вітаў і, уздымаючы рукі да неба, прасіў міласці.

У Царградзе захоўваліся найкаштоўнейшыя рэліквіі Хрысціянства: Святы Крыж, убрус Веранікі, Плашчаница — рэчы, на якіх засталіся сляды дотыку, поту, слёз і крыві Спасіцеля. Кожны мог іх убачыць, нават дакрануцца, і меў магчымасць задумацца пра ўсе пакуты і прыніжэнні Госпада, пасуперажываць і многаму навучыцца ў Яго. Вось я і суперажывала, і вучылася.

“Людзі, якім даравана такая магчымасць, трэба каб былі па-сапраўднаму набожнымі, жылі па Божых законах! Яны сябе павінны мець і ўзвышаць паводле Божых мерак”, — лічыла я.

Ведала, што ў гэтым горадзе сустрэну многа да сябе падобных — тых, якія шукаюць Бога, якія хацелі б жыць толькі з Ім і ў Ім. Але таксама і тых, якія на духоўным шляху ўжо намнога апырэдзілі мяне і могуць для мяне быць арыенцірамі. Яны быццам свечачкі, якія будуць азначаць, дакуль я дайшла, альбо папярэджаць мяне, каб я са шляху не збілася. З захапленнем і вялікім спадзяваннем я імкнулася такіх знайсці і дагнаць, каб да іх далучыцца. І сэрца маё напаўнялася радасцю.

У замілаванні ад хрысціянскага Царграда, у захапленні ад яго славы і сапраўднага характара, а пры гэтым шчыра аддаючыся богашукальніцтву, посту і малітве, я не заўважала, што гэты мой Іерусалім на Басфоры — усяго толькі частка горада, у цэлым іншага ды інакшага. <...>

Якраз такі Царград, якога я не хацела ведаць, аднойчы паказаў мне сваё пачварнае аблічча як выіву гора людскога.

Нападвенні дзевяцісот шэсцьдзесят трэцяга лета Гасподзяга нечакана, ды і надта рана, памёр наш цар Раман Другі, пасля якога засталася ўдавою Феафана з чатырма дзецьмі. І народ пачаў гадаць, хто ж возьме ў свае рукі

Сустракайце: Вясна!

Сёння ўвечары ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі распачынаецца традыцыйны музычны фест “Мінская вясна”. Штогод гэтае свята класічнай музыкі збірае выканаўцаў з розных краін. І заўсёды падчас яго адбываецца нешта новае: нездарма ж вясна — час абнаўлення і адкрыццяў. Чым жа будзе вабiць і здзіўляць публіку “Мінская вясна-2011”?

Надзея ЛУК’ЯНЦАВА

Увесь свет адзначае сёлета 200-годдзе вялікага кампазітара-наватара эпохі рамантызму, непараўнальнага піяніста-віртуоза Феранца Ліста, выкананне твораў якога з’яўляецца паказчыкам найвышэйшага прафесіяналізму. З нагоды юбілею геніяльнага музыканта афіша “Мінскай вясны” прэзентуе прысвечаны яму цыкл канцэртаў. І праграму першага з іх, які адбудзецца сёння, 8 красавіка, складаюць знакавыя творы Ф. Ліста: Канцэрт № 2 ля мажор для фартэпіяна з аркестрам, “Танец смерці. Парафраза на Dies irae” для фартэпіяна з аркестрам, а таксама сімфанічная сюіта М. Рымскага-Корсакава “Шахеразада”. За дырыжорскім пультам Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі сёння выступіць Андрэй Галанаў. Салісты — гасць з Расіі, лаўрэат шматлікіх міжнародных конкурсаў піяніст Сяргей Каспраў і зорка нашага аркестра, скрыпачка Юлія Стэфановіч.

Канцэрт “Мінскай вясны” будзе адбывацца ў Вялікай зале БДФ па 28 красавіка. Музыканты з васьмі краін пакажуць сваё майстэрства, выконваючы творы вялікіх кампазітараў. Звяртаю ўвагу чытачоў на тое, што наступны тыдзень парадзе нас іграй фартэпіянных дуэтаў, якая за апошнія дзесяцігоддзе набыла неверагодную папулярнасць. Калі творы выконваюцца ў чатыры рукі, дык музыка робіцца асабліва свежай і яскравай. Упершыню ў Беларусі такія канцэртны ладзіліся ў 2008 і выклікалі вялікую цікавасць у публікі. Таму і падчас сёлета “Мінскай вясны” з 16 па 19 кра-

савіка пройдуць міжнародныя музычныя вечары фартэпіянных дуэтаў «Duettissimo-2011». Ізноў аматары музыкі змогуць нацешыцца віртуозным выкананнем твораў Феранца Ліста. Цікава, што ў Вене, дзе вучыўся Ф.Ліст, яго настаўнікам па фартэпіяна быў знакаміты педагог і кампазітар Карл Чэрні, які бясплатна займаўся з таленавітым пачаткоўцам на працягу амаль двух гадоў. Таму прысутнасць у праграме музыкі К. Чэрні невыпадковая. Прытым, упершыню ў Беларусі прагучыць яго Канцэрт До мажор для фартэпіяна ў чатыры рукі з аркестрам. Салісты — Наталля Котава і Валерый Баравікоў, вядомы беларускі дуэт, які і стаў ініцыятарамі правядзення «Duettissimo-2011». Дарэчы, у праграме гэтых міжнародных музычных сустрэч — і канцэрт “Ліст-гала” (з транскрыпцыямі для двух фартэпіяна ў чатыры і восем рук), і “Вечар прэм’ер”: фартэпіяныя дуэты Канады, Літвы, Беларусі і Малдовы прадставяць публіцы творы найвядомых кампазітараў XX стагоддзя А. Копленда, В. Бабіна, а таксама творы нашых сучаснікаў Дж. Крама, М. Бэйкера, В. Воранава. Апроч прэм’ер прагучыць музыка, якую выканаўцы рэдка ўключаюць у свой рэпертуар, а таксама невядомыя транскрыпцыі папулярных твораў.

А завершыцца “Duettissimo-2011” вечарам трайных канцэртаў: усе ўдзельнікі міжнародных му-

зычных вечароў фартэпіянных дуэтаў, аб’яднаўшы дзе пачуць творы Ё. С. Баха, В. А. Моцарта і Р. Казадзезюса.

Наведае “Мінскую вясну” і адзін з лепшых выканаўцаў-інтэрпрэтараў музыкі Ф. Ліста нямецкі піяніст Барыс Блох. Яго вялікі ўнёсак у развіццё міжнароднай Лісціяны адзначаны залатым медалём Міжнароднага Лістаўскага таварыства ў Вене. У праграме нашага гасця апроч твораў Ф. Ліста прадстаўлены опусы Д. Скарлаці ды Л. ван Бетховена.

Між іншым, дзякуючы менавіта Ф. Лісту ў музычную сям’ю Еўропы ў

XIX стагоддзі ўпершыню ўвайшла Венгрыя. І сёння яго ўнікальныя “Венгерскія рапсоды” можна пачуць не толькі ў арыгінале, але і ў нечаканых інтэрпрэтацыях. І 26 красавіка знаўцы класічнай музыкі змогуць спрычыніцца да арганнай версіі славутай лістаўскай “Даліны Абермана”. Гэта аўтарская транскрыпцыя Ягнеса Геферта, вядомага нашай публіцы арганіста з Германіі, які сыграе ў Мінску таксама іншыя творы, у тым ліку “Прэлюдыю і фугу на тэму ВАСН” Ф. Ліста. А закрыццё сёлета красавіцкага фестывалю падорыць нам сустрэчу з бадай, самай папулярнай з 19-ці лістаўскіх рапсод — “Венгерскай рапсодыяй № 2” у выкананні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам галоўнага дырыжора Аляксандра Ансімава.

Вось такое, у агульных рысах, аблічча сёлета, ужо 27-й “Мінскай вясны”. Падчас нядаўняй прэс-канферэнцыі мастацкі кіраўнік Беларускай дзяржаўнай філармоніі Юрый Гільдзюк назваў гэтае свята ўнікальным фестывалем, якому няма аналагаў у Беларусі. Сапраўды, унікальны красавіцкі канцэртны штогод прывабліваюць не толькі беларускіх меламанаў, але і знаўцаў з краін блізкага замежжа, якія прыязджаюць на спатканне з вялікім музычным мастацтвам.

На здымках: першая скрыпка Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі, дыпламант міжнароднага конкурсу Юлія Стэфановіч; папулярны беларускі фартэпіяны дуэт Наталля Котава — Валерый Баравікоў.

ART-пацёркі

Лана ІВАНОВА,
фота Віктара Кавалёва

Сёння ў Беларускай рэспубліканскай ТЮГ — падзея: 55 гадоў таму, 8 красавіка 1956-га, адбылося яго ўрачыстае адкрыццё. Але на добры лад гэты тэатр мог бы адзначыць сёлета сваё 80-годдзе, бо яшчэ да вайны, з 1931 г., у Мінску працаваў Тэатр юнага глядача БССР імя Н. К. Крупскай, арганізаваны яго першым мастацкім кіраўніком Мікалаем Кавязіным. Перыпетыі гісторыі трагічна адбіліся на лёсе творчага калектыву. І легендарная Любоў Мазалеўская стварала ўжо свой тэатр, абпіраючыся на новую генерацыю актёраў і на самабытную творчасць маладых беларускіх драматургаў. Апошнім часам ТЮГ ладзіць свае спектаклі ў Доме літаратара: уласны дом тэатра — больш як два гады на рэканструкцыі. Мабыць, з абнаўленнем будынка абновіцца і погляд на гісторыю ТЮГа — аднаго са старэйшых сцэнічных калектываў Беларусі?

Убліжэйшы панядзелак Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатр публіку прыгожай імпрэзай: “Барытоны Беларусі пяюць пра каханне”. Аўтар праекта — мастацкі кіраўнік тэатра Адам Мурзіч — сабраў у гэтым канцэрце 10 лепшых галасоў краіны, у тым ліку і сваіх колішніх вучняў: салістаў БДАМТ і Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы і балета. Разам з аркестрам пад кіраўніцтвам галоўнага дырыжора музычнага тэатра Алега Лесуна яны выканаюць папулярныя арый з опер і аперэт. Прагучаць фрагменты з твораў Моцарта, Расіні, Чайкоўскага, Штраўса, Кальмана...

Да 100-годдзя Касцёла св. Сымона і св. Алены ў Мінску (Чырвонага касцёла) была падрыхтавана праграма канцэрта “Сімфонія-малітва”, які адбыўся ў гэтым храме. Праект ажыццёўлены пры ўдзеле Польскага інстытута ў Мінску, Асацыяцыі маладых беларускіх кампазітараў Беларускага саюза музычных дзеячаў, Саюза кампазітараў Польшчы, Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Незвычайная імпрэза — плён аб’яднаных на-

маганняў маладых кампазітараў з Польшчы і Беларусі, якія напісалі новыя творы спецыяльна да юбілею касцёла. У выкананні праграмы (складзенай з чатырох інструментальных частак, напісаных польскімі кампазітарамі, і чатырох частак для хору і аргана, напісаных іх беларускімі калегамі на тэксты хрысціянскага зместу) удзельнічалі камерны аркестр Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі “Gradus ad Parnassum” (“Прыступка да Парнаса”) пад кіраўніцтвам Пятра Вандзілоўскага, вакальны ансамбль Касцёла св. Сымона і св. Алены, вакальны квартэт ды арганістка Вольга Падгайскай.

На здымку: стогадовы мінскі юбіляр — Касцёл св. Сымона і св. Алены.

Гучала «Пастараль» у Шанхаі

Лявон ЦЕЛЕШ

Нядаўна давялося пагутарыць з артысткай ансамбля “Пастараль”, скрыпачкай Маргарытай Мартынюк. Дарэчы, яна — гаспадыня творчай сям’і, жонка вядомага майстра па вырабе драўляных гадзіннікаў і музычных інструментаў Андрэя Мартынюка. Мой візіт да Мартынюкаў супаў з незвычайнай падзеяй: у адным з пакояў іх дома дакументалісты Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” здымалі стужку пра Андрэя Мартынюка і яго сям’ю. А літаральна праз два дні да іх наведаліся “тэлевізійшчыкі”. Паважаная Маргарыта Станіславаўна ўсё ж знайшла некалькі хвілін, каб расказаць пра свае ўражанні ад паездкі ў Кітай.

Перш за ўсё яе ўразіў Шанхай, гэты гіганцкі мегаполіс з насельніцтвам каля 20 мільёнаў жыхароў, з яго суперсучаснымі хмарачосамі (вышыня будынка шанхайскага Міжнароднага фінансавага цэнтра дасягае 500 метраў). Па вечарах увесь горад, размешчаны на рацэ, расквечаны агнямі. У горадзе шмат замежных турыстаў. Але найбольшае ўражанне на

Народны ансамбль старадаўняй беларускай музыкі “Пастараль” быў створаны ў 1994 годзе. У яго склад увайшлі выкладчыкі музыкі Дзяржынскай дзіцячай школы мастацтваў (дырэктар школы Анатоль Гірэль). У тым жа годзе ансамбль атрымаў ганаровае званне “народны”. За 16 гадоў свайго існавання калектыву таленавітых музыкаў, нязменным кіраўніком якога з’яўляецца Ірына Лук’янава, набыў папулярнасць як у Беларусі, так і за яе межамі. З поспехам артысты выступілі ў Кітаі, дзе прадстаўлялі мастацтва Беларусі на Міжнароднай выстаўцы “ЭКСПО-2010”, у Шанхаі.

Маргарыту Мартынюк зрабіла гасцінасць жыхароў гэтай краіны. Кітайцы — вельмі добразычлівыя глядачы, падзіячы шчырыя, кожны нумар канцэрта “Пастаралі” яны сустрэкалі з добрымі ўсмешкамі на тварах і ўзнагароджвалі бурнымі апладысмантамі. Канцэртны ансамбль, праведзены на высокім прафесійным узроўні, паланілі сэрцы кітайскіх глядачоў. А дзеля гэтага давялося папрацаваць нашым музыкантам нямаля. Пры 40-градуснай спякоце яны на працягу двух тыдняў давалі штодня па два канцэртны, кожны працягласцю цэлую гадзіну. У вольны час наведалі каля 30 павільёнаў розных краін, з прыемнасцю

агледзелі павільён нашай краіны; пабачылі таксама Нацыянальны музей Кітая, Храм нефрытавага Буды і многія іншыя адметнасці горада.

Вядома, што акрамя “Пастаралі” нашу краіну на выстаўцы ў Шанхаі прадстаўлялі многія іншыя народныя аматарскія мастацкія калектывы з розных рэгіёнаў Беларусі.

Музыканты “Пастаралі” вельмі ўдзячныя Міністэрству культуры Беларусі, упраўленню культуры Мінскага гарвыканкама, Дзяржынскаму райвыканкаму, якія вылучылі іх у гэтую цікавую творчую камандзіроўку, успаміны пра якую застаюцца на ўсё жыццё.

Людміла НАЛІВАЙКА

У Мінску ён з'явіўся ў 1921 годзе і адразу стаў «сваім» у асяроддзі тутэйшых твораў. Перад ім адкрыўся шлях ва ўсе творчыя суполкі і групы: аддзяленне РОСТА, Беларускае дзяржаўнае выдавецтва, Усебеларускае аб'яднанне мастакоў, таварыства бібліяфілаў, творчае аб'яднанне «Прамень», вайсковыя друкарні. Ён спрабаваў сінтэзаваць розныя мастацкія стылі і эксперыментавалі...

З 1914 года Змудзінскі ўваходзіў у РКП(б), у 21-м быў выключаны за царкоўны шлюб. Доўгі гады не было вядома, як жа скончыўся яго жыццёвы шлях, што здарылася ў тым працяглам 1930-я, калі ў засценках КДБ вырашаліся лёсы такіх вядомых беларускіх мастакоў, як Яфім Мінін, браты Яўген і Хрыстафор Даркевічы, калі ў Маскве распраўляліся з Іванам Гаўрысам і Раманам Семашкевічам. Ніводнае з выданняў пра графіку 1920-х не давала дакладных дадзеных пра даты жыцця і смерці. І толькі ў наш час, калі адкрыліся архівы КДБ, удалося выявіць канкрэтныя звесткі. Прапаную ў перакладзе на беларускую мову выняты з дакументаў, знойдзеных мною ў архіве КДБ.

З пратакола допыту Г. Змудзінскага вынікае яго біяграфія. «Бацька выходзіў пры вайсковых вучылішчах, служыў музыкам пры 6. Паўлаўскім ваенным вучылішчы, маці — швачка. Абое памерлі ад сухотаў у 1901 годзе. Да 7 год знаходзіўся ў прытулку ў Пецяргургу. З 7 год выходзіўся ў доме свайго сваяка (мужа цёткі) мастака-архітэктара І. В. Сімакова... Потым мяне ўладкавалі на вучобу ў рэальнае вучылішча... У 1914, пасля заканчэння шасці класаў вучылішча без экзаменаў быў пераведзены ў Акадэмію мастацтваў па класе ваеннай баталіі. Але скончыў Акадэмію не змог з прычыны пачатку вайны (з 4 класа знаходзіўся на стыпендыі «Сірот» і кожны год вучобы мусіў адбываць вайсковую службу (1,2 года). Мяне накіравалі ў пачатку 1915 года з Акадэміі «вольнаопределяющимся» ў трэці запасны полк ў Чырвонае Сяло. Там праслужыў два месяцы, пасля чаго накіравалі ў Пецяргурфскую школу прапаршчыкаў (скончыў 15 лістапада 1915 года). Быў адпраўлены на фронт — Рыжскі ўчастак, адкуль атрымаў прызначэнне ў 51 Сібірскі полк малодшым афіцэрам. З 1915 па 1917 гады знаходзіўся на фронце. У 1916 годзе быў арыштаваны генералам Курапаткіным за распаўсюджванне рэвалюцыйнай літаратуры ў часях 51 Сібірскага палка. Я меў даручэнне ад сацыял-дэмакратычнай партыі левай плыні латышскай арганізацыі распаўсюджваць літаратуру. Але з-за недаказанасці быў вызвалены і кінуты ў наступленне <...> са сваім батальёнам, які падчас маёй адсутнасці быў адведзены ў дывізіённы рэзерв. Пасля 8-дзённых баёў полк быў перакінуты на Аўстрыйскі фронт перад наступленнем (18.06) Керанскага на Бжэзаны. За адмову ісці ў наступленне полк быў раззброены і адвезены ў Цярнопаль. Раззбройваў нас Савінкаў. Да самага апошняга моманту наш полк, увогуле ўся наша 13 Сібірская страявая дывізія была цалкам на баку балшавікоў і выконвала загады з боку Крыленкі. Калі былі праведзены выбары, мяне абралі камандзірам палка і даручылі камандаванне ім. Пасля дэмабілізацыі ў царскай арміі я вярнуўся ў Петраград і звярнуўся да Урыцкага, які даў мне прызначэнне інструктарам стралковай справы ўсіх фабрык

У сваёй навуковай дзейнасці кандыдат мастацтвазнаўства Людміла Налівайка засяроджвае асабліваю ўвагу на гісторыі развіцця беларускага выяўленчага мастацтва ў 1920—1930-я гады. Даследуючы гэты складаны, яскравы і трагічны, «забыты» на доўгі час перыяд развіцця айчыннай культуры, яна два дзясяткі гадоў таму адкрыла для сучаснікаў унікальную постаць беларуска-фінска-шведскага мастака і філосафа Аляксандра Ахола-Вало (1900—1997). Са-

Лёс Генадзя Змудзінскага

Узгадаваны ў рускім асяроддзі (нарадзіўся ў 1897 г. у Пецяргургу), Генадзь Яўгенавіч Змудзінскі ўвайшоў у першыя шэрагі рупліўцаў адраджэння беларускага мастацтва і літаратуры. Жыццё гэтай яркай асобы не ўкладаецца ў звыклія ўяўленні пра шлях творцы. Летуценнік, эксперыментатар, грамадскі дзеяч, бясстрашны ваяр... У 1938-м у Мінску Генадзя Змудзінскага расстралялі як «польскага шпіёна»...

і заводаў Ленінграда. У хуткім часе я быў выпраўлены за мяжу ў Ямбург, дзе камандаваў 2-й ротай Нарвскага Камуністычнага палка. У 1918 годзе кіраваў камандаваннем пры ліквідацыі мянжу, арганізаванага Бебутава, якога даставіў у Ямбург пры наступленні Балаховіча на Петраград. Адбіўшы пры дапамозе петраградскіх курсантаў і маракоў наступленне Балаховіча, я з часткай палка, якая засталася, быў адпраўлены ў Гатчыну для фарміравання. Пасля сфарміравання палка штыкі былі ўліты ў часткі другой дывізіі, а мне было дадзена прызначэнне выправіца на Архангельскі фронт з другой ротай. На Архангельскім фронце прабыў у баях на Тарасаўскім напрамку. Тут я захварэў і быў эвакуіраваны ў Петраград у шпіталь з дыягназам «ТВС». Праляжаў 1 месяц, пасля выздараўлення быў прызначаны Губваенкамітэтам ваенруком Ямбургскага ваенкамата. Пасля нашага адступлення з Ямбурга ў Гатчыну Губваенкамат прызначыў мяне ваенруком Гатчынскага Райваенкамата, дзе я прабыў нядоўгі час, да моманту прыбыцця маёй часткі з Архангельскага фронту для ўдару і наступлення на Ямбург. Тут я па сваім жаданні перайшоў у сваю частку, з якой і наступаў, камандуючы 1-м батальёнам 14 Нарвскага Камуністычнага палка. У гэтым баі пры ўзяцці Ямбурга я атрымаў дзве ўзнагароды — залаты ручны гадзіннік з брыльянтамі ад Петраградскага Савета рабочых дэпутатаў і другі — кішэнны, ад ВЦК з подпісам — «Чэснаму воіну Чырвонай Арміі». Маю ўзнагароды ад царскай арміі: Ганны 4 ступені, Ганны 3 ступені, Станіслава 3 ступені, Станіслава 2 ступені і нагрудную залатую зброю. Застаючыся ў перадавых часцях, я ў далейшым знаходжуся ў баях Пскоўскага ўчастка, затым нас перакідаюць на «польскі фронт» для наступлення, дзе таксама знаходжуся ў перадавых часцях на пасадазе начальніка разведдзела штаббрыгады 5 і 6 паслядоўна 2-й страявой дывізіі, цяпер Беларускай дывізіі. З 1921 г. знаходжуся ў Беларусі. Працую

ў Дзяржвядзе ў рэдакцыі газет і часопісаў, як мастак-ілюстратар па афармленні савецкіх падручнікаў. Пасля дэмабілізацыі з царскай арміі (снежань 17) да 1922 служыў у Чырвонай арміі, у 1922 працаваў чарчэжнікам Наркамзема БССР, з 1923 — па дзень арышту на прыватных работах мастаком. Працаваў у ваенным аддзеле Дзяржвяды мастаком-чарчэжнікам па афармленні вартых кніг, якія не былі ў вольным продажы. Цяпер хачу выехаць у Ленінград, уладкавацца на працу па сваёй спецыяльнасці — мастак. Меў тут, у Мінску свой дом, куплены мною ў 1928 годзе. У 1931 г. я яго прадаў...

А вось пад рубрыкай «Адноў-

леная справа» захоўваюцца матэрыялы «праверкі на Змудзінскага Г. Я. (1897 — 1938) пры рэвізіі 1957 г.». У адказ на зварот яго жонкі Варвары Пятроўны на конт лёсу мужа ёй спачатку паведамілі, што той памёр 3.04.1942 ад стэнакардыі. Але далей — спасылка на артыкул пад № 68 Крымлінага кодэкса БССР: «Асуджаны асобай Тройкай НКВС 20.09.1938 г. Абвінавачаны ў тым, што з'яўляўся агентам польскай разведкі і ўдзельнікам шпіёнска-паўстанцкай арганізацыі, створанай разведвальнымі органамі Польшчы ў Мінску. Завербаваны ў 1929 г. адвакатам Жылінскім Фамой Фамічом (арыштаваны). Сістэматычна праз яго перадаваў

браўшы багаты матэрыял па гісторыі нашай графікі, даследчыца абагульняе і асэнсоўвае яго ў сваіх чарговых публікацыях. Цяпер Л. Налівайка рыхтуе навуковы даклад для «Аладаўскіх чытанняў», якія абудуцца ў маі ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. А сёння прапануе ўвазе чытачоў «ЛіМа» артыкул пра лёс выбітнага беларускага мастака Генадзя Змудзінскага.

Святлана Берасцець, рэдактар аддзела мастацтваў

польскай разведцы шпіёнскія звесткі пра размяшчэнне, колькасць і ўзбраенне 2-й Беларускай стралковай дывізіі, пра апошнія дасягненні ў ваеннай тэхніцы і звесткі пра вышэйшыя гаспадарчыя курсы ў Смаленску.» І далей: «У ходзе следства па справах людзей, якія давалі паказанні супраць Змудзінскага, прымяняліся садысцкія метады, усе абвінавачаны не абгруктаваны. Рэабілітаваны 29.10.1957»

У гісторыю беларускай графікі Г. Змудзінскі ўвайшоў як заснавальнік шмат якіх жанраў і відаў: агітацыйны плакат, адміністратывныя карты, узоры царскага і чырвонаармейскага адзення (вылучаўся дасканалым веданнем і майстэрскім маляваннем вайсковага адзення, розных відаў зброі), батальны і анімалістычны жанры. Ён — аўтар альбома замалёвак «Па дарогах вайны», прысвечаных падзеям Першай імперыялістычнай. У НММ Беларусі захоўваецца альбом з гэтымі малюнкамі (туш, акварэль), выкананымі ў 1916 г. падчас службы ў царскай арміі. У музеі ёсць і сярброўскі шарж, выкананы ў 1926 г. графікам М. Малевічам, які перадаў сваю сімпатыю да мастака-летуценніка, жартуніка, які заўсёды трымаў за вухам пэндзаль, што прыкрываў палі моднага капелюша. Дарэчы, сам Змудзінскі выдатна валодаў жанрам сатыры і гумару.

1920-я гады — час адраджэння шэрага культурных і мастацкіх традыцый, што яскрава адлюстравалася ў этнаграфічным стылі. Вельмі слушна пісаў пра гэта В. Ластоўскі: «Прымітыўны этнаграфізм, які так нядаўна прыймаўся за праяўленне народнасці, пачынае ўжо ператраўляцца ў інтэлектуальных глыбінах і набіраць больш сур'ёзны змест шуканняў канону беларускага тыпу і пейзажу, надання пралетарскага зместу мастацкай творчасці» («Сучаснае беларускае мастацтва». Мн., 1929). Для такіх беларускіх графікаў і жывапісаў, як А. Тычына, А. Ахола-Вало, Я. Мінін, П. Гуткоўскі, С. Юдовін, краязнаўства рабілася падставой для пошукаў свое-

адметнага, спакроўленага з тым народам, сярод якога яны жылі і працавалі. У Г. Змудзінскага яшчэ жыва адчуваліся ўрокі настаўнікаў петраградскай школы. Але і ён ўжо выдзе пошук новай беларускай сімволікі, хаця і ў межах добра асвоенага стылю «мірыскусыніков».

Дамінаванне дэкаратывнасці побач з рэалістычнымі выявамі, выкарыстанне новых тэхнічных магчымасцей — вось што характарызавала стыль Змудзінскага-графіка. Два эскізы Дзяржаўнага герба БССР (знаходзяцца ў калекцыі НММ Беларусі) былі прадстаўлены на рэспубліканскім конкурсе 1924 года (рэпрадукцыя друкавалася ў «ЛіМе» 3. 12. 2010 да адной з нашых публікацый. — Рэд.). Сярод іншых яго твораў у жанры эмблематыкі — марка Беларускага дзяржаўнага выдавецтва (1923), эскіз ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга і граматы да ордэна (1924)... Асаблівы ўнёсак зрабіў мастак у распрацоўку шрыфту для беларускага буквара А. Федасенкі «Лемантар» 1925 года. Гэта быў першы беларускі буквар, дзе спалучэнне літар і малюнка стварала цэласны мастацкі вобраз. Для кожнай літары Г. Змудзінскім знойдзены свой мастацкі вобраз: птушкі, людзі, пейзаж і г.д. Сярод тагачасных беларускіх выданняў таксама «Досвіткі» і «Ціхія песні» М. Гарэцкага, «Пад сонцам» М. Зарэцкага, «Людзі-суседзі» К. Крапівы, «Збор твораў» і «У глыбі Палесся» Якуба Коласа, «Трэскі на хвалях», «Сокі цаліны», «Прысады» Ц. Гартнага, «Лясныя хаткі» і «Салавей» З. Бядулі, «Гісторыя аднаго мядзведзя» Л. Чарняўскай, «Палескія рабінзоны» Я. Маўра, «Творы 1918-1928» Янкi Купалы, «Вераснёвыя ночы» К. Чорнага, «Песня-байка» А. Аляксандравіча, «Выбраныя творы» М. Лынькова ды іншыя, да якіх мастак афармляў вокладкі і маляваў ілюстрацыі, спалучаючы туш, акварэль, аловак.

На здымках: Генадзь Змудзінскі (сяброўскі шарж Мікалая Малевіча) і яго ілюстрацыя для газеты «Звязда».

Жана ЛАШКЕВІЧ,
фота Яўгеніі Алефірэнькі

(Працяг. Пачатак у № 13)

**Кантраст другі:
класічны**

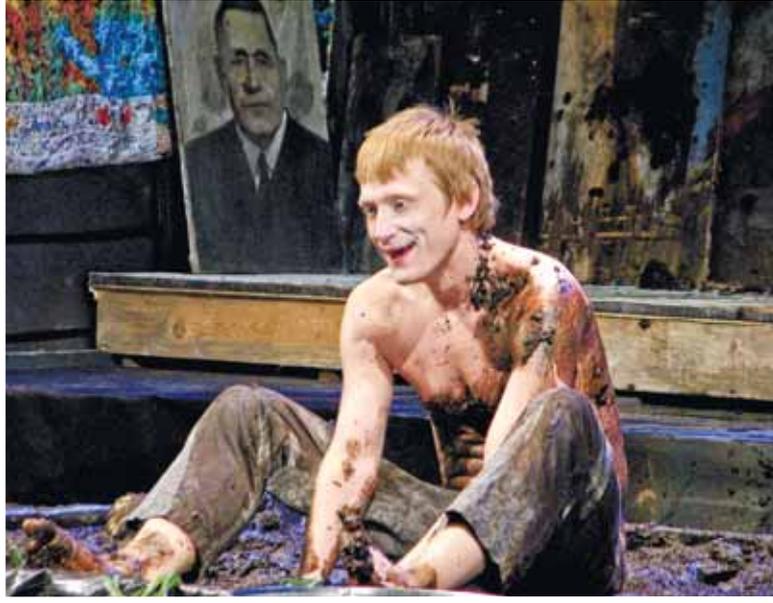
Пры канцы казкі Андэрсена за любоў і павагу адно да аднаго Муж з Жонкаю атрымліваюць куфар залатых талераў. Куфра, бадай, зашмаг, але гледачу зацікаўленаму нейкі тэатральны талер заўжды выпадае. Такі сабе... наіўна-фантастычны альбо магічна-шчыры... Яго па тэлевізары не паказваюць. Затое па тэлевізары часам паказваюць людзей з Расіі, зрэдка нават акцёраў, якія прыязджаюць да нас і як добрыя госці захапляюцца, маўляў, “у Мінску чыста”, “у Беларусі чыста”, “варта пераехаць вашу мяжу — і адразу чыста”!

Мікалай Каляда, выбіраючыся на фестываль у Магілёў, замовіў для свайго спектакля паводле М. Гоголя “Рэвізор” (менавіта так, з націскам на “і” — чынавенства ў спектаклі вучыцца вымаўляць літаратурна)... 120 літраў гразі. Не броду — гразі, ды такой гразкай, што можна ўгразнуць... Ну, вы зразумелі.

Гразь выконвала ў спектаклі розныя ролі — ад святой роднай зямлі да камяка гранічнай знявагі й гвалту. У выніку яна рабілася магнутым мастацкім (метафарычным) сродкам, таму што, паводле крытыка Марыны Дзмітрэўскай, “прыбраць расійскую гразь нельга”. Натуральна, глядацкія меркаванні палярна разшліся. Адмысловага незадавальнення паспыталі тэатральныя прыбіральшчыцы.

Водгукі пра “Рэвізора” ў рэжысуры Мікалая Каляды поўніцца Інтэрнэт-прастора: яны самыя падрабязна аднаўляюць і сцэнічнае дзеянне. Таму да месца будзе збочыць ды згадаць, што Каляда ўжо названы “сонцам рускай драматургіі”. Што менавіта Гоголеў “Рэвізор” класічна адпавядае запатрабаванням сучаснай драматургічнай школы, якую Мікалай Каляда стварыў, угадаваў і, паводле слыннага расійскага крытыка Паўла Руднева, “на якой будзе трымацца расійскі рэпертуар у бліжэйшыя дзесяцігоддзі. Яе законы складае сумесь амаль дзіцячае наіўнасці і шчырасці, якая неабавязкова ідзе ўслед за ёю, якая можа сыходзіць, а можа і не сыходзіць з сярэдзіны тэксту. Часта ў няспраўных п’есах Каляды, гэтак

M.@rt.КАНТРАСТЫ

Нататкі з Міжнароднага маладзёжнага форуму**«M.@rt. кантакт»**

сама як і ў ягоных няспраўных спектаклях, абуджаецца вялікая магія, нешта фантастычнае”. “...Свае пастаноўкі Каляда робіць з “фігні”, жыццёвага броду, аскепкаў цывілізацыі, тым самым даводзячы, амаль як казачнік, што чалавечы гений і тэатральная ўмоўнасць здатныя пераўтварыць жыццё вакол сябе...”

“**Мара пра шчасце** — вось “праўда чалавека” ад драматурга Мікалая Каляды.” Якраз пра гэтае славітае шчасце і “Наташчына мара” Яраславы Пуліновіч, гадаванкі Калядовай драматургічнай школы.

...Пакуль збіраюцца гледачы, актрыса сядзіць на крэсле, апусціўшы галаву. Нібыта ўслухоўваецца ў настрой залы. Падумаецца раптоўна. Хавае рукі ў доўгія рукавы расцягнутага старога швэдара. Пачынае гаворыць. Збочвае. Збіваецца. Ізноў пачынае. Апраўдваецца. Гадзіну дзеяння не кранаецца з месца і толькі адзін раз агаляе рукі да локцяў. Дый гаворыць пра нейкія глупствы: была... хацела.. меркавала... скрала нейкую шпільку ў суседкі па пакоі... скочыла з трэцяга паверха... сустрэла хлопца...

На сцэнічнай пляцоўцы — узорная чысціня альбо вобразная пустэча. Толькі крэсла, якое

заступае актрыса. На задніку мяняюцца выявы нібыта з дзівочага альбомчыка: сэрцайкі, стрэлы, малюнкi і фоткі, мары і летуценні... чаканне найважнага ў жыцці, якім часцей за ўсё бывае Ён, уяўны каханьні. Выявы, тэксты і манеры выдаюць на кіч, сметнік, прымітыў... і ўвасабляюць мару пра шчасце дзеўчынёхі з дзіцячага дома. Страшна сказаць, — душу! І перадусім размова — пра яе, душу. І пра яе, нявяхаванасць. Душы й пачуццяў.

У Наташкі ёсць зграя тавары-

шак. Ім па шаснаццаць гадоў. Па бальшыні сваёй іх яднаюць інстынкты. І раз’ядноўваюць інстынкты. Яны жывуць паводле няпісанага вычварнага кодэкса: якім заўгодна коштам пастанавіць на сваім, узяць верх, не даць слабіны. Сяброўка падбухторыла Наташку скочыць з акна (ідэёцкае падлеткавае спаборніцтва); журналіст Валера прышоў распытаць пра здарэнне, мяркуючы пра замах на самагубства; дзівочая мара пра каханне і аб’ект злучыліся. Ці не першы раз у жыцці Наташка мае магчымасць быць асаблівай, адрознай, інакшай... а ў хлопца ёсць дзівочына. Дык трэба яе пазбыцца!

Спавядальнасць — адзін з трывалых законаў монаспектакля. Але... законы можна парушаць. Рэжысёр Лінас Зайкаўскас (Чалавічскай акадэмічнай тэатр) змушае гледача ўзяць пад увагу тое, што выявіць следчы эксперымент, але не замахваецца на псіхалагічны дослед падставы для злачыства, не ставіць задачы актрысе Марыне Карцавай спавядацца ў ролі.

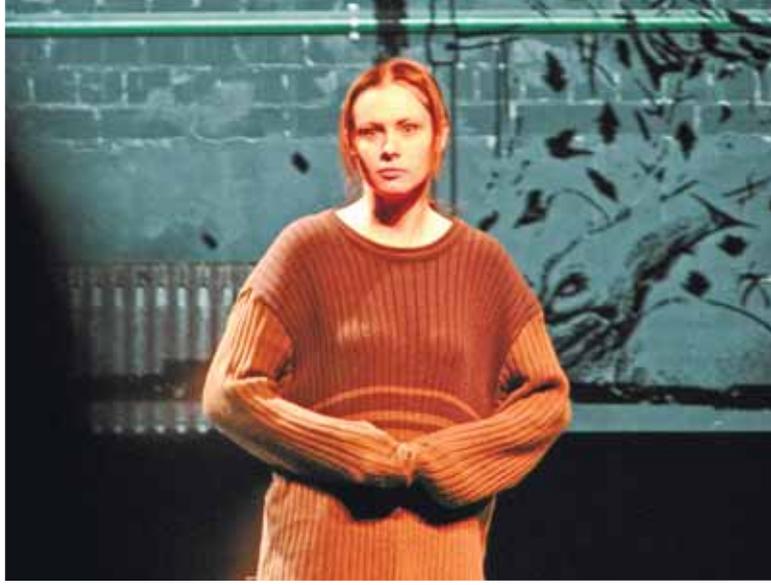
Наташка трымае сваё апошняе слова, перш як выправіцца ў турму. Яна кажа шмат лішняга. Гаворыць пра тое, пра што ўяўныя судзі і не падумалі б пытацца. Раптоўная шчырасць

гераіні — адначасова і пералык, і боязь будучыні, і наіўнае здзіўленне з уласнага становішча. Яе шчырасць абуджа папраўкаю на адмысловую наструненасць залы, якая слухае, глядзіць і нешта сабе там думае, але ў выніку ўсё пра Наташку вырашаецца, бо мае права... вырашальнага голасу. Таму што зала ў выніку — судовая. І ў выніку зале зразумела, што збіццё дзівочыны і яе стан (кома) Наташку закранулі, але не скаланулі. Бо ў дзівочыны гэтай ну ўсё ж было, нават бацькі, а ёй спатрэбіўся хлопец, якога Наташка абрала! Бо... справа ж зроблена, нічога назад не вернеш, і румзае толькі той, хто мала бачыў. У інтанацыях Наташкі ёсць скупая эмацыйнасць ветэрана пасля бою, які чапляецца за фармулёўку “збіццё паводле папярэдняе змовы” і намагаецца давесці, што гэта якраз — вы-пад-кова! Бо кожны... сам за сябе і сам па сабе... не хацеў скалечыць альбо забіць, хіба правучыць...

У фінале прамень святла выхопліваў з цемры рукі з пярлінкамі... са зламанай крадзенай шпілечкі: сумесь амаль дзіцячае наіўнасці і шчырасці, няшчасная прастасць, варта жалю, нявяхаванасць пачуццяў... Пярлінкі слізгалі з далоняў (як шчасце) і рассыпаліся. Як жыццё. Як нябачны хор найноўшае трагедыі, асуджаны гібець разам з героем.

Але чалавек, паводле “Каляды-Тэатра”, здатны змяніць жыццё вакол сябе. Але такое мастацтва, паводле Паўла Руднева, бясформеннае, нерэгулярнае, знарочыста няправільнае — якраз і гарантуе свабоду, у якой можа “нарадзіцца” сіла (а можа і не нарадзіцца, а толькі прымоўца). У “Рэвізор” яе ўвасабляе гразь. У “Наташчынай мары” — абсалютная чысціня сцэнічнай пляцоўкі і “чыстая дошка” асобы персанажа. Класік цвеліць душу сучасніка, а сучаснік, як той казачнік, абуджае вялікую магію, навучае фантастычнаму і стварае найноўшую класіку з любога смецця.

На здымках: сцэны са спектакляў “Рэвізор” і “Наташчына мара”.

Для маладых, апантаных сцэнай...

Жана ЛАШКЕВІЧ

Трыццаць пяць тэатраў хацелі зазірнуць сёлета ў “Чароўны куфэрак”, але арганізатары палічылі цікавымі для гледачоў 10 драматычных і 4 лялечных. Журы ў выніку вылучыла тры найлепшыя, кожны за сваё адметнае: любанскіх “Летуценнікаў” — за ансамблевае выканання, “Залаты ключык”, створаны Л. Родак у Мар’інай Горцы, — за высокі ўзровень актёрскага майстэрства, “Паралель” з Баранавічаў пад кіраўніцтвам Л. Сартаковай — за ўдалы творчы эксперымент. Як з чароўнага куфэра, журы раздавала падарункі і дыпломы. Адмысловы прыз РВУ “Літаратура і Мастацтва” атрымалі “Летуценнікі” з Любанскай дзіцячай школы мастацтваў і рэжысёр А. Каткавец: за выбар высака якаснай літаратуры, інсцэніроўку і дасціпны пераклад — з рускай мовы на беларускую... і на мову сцэнічную таксама!

Музычную прыпавесць для сапраўдных падшыванцаў “Шчаслівыя бедакі” паводле Л. Уліцкай ігралі і спявалі... дваццаць спраўных любанскіх падшыванцаў (навучэнцы тэатральнага аддзялення школы мастацтваў і найменшыя

На Любаншчыне адбыўся абласны фестываль дзіцячай тэатральнай творчасці “Чароўны куфэрак”. Адмысловы прыз РВУ “Літаратура і Мастацтва” атрымаў калектыў “Летуценнікі”.

ўдзельнікі тэатра, гадкоў так па пяць-шэсць). А ўсёй тае гісторыі, як нейкая сям’я пераехала ў новае жытло, а на старым месцы пакінула рэчы нявартыя альбо непатрэбныя. Напрыклад, вазон з альясам Васем (Андрэй Лапцеў), якога звычайна клічуць сталетніка. Альбо энцыклапедыю. Яе для Васі гартае вецер, і Вася робіцца разумным... У пакінутым доме з’яўляюцца новыя насельнікі — кот Міхееў (Ягор Гапонаў), верабей Антверпен (Ангеліна Марчанка), сараканожка Мар’я Сямёнаўна (Аляксандра Смольская) з плоймаю дзіцяй... Кожны персанаж з мінулым і з будучыняй, пра якую разважае дасціпна, кранальна і вельмі шчыра. Не як кот, альяс альбо верабей, а як дзеці, якім давалася добра падумаць над сваім уласным жыццём з яго добрымі і нядобрымі праявамі ды сёе-тое асэнсавачы: такім чынам рэжысёрскія намаганні Алы Каткавец шчыльна зніталіся з намаганнямі педагогічнымі. Вынік захапляе.

Узначаліць журы быў запрошаны Уладзімір Савіцкі, мастацкі кіраўнік Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача. Перадусім ён звачыў на прыстойны мастацкі ўзровень спектакляў і ўзроставы асаблівасці выканаўцаў: на фестываль ўзору 2011 года вялі рэй падлеткі і юнакі-старшакласнікі. (Так што “Летуценнікі” і “Залаты ключык” з іх амаль што дзіцячымі складамі выдавалі на выключэнне!) Іх вылучала нешарагова цікаваць да тэатра, а некаторых — захопленасць тэатральнымі прафесіямі. Таму ў якасці заахвочвання, на думку У. Савіцкага, вельмі б прыдаліся не так камп’ютары ды тэлевізары, як творчыя стажыроўкі, практыкі ды паездкі на адпаведныя фестывалі. Алег Табакоў стварыў у Маскве тэатральны каледж, дзе навучаюць прафесіі драматычнага актёра з 12 гадоў. Галоўным прызам для маладога чалавека, апантанага тэатрам, магло б зрабіцца... месца для навучання ў такой установе, чаго ў Мінску, праўда,

няма, але разам з фестывальным дыпломам прыдалася б, напрыклад, рэкамендацыя для паступлення ў беларускую творчую ВНУ.

...А спектаклі вымагалі ўхвалы. “Маладзільныя грушы” барысаўскага тэатра-студыі “Трыумф” (адметная пародыя на тэмы рускіх народных казак у рэжысуры С. Сергіенкі), “Ціль” тэатра-студыі “Паралель” з Баранавічаў (трагікамедыя Р. Горына паводле Ш. дэ Кастэра), “Жаніхі” М. Гоголя тэатра-студыі ТэСТ гімназіі № 10 з Маладзечна (рэжысёр Т. Бабей)... Прадстаўляючы тэатр у жартоўнай “візітоўцы”, студыйцы вывелі самога Мікалая Васільевіча і на ягоную рэпліку пра камедыю, маўляў, “яна ж няскончаная!” абвясцілі: “Мы — скончылі!”

Адметны фінал гэтага спектакля міжволі атаясаміўся з фестывалем: у белых, нібыта вясельных ці выпускных строях, выйшлі ўсе паненкі, якія выконвалі жаночыя ролі. З імі — юнакі, нядаўнія гоголеўскія жаніхі... Колькі часу іх захоплена вітала фестывальная публіка. Выдае на тое, што вітала самую будучыню.

Рэвалюцыйная эпоха: «Творца — не дарэка?»

Алеся ЛАПШКАЯ

Для літаратуры 20-х — 30-х гадоў XX ст. характэрны вобразы творцы-змагара, філосафа з народа, пісьменніка-ворага і адоранага юнака, чыё станаўленне адбываецца пад моцным уплывам сацыяльных праблем дарэвалюцыйнага часу. У згаданую класіфікацыю герояў-творцаў варта ўключыць вобраз паэта-недарэкі, з якім можна сутыкнуцца ў тагачасных творах самага рознага ўзроўню, ад рамана «Сцежкі-дарожкі» (1928 г.) Міхася Зарэцкага да апавядання «Мяцеліца» Максіма Лужаніна.

У «Сцежках-дарожках» апісаны перыяд ад лютаўскай да кастрычніцкай рэвалюцыі, месца дзеяння — горад Магілёў, дзе ў адпаведны перыяд вучыўся ў духоўнай семінарыі сам пісьменнік, і родная для галоўнага героя Васіля Лясніцкага вёска Зяленічы. Маючы за мэту паказаць, як пасродкам рэвалюцыі адбываецца пераарганізацыя грамадства, Зарэцкі робіць кожнага героя яркім прадстаўніком пэўнага тэмпераменту і сацыяльнага тыпу і для кожнага выводзіць дакладную, магчыма, надта прадказальную жыццёвую сцежку.

Адзін з найбольш адметных вобразаў рамана — сябар Лясніцкага Славін. Нягледзячы на тое, што М. Зарэцкі лічыцца пісьменнікам-рамантыкам, такія тыпова рамантычныя рысы, як узнёслаць, высакародства, бязмежная адданасць безумнай каханцы робяць Славіна недарэчным і смешным. Значнай хібай Славіна дэкларуецца ягоная слабасць, якая практычна выяўляецца толькі ў тым, што юнак не становіцца на бок рэвалюцыі. Аднак, як ні дзіўна, найбольш раздражняе іншых герояў такая рыса сябра, як залішні інтэлектуалізм: «Не люблю такіх мудроных... Філосаф, бач, ты... казаяўка разлезлая... Зусім не думай, а — бі, куды пападзе, дык больш сэнсу будзе», — бурчыць «анархісты» Халіма. Затое менавіта ў вусны Славіна пісьменнік укладае найбольш уласных думак і даволі арыгінальных тэорый, тым часам як ключавыя маналогі іншых герояў практычна спісаныя з перадавіц бальшавіцкіх газет.

Сам Лясніцкі напачатку блізка да Славіна вельмі супярэчлівым успрыманнем рэвалюцыі: «Нашто гэты агонь, гэты разбой, нашто тая кроў?...» Мо гэта нічога не дасць, толькі разбудзіць дзікія інстынкты? Можна, гэта трэба неяк стрымліваць, шукаць іншых спосабаў, іншага шляху? Лясніцкага супакойвае Андрэй — тыповы малады камуніст: «Усякія «высокія» катэгорыі ды нормы, усякія «агульна-чалавечыя» ідэалы, законы і іншае глупства <...> — гладка прымасленая зачоска, пад якой хаваецца гнойная брудзь спрадвечнай няпраўды». «Знойдзем усё — і першапачаткі, і ісціны, і ўсялякае ліха, — дай нам акрыяць, дай жыццё адбываць... А цяпер — або станюцца ў шэраг, бяры аружжа, або прэч з дарогі, не замінай!» Лясніцкі вырашае ўзяцца за «аружжа», але чым больш ён мужнее і мацнее, тым слабейшым у мастацкім плане робіцца ягоны вобраз.

Пісьменнік уздымае праблему неспалучальнасці рэвалюцыі

Папярэдняе эсэ рубрыкі «Традыцыі і сучаснасць» было прысвечана тэме творчасці ў прозе Змітрака Бядулі, — бадай, адзінага беларускага пісьменніка, які закранаў гэтую тэму ў кожным сваім буйным творы. Пра спецыфічную сітуацыю ў мастацтве 20-х — пачатку 30-х гадоў XX ст. пішуць шмат, але мала хто дае слова героям тагачасных твораў, якія пры дапамозе даследчыка могуць выдатна распавесці пра мэты і амбіцыі сваіх стваральнікаў, праблемы творчага асяроддзя і тыповыя пісьменніцкія лёсы.

і гуманізму, інтэлектуалізму і праз вобраз Славіна канстатуе: унікальны, разважлівы чалавек, які імкнецца асэнсоўваць і ацэньваць падзеі перш, чым за штосьці брацца, — чужы для рэвалюцыі. Найлепшае, што ён можа зрабіць, — гэта ступіць шлях моцным, «зарабляць свой кавалак хлеба, летуцець і пісаць свае сентыментальныя вершы» (пра паэтычныя практыкаванні героя Зарэцкі згадвае неаднойчы). Натуральна, творцы такога кшталту рэвалюцыі таксама не патрэбны — між іншым, па

таратуры — малады таленавіты мастак, які малюе на мяхах ад солі і напачатку перакананы: усё роўна што пісаць — «ці бот, ці голае жаночае цела».

«Зоры вам вядомага горада» маглі б стаць і першай беларускай аповесцю, дзе сацыяльна абсалютна ступіла інтымнаму: з лістоў пісьменніка зразумела, што гісторыю свайго горкага кахання ён трансфармуе ў сюжэт твора. «Мастацтва — тое самае, што і адзінота, — гэта боль». У нашым кантэксце цікава, што Лукаш Калюга зноў жа ўпершы-

Сучаснага чытача можа прывабіць найперш рэалістычнасць і дэталёвасць Калюгі: у тагачасным творчым свеце, гэтаксама як і сёння, баяцца размяркання «не то ў Глуцк, не то ў Вызну, не то ў Любань, а можа і ў самыя жажлівыя Лельчыцы», гэтаксама стаіць на вакне пляшка, «у каторай на дне дужаватая такі «кропля» аставалася», і дзяўчаты гэтаксама скардзяцца, што «сва-які — вялікая перашкода» для спатканняў, адначасна шукаючы больш выгадную партыю.

Да таго ж, у згаданых тэкстах багата прадуманых, шматзначных эпізодаў з творчага жыцця, лаканічных, але глыбокіх заўваг і характарыстык. У рамана «Пустадомкі» пісьменнік апавядае пра апошнія месяцы вольнага жыцця сям'і Данілы Невядомскага і яго сябра Арсеня Пакумейкі, якія толькі пачынаюць займацца літаратурай. Тут і першы паэтычны зборнік Пакумейкі, дзе «чым драбнейшая, дакладнейшая была паэтава інтымнасць, тым круглей прыгінаўся збоку чэрствым крукам Цытатавічаў чырвоны пыталнік», і ягоная прамова-маніфест на літаратурнай вечарыне («У добры час — скажаць, у ліхі — змоўчаць» — перасцерагае Калюга), і «вялікі пісьменнік», чый «савіны смех прарочыў нейкую здраду».

Асабліва цікавая прамова Пакумейкі, у якой выказваюцца творчыя прынцыпы шматлікіх тагачасных маладых пісьменнікаў (самому Калюгу яны абсалютна не імпанавалі): «за добрую, незанашоную рыфму роднага бацьку прадаць не толькі можна, але й патрэбна» (чытай — адмовіцца ад традыцыйнага), «плуг — не начинне паэта, які ў найзграбнейшых паставах трымаецца над кручаным вірам. Драць цаліну, да жыўца даходзіць — не ягоная работа. Яму трэба адно зверху гладзенка забаранаваць, каб грудкі пад нагамі не мулялі». І ўсё добра было б, каб Пакумейка трымаў гэтыя прынцыпы пры сабе і пакрысе кіраваўся імі, а не выказваў шырокай аўдыторыі. Зрэшты, палітыка таго, які «вялікі пісьменнік» здаў сваіх маладых сяброў, «разам з'ехаліся» і Арсень, і больш абачлівы Даніла, і «яшчэ шмат хто» — проста за тое, што пісалі хлопцы па-беларуску.

«Зоры вам вядомага горада» і «Пустадомкі» — адны з першых беларускіх прэзаічных твораў, прысвечаных гарадскому жыццю творчай моладзі. Праніклінасць, назіральнасць Лукаша Калюгі, ягоная ўвага да ўсяго жывога і каларытнага (нечакана падкрэслена вобразам робата, якім апынуўся самаўпэўнены, спакойны, «прыгожы геаметрычным нейкім прыгаством» загадчык аддзела афармлення кнігі), дапамагла пісьменніку ўбачыць тэму, якая стала адной з галоўных у сучаснай беларускай літаратуры.

Малюнак Аляксандра Ючавіча

словах Славіна, «мы, слабыя людзі, усе фантазэры вялікія, ваабражэнне нам замяніла і волю, і калі хочаш, розум. Толькі слабыя людзі могуць быць мастакамі, бо мастацтва — гэта вышэйшая мяжа ілюзіі...»

І вось слабыя ступілі месца моцным, тым, хто адкладае на потым «агульначалавечыя ідэалы». Ліпень 1935 г., адзін з найталенавітых маладых узвышэнцаў Лукаш Калюга дапісвае ў Ірбіце на выгнанні рамана «Пустадомкі». Значным у дужках, што Ірбіт — хай сабе сярэднегадавая тэмпература ў Свярдлоўскай вобласці прыкладна -1°C — гэта горад з цікавымі мясцовымі традыцыямі (знакаміты Ірбіцкі кірмаш) і ўтульнай архітэктурай, характэрнай для правінцыяльнага мястэчка канца XIX — пачатку XX ст. Таму творчы клімат у Ірбіце (ужо не кажучы пра Вятку — сучасны Кіраў, дзе жгў на вольным пасяленні Максім Гарэцкі) быў зусім не такі, як у лагеры.

Лукаш Калюга працягваў пісаць, браўся за новыя тэмы. Так, у рамана «Пустадомкі», у недарэкаванай аповесці «Зоры вам вядомага горада» пісьменнік звяртаецца да жыцця мінскай творчай моладзі, прычым галоўны герой аповесці — ці не ўпершыню для беларускай лі-

Убачанае

Пра смерць — жыццёсцвярдзальна

Ціхан Чарнякевіч

Інтэлектуалы любяць пагаварыць пра смерць. Не, не пра іх уласную, фізічную — пра смерць грамадскіх з'яў, пра іх гніенне і знікненне. Смерць палітыкі, смерць культуры, канец гісторыі, смерць аўтара, паміранне літаратуры... Бывае, не жадаючы ствараць метафару, абіраюць прыстаўку пост-, але сутнасць ад таго не змяняецца. Апошнім часам усё больш і больш гавораць пра смерць крытыкі, што і закранула. Ясная рэч, пакуль цябе не датычыцца, дык і не рэагуеш: ці мала што плявузгаюць. Але вось зайгнала і мае самалобства.

Як гэта разумець — атрымліваецца, памерлі крытыкі (і я таксама)? Гучыць нелагічна. Добра, адкасімся ад матэрыяльнага ў сферу эманцыпцыі: памерлі крытычныя тэксты? Глупства — хапае тэкстаў. Звукаем далей: у крытыцы памерла крытычнасць? Ды не скажаць каб зусім. Што ж тады памерла? — мы блукаем па лесе, чуючы пах.

Хутчэй за ўсё, памерла пэўнае ўяўленне пра крытыку.

Парадыгма старой крытыкі грунтавалася на герою. Як толькі герой выйшаў са сферы пільнае ўвагі, знікла і былая «вартаснасць» крытыкі. У савецкім літаратуразнаўстве герой быў, прабачце за навязлівую таўталогію, галоўным героем усіх крытычных кніг. Куды пайшоў Лабановіч і што ён там сабе надумаў — вось што займала крытычную рэфлексію. Услед за Лабановічам цягнуліся *роздумы над думкамі* Васілія і Ганн, Пётракоў і Сцепанід і г.д. Крытык, як баравіка, шукаў новага героя — знаходзіў. Знаходжанне прэміравалі, дарэчы, не грыбным супам, а нечым больш важным і эквівалентным. Бо яны, Бялінскія, адчувалі эпоху, «пранікалі ў мастака», «адказвалі на выклік часу» — карацей, «інжынерны» не горш за пісьменнікаў.

Крытыка найноўшая перш за ўсё абвясчае вайну літаралізму ў дачыненні да літаратуры. Але, агаліўшы меч, яна адразу вымушана задумацца падабна таму эмігранту ў Тэфі: «А ке фэр-та, фэр-та ке?» Бо на аўтамаце шпарыць пра героя значна лягчэй, чым корпацца ў паэтыцы, а пасля нейкім чынам тое, што «нарыў», папулярна і не сумна выказваць. Ды і не кожны палезе ў гушчар іманентнага аналізу. Сапраўды, навошта? Узяў і — *бервяном па галаве* — «лухта», «мне твор не спадабаўся», «аўтар не ўмее (не разумее, знаедага вольна абыходзіцца)», «суцэльна брыдота», «назва няўдалая». Гэх, вось гэта крытыка, якая вастрэня, моц, упэўненасць і самастойнае вольнае мысленне! Завідкі бяруць да тае пары, пакуль не ўцяміш, што і гэта таксама літаралізм, толькі іншага кшталту. Бо тут крытык прагне ўжо ўласна *квітываваць*, беручы на сябе абавязкі «кантралёра АТК», перакананы ў тым, што сапраўды крытычны артыкул — той, за які атрымаеш па поўнай праграме. Цікава, што і некаторыя такія мысленні і дэбз не мазахістычна ўдзявае браганне сляпога з глухым.

Не ў тым сэнс крытыкі, каб раскласці ўсё па паліцах: немагчымасць раскладання абумоўлена самім часам, з якога ні крытык, ні чытач, ні сам пісьменнік выйшлі не здольныя. Здольныя выйшці толькі сам твор: вось жа, гэта ён і робіць, але, бады што, заслута крытыка тут невялікая: ён проста заняўся тым, чым і павінен займацца — *распавядаць пра убачанае*. Апшадны на словы, стомлены падарожжам, але і насычаны ўражаннямі ад доўгай і няпростай вандроўкі, ён гаворыць пра тое, што сустрэў на шляху: нейкія дэталі, часам дробныя і асабістыя — бо ішоў сваёй дарогай і заўважыў тое, што іншаму не трапілася. Так, справядліва кажучы, крытыка — рэч другасная, тэкст грунтуецца на чужым тэксце. Але нармальны крытык тым не менш працуе па правілах літаратуры — прасторы свабоды, дзе разганяюцца туманы закасіцельнага ўяўлення і стэрэатыпаў — на карысць рэальнасці.

Погляды калумністаў могуць не сутадаць з меркаванням рэдакцыі.

Аляксандр РУНЕЦ,
фота Віктара Кавалёва

Распавядаць пра плённую творчасць Ігара Антонавіча ўсё ж складана з нагоды розных прычын. Да таго ж, як правіла, ён трывала знаходзіцца ў стане няспыннага эксперыментавання-пошуку, бадай цэлы год запар праводзіць на пленэрах, эцюдах. У Мінск наведваецца зрэдку і толькі па неадкладных справах. Жыве ў заграднай “сядзібе”-майстэрні і, што ні дзень, упарта працуе — назірае, разважае, піша з натуры (часта ў дуэце з жонкай Аленай, таксама таленавітай мастачкай, прызнаным майстрам шыкоўнага, колерамузычнага, так званага пленэрнага альбо ландшафтнага нацюрморта) усё новае і новае матывы ваколіц вёскі Харужы (непадалёк ад родных мясцін — мемарыяльнай сядзібы В. Дуніна-Марцінкевіча).

Сярод калег-сяброў Беларускага саюза мастакоў бытуе адносна Ігара Антонавіча такое выслоўе, што, маўляў, ён нарадзіўся ды сумленна, удала і віртуозна працуе не зусім “у свой час”, — вось каб дзесьці раней, гадоў 50, а мо і больш, таму! Насамрэч, калі добра прыглядзецца, візуальна параўнаць яго творы з адпаведнымі музейнымі мастацкімі крыніцамі, можна заўважыць, што почырк-манера гэтага жывапісца-сучасніка вельмі блізкі да метадыкі, спосабаў адлюстравання, асэнсавання-самавыказвання, тэхнічных прыёмаў знакамітых рускіх мастакоў канца XIX — пачатку XX стагоддзя, у прыватнасці, славуных “мірыскусніков”, з іх “фірменным” канцэптуальным вынаходніцтвам-адкрыццём — жыццёва праўдзівага, імпрэсіяністычна-рэалістычнага эцюда-карціны “у адзін сеан”.

Арыгінальныя традыцыі класікі натуральна захаваліся ў сям’і Бархатковых (своеасаблівай суцэльнай творчай дынастыі), — генетычна, спадчынна; мастак яшчэ з дзяцінства літаральна жыве і дышае ў асяроддзі ўсяго класічнага, што сталася пуцяводнай зоркай для яго.

З любоўю і цеплынёй, пяшчотай успамінае І. Бархаткоў сваю маці, Соф’ю Кузьмінічну, таленавітую аперэтачную спявачку і танцоўшчыцу з прыгожым голасам — высокім сапрана, якая паходзіла са старажытнага беларускага шляхетнага роду Бурчак-Абрамовічаў і ўсё жыццё прысвяціла ўсебаковому выхаванню дзяцей і каханаму мужу. Яго бацька, Антон Стэфанавіч, былы партызан-разведчык, ветэран вайны — тыповы “старасвецкі” народны самародак-інтэлігент (з сялян вёскі Шчыглоўка, што на Магілёўшчыне), скончыў Маскоўскі мастацкі інстытут імя Сурыкава. У гісторыі айчыннага выяўленчага мастацтва пакінуў адметны след як пранікнёны пейзажыст-паэт. І ён — адзіны, найлепшы, удзячны вучань легендарнага земляка — В. Бялыніцкага-Бірулі, які з’яўляўся шаноўным выхаванцам вялікага рускага мастака-пейзажыста І. Левітана!

Сёння, на думку Ігара Антонавіча, рэалістычны жывапіс у краінах СНД, тым больш — на Захадзе, закінуты, ім амаль ніхто сур’ёзна не займаецца, акрамя адносна задавальняючага выкладання спецыяльных дысцыплін у мастацкіх ВНУ. Іншымі словамі, толькі

Вядомы сучасны беларускі пейзажыст-лірык, прыхільнік класічнай рэалістычнай школы жывапісу, Ігар Бархаткоў — лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Беларусі ў галіне выяўленчага мастацтва. Той, хто хоць аднойчы меў магчымасць пазнаёміцца ў музеях ці на вернісажах з чароўнымі, гарманічнымі краявідамі гэтага майстра, пагодзіцца: сузіраць ягоныя карціны прыроды заўсёды прыемна і лёгка. Яны дораць безліч станоўчых думак і эмоцый уважліваму глядачу і ўспрымаюцца нібыта не як рукачынны, штучны мастакоўскі выраб-артэфакт, а хутчэй — якімсьці цудадзейным вонкавым люстэркам неабсяжнага свету самой прыроды ў багетным абрамленні. Любіць адлюстраванне навакольнай прасторы, святла, рэчаў, колеру і да т.п. у яго палотнах — узрушальная, абсалютная!

Нястомны рамантык-класіцыст

глыбока засвоеная класічная традыцыя, магчымасці якой бязмежныя, універсальныя, дазваляе людзям у любы час заставацца людзьмі, шчыра радавацца цёпламу, ласкаваму сонцу, з надзеяй глядзець у заўтрашні дзень, паўнаватасна жыць і развівацца, быць у суладдзі з наваколлем ды з самім сабой.

Маляваць Ігар распачаў “са спазненнем”, у старшых класах сярэдняй школы, калі іншыя адораныя падлеткі-аднагодкі ўжо фактычна завяршылі паралельныя курсы папярэдняй падрыхтоўкі ў розных гуртках. А першыя памятны яго ўласны “твор мастацтва”, своеасабліва бязспраба пярэ — замалёўка

заходу сонца на ўскрайку Мінска з драўляным хлёўчуком у лімонных тонах, з’явіўся пад уплывам прачытанай кніжкі “Прага жыцця” Ірвінга Стоуна пра Ван Гога. Потым, мэтанакіравана наведваючы ў вольны час некалькі год запар лепшыя тагачасныя школы-студыі сталічных мастакоў-педагогаў В. Сумарава і А. Луцэвіча, апантаны юнак, хутка засвоіўшы неабходныя прафесійныя веды і навыкі, паступае на аддзяленне станковага жывапісу Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута. Яго настаўнікамі-выхаванцамі былі прафесары П. Крохалеў і М. Данцыг.

Але ж Ігару Антонавічу з самага пачатку не трэба было працягла марнаваць час на пошукі ўласнай індывідуаль-

насці, арыгінальнасці абраных сюжэтаў ці тэм. Заўсёды самым галоўным кумірам ды слухным, патрабавальным сябрам-дарадцам ён лічыў свайго бацьку, разам з якім у юнацтве рэгулярна выязджаў у шматлікія вандроўкі-пленэры, у тым ліку — знакамітую “Акадэмічную дачу”, Дом творчасці ад Саюза мастакоў СССР. І гэта каштоўнейшая для маладога мастака традыцыя зрабілася “абавязковай”, не парывалася ўсё жыццё. А да тэатралізаваных, “высмактаных з пальца”, ідэалагічна заангажаваных, скараспелых “эпахальных” кампазіцый пэўных жывапісцаў-старшакурснікаў Ігар адносіўся крытычна і не хаваў

гэтага, што часам выклікала бурныя спрэчкі ў студэнцкіх колах.

Таму не дзіўна, што яго ранняя, рамантычна-ўсхваляваная, “музычная” і разам з тым — моцна “збітыя”, жыццёва-самадастатковыя творы, якія ў 1980 — 1982 гг. пачалі экспанавання на рэспубліканскіх ды ўсесаюзных мастацкіх выстаўках, нязменна мелі станоўчы водгук у крытыкаў, карысталіся вялікім поспехам у наведвальнікаў-гледачоў.

Нельга не адзначыць аўтабіяграфічнай дыпломнай кампазіцыі І. Бархаткова, якая называлася “Бацька і сын”, паўнаватасна высокамастацкага сюжэтнага твора, галоўная задумка-дэвіз якога — крэатыў, непарушальнасць традыцый — па-майстэрску

раскрыты цалкам сродкамі глыбока-псіхалагічнага партрэта.

Дарэчы, у 1986 годзе, “як лепшы з лепшых” сярод маладых мастакоў ад Беларусі, ён быў накіраваны на стажыроўку (абмен аспірантамі) у Дрэздэнскую, потым Берлінскую акадэмію мастацтваў. І невядома, як бы склаўся лёс гэтага таленавітага айчыннага жывапісца, каб працягваў існаваць савецкі час. Але на тэрыторыі СССР пачалася перабудова. Вельмі многія беларускія творцы, якія засталіся тады без матэрыяльнай падтрымкі дзяржавы, ці спынілі наогул сваю актыўную дзейнасць, ці перакваліфікаваліся ў масавыя-відовішчны “танні жанр”... Некаторы час вымушаны былі працаваць (бо патрэбна было неяк карміць сям’ю) на замежных прыватных калекцыянераў у Галандыі, Італіі, Аўстрыі і Ігар з Аленай... З Радзімай жа развітвацца яны ніколі не збіраліся!.. Перыядычна ладзіліся персанальныя вернісажы Бархатковых у Мінску, Вільнюсе, Мурманску, а таксама і ў Амстэрдаме, Рэйермондзе, Мілане. Разам з іншымі таленавітымі айчыннымі майстрамі-жывапісцамі яны годна прадстаўлялі незалежную Беларусь на пачэсных міжнародных мастацкіх салонах, у буйных еўрапейскіх музеях і галерэях. Сенсацыйны поспех выпаў на долю дынастычнай групавой экспазіцыі жывапісу Бархатковых у італьянскім горадзе Арджынэві ў 2004 годзе, калі ўся класічная калекцыя “здзіўляльных” мастакоў з далёкай і невядомай Беларусі хутка “разышлася па руках”!.. І па магчымасці, вядома ж, Ігар з Аленай заўсёды імкнуліся прымаць актыўны ўдзел ва ўсіх грамадска значных рэспубліканскіх мастацка-выставачных праектах.

У Ігара і Алены была адна даўняя, заповітная мара: усімі фібрамі душы яны цягнуліся быць бліжэй да роднай зямлі, у беларускую вёску (сакральны, абагульнены вобраз Маці-Радзімы для беларусаў)... Яны й прыдбалі потым гэты доўгачаканы, такі неабходны ім дамок на прыродзе, уласнымі магчымасцямі перабудаваў, абсталывалі жыццёвую прастору...

Мастак працягвае ўважлівае, самаадданое гісторыка-

культурнае вывучэнне роднага краю, бо даражэй за Радзіму, як адчуваў ён у далёкіх і блізкіх замежных падарожжах, нічога няма. Пейзажы “Капіліца ў в. Падневічы”, “Мая хата”, “Вечар”, “Лістапад”, “Збыты крыж”, “Пакінутая вёска”, “Апошні снег”, “Садзяць бульбу”, “Радуніца”, “Снапы” і многія іншыя нараджаліся хутка, у стане рэдкаснага душэўнага ды творчага ўздыму-натхнення, бы “лебядзіная” песня, і выклікалі фурор у мастакоўскім асяроддзі, сардэчнаму ўдзячнасць публікі, дзе б ні паказваліся.

Ігар з Аленай, пабудаваўшы майстэрню-прыстанак на вёсцы, жывуць у Харужах, дзе няспынна ўдасканалююць уласнае майстэрства — уменне чула слухаць-выяўляць, апяваць першародныя рытмы, непаўторную прыгажосць сваёй зямлі, мілую сэрцу Бацькаўшчыну.

“Кожны год у маі, калі на нашым прысядзібным участку расцвітае бэз, мы з жонкай абавязкова яго пішам, — адзначае Ігар Антонавіч. — У нас расце шмат кустоў бэзу — вялікая калекцыя, адусюль. Бэз з сядзібы Бялыніцкага-Бірулі — памяць пра бацьку. (На даўна мы даведаліся, што гэты бэз быў прывезены Вітольду Каэтанавічу самім Левітанам!) Таксама ў нас расце бэз з недалёкай сядзібы Дуніна-Марцінкевіча. Навокал колішняга маёнтка апошняга — цягам каля двух стагоддзяў — выроўняўся цэлы лес старога бэзу! Мы прывозім яго да сябе бярэмямі, каб ставіць нацюрморты на пленэры”.

Асноўная ж адметнасць нізка мастака — у спадзявальна-бадзёрым, жыццесцвярдзальным. Так многа ў вясковых краявідах — пераважна камерных пейзажах, нацюрмортах — сонца! Якая багатая гама празрыстых, паветраных, шчодралюбівых каляровых нюансаў-рэфлексаў!

Вялікага творчага дыяпазону і патэнцыялу майстар, непапраўны рамантык, па складзе філосаф і паэт “ад родных ніў”, І. Бархаткоў (прозвішча яго асацыіруецца з някідкай, зграбнай, жыццяздольнай сальярнай кветкай — аксаміткай) поўны новых цікавых задум і планаў!

Віктар КАВАЛЁЎ,
фота аўтара

Пазітыўнасць разнастайнасці

Беларускі саюз мастакоў штогод ладзіць Рэспубліканскую моладзевую выстаўку, якая ўяўляе сабой своеасаблівы зрэз сучаснага беларускага мастацтва. Яе правядзенне ўжо стала добрай традыцыяй у коле творчай моладзі. Як паказвае папярэдні досвед, гэты праект смела можна назваць важнай падзеяй у культурным жыцці краіны. Так, у Палацы мастацтва адбылося адкрыццё чарговай рэспубліканскай мастацкай выстаўкі “Маладзёжная-2011”.

з экспазіцыянераў выстаўкі Васіль Зянько і выконваючы абавязкі старшыні маладзёжнай секцыі Беларускага саюза мастакоў Усевалад Швайба, які адзначыў, што было вельмі складаным зрабіць экспазіцыю з такіх розных па відах і жанрах работ. А яшчэ складаней было на конкурсным адборы работ, якіх прадаставілі каля трохсот.

У экспазіцыі — жывапіс, партрэт, літаграфія, афорт, скульптура, лічбавая графіка, выбарнае ткацтва, кераміка, зварны метал. Сярод аўтараў — Ганна Старавойтава “Дзень зімой”, Анастасія Лебядзінская “Па аксаміце нябёсаў”, Ганна Сілівончык “Любоў і кроў”, Дзмітрый Аганаў “Пастух”, Мі-

хаіл Крот “Ціхае змярканне”, Глеб Герасімаў “Званок дадому”, Людміла Арлоўская “Прадчуванне вясны”, Аляксандр Сяліцкі “Партрэт Наташы”...

Асноўнай сёлетняй тэмай выстаўкі з’яўляецца вольная творчасць. Сабраныя ў адной экспазіцыйнай прасторы творы маладых аўтараў характарызуюцца адсутнасцю строгіх рамак і абмежаванняў у выбары тэмы, фармату, матэрыялу, тэхнікі, а таксама кампазіцыйнай, пластычнай, каларыстычнай і жанравай разнастайнасцю. У экспазіцыі дэманструюцца работы як традыцыйнага, так і канцэптуальнага мастацтва. Асабліва сцю праекта з’яўляецца і тое, што сярод яго ўдзельнікаў — члены

моладзевай секцыі Беларускага саюза мастакоў да 35 гадоў і тыя, хто не ўваходзіць у склад творчай арганізацыі. Рэспубліканская моладзевая выстаўка — гэта добры старт для мастакоў-пачаткоўцаў. На ёй глядчы могуць азнаёміцца з новымі імёнамі маладых таленавітых мастакоў і іх арыгінальнымі творами. Аўтары ў сваіх работах дэманструюць новыя пошукі самавыяўлення ў кантэк-

сце актуальных працэсаў, што адбываюцца на сучасным этапе развіцця беларускага мастацтва. Дадзены праект з’яўляецца творчым спалучэннем як рэалістычных, так і наватарскіх, вольных ад стэрэатыпаў і клішэ твораў маладых мастакоў.

На здымках: Надзея Саяніна-Гендрусева “Номо vates” з серыі “Дамінанты”; Павел Амялюсік “Шчучы хвост”.

Віктар КАВАЛЁЎ,
фота аўтара

Супольнасць здабыткаў і перспектыва

водгукі, прапановы і заўвагі мастакам.

Сярод галоўных творчых мэт сяброў суполкі — развіццё і сцвярджэнне нацыянальных каштоўнасцей у сучасным беларускім мастацтве. Ды і самі выстаўкі, якія ладзяцца час ад часу, базіруюцца на нацыянальнай ідэі: родная мова,

гісторыя, літаратура, мастацтва, народная творчасць.

У экспазіцыі прадстаўлены розныя віды і жанры мастацтва: партрэт, скульптура, нацюрморт, разьба па дрэве, пейзаж, тэматычная карціна, афорт, габелен, роспіс па тканіне, інсталяцыя, фатаграфія... Сярод размаітых работ

сімвалічным паўстае палатно Алеся Цыркунова “Саракавіна волагаў Айчыны”. Гэты твор прысвечаны светлай памяці Герояў — сыноў і дачок нашага народа, якія самаахварна ўсклалі на святы Алтар Бацькаўшчыны як уласны талент, так і само жыццё, не паступіўшыся гонарам, самааддана служачы Богу і Айчыне; заўчасна палеглым, якія абаранялі нашу Радзіму ад рознай пошасці ды пачвар, што неслі пагібель ды бяспмяцтва нашаму народу, генацыд ды этнацыд, бальшавізм ды сталінізм, акупацыі ды рэзервацыі, камунарэваншызм ды розныя іншыя антыхрысціянскія і антыбеларускія ачмурэнні. На карціне адлюстраваны такія адметныя асобы, як Міхал Валовіч, Эмілія Плятэр, Кастусь Каліноўскі, Людвік Нарбут, Цішка Гартны, Вацлаў Ластоўскі, Палута Бадунова, Браніслаў Тарашкевіч, Міхась Чарот, Максім

Гарэцкі, Расціслаў Лапіцкі, Лявон Баразна і іншыя.

Юбілейная выстаўка не толькі падсумоўвала здабыткі мастакоў, якія захоўваюць вернасць сваім перакананням, але і вызначала далейшыя перспектывы для неабмежаваных творчых пошукаў. Новае дзесяцігоддзе — час глабальных пераменаў. Сярод членаў суполкі — Ягор Батальёнак, Генадзь Драздоў, Аляксей Марачкін, Віктар Мікіта, Мікалай Назарчук, Георгій Скрыпнічэнка, Віктар Маркавец, Аляксандр Родзін, Валянціна Свентахоўская, Мікола Купава, Алесь Цыркуноў, Мая Яніцкая і іншыя, якія імкнучыся заставацца актыўнымі носьбітамі прагрэсіўных творчых ідэй, якія звязаны з гісторыяй, сучаснасцю і будучыняй Беларусі.

На здымках: Віктар Шматаў “У чарнобыльскай зоне”; Валянціна Свентахоўская “Пад сонцам”; Алесь Мара “Кайн і Абель”.

Мастацкая суполка “Пагоня” аб’ядноўвае шматлікіх членаў Беларускага саюза мастакоў розных пакаленняў і напрамкаў творчасці: жывапісцаў, графікаў, скульптараў, тэкстыльшчыкаў, керамістаў і інш. Яна была ўтворана дваццаць гадоў таму ў знамянальны час абвяшчэння незалежнасці нашай краіны. З нагоды юбілею ў сталічным Палацы мастацтва адбылося адкрыццё выстаўкі “Пагоня-20”.

На адкрыцці экспазіцыі з дваццацігоддзем творчае аб’яднанне павіншавалі першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца, святар айцец Леанід Акаловіч, які прамовіў малітву за нашых дзеячаў мастацтва. Выступоўчы добрым словам узгадвалі ўсіх тых, хто стаяў ля вытокаў арганізацыі і каго ўжо няма сярод нас.

Старшыня мастацкай суполкі “Пагоня” Генадзь Драздоў адзначыў, што прамінулыя гады былі насычаны шматлікімі падзеямі, а дадзеная экспазіцыя з’яўляецца рэтраспектыўнай выстаўкай, паказам работ самых розных кірункаў выяўленчага мастацтва, якія былі створаны чыннікамі згуртавання за гады існавання гэтага аб’яднання. Ён прадставіў усім прысутным на выстаўцы новы мастацкі праект “Пагоня” — інсталяцыю “Беларуская піраміда”, на якой кожны жадаючы мог пакінуць свае

Таямніцы дрэва

З асновамі разьбы па дрэве я пазнаёміўся ў школе на занятках па працы. Памятаю, як настаўнік абяцаў звязіць нас у Раўбічы ў Музей беларускага народнага мастацтва, каб мы пабачылі творы прафесійных майстроў. Гэтая паездка чамусьці адклалася, але з тых часоў музей у Раўбічах пакрыўся для мяне арэолам рамантычнай прыцягальнасці. І не дзіва — размешчаны ў будынку былога Святагорскага касцёла, ён уяўляе сабою ўнікальную скарбонку спадчыны беларускай культуры, аб'ект сусветнага значэння. І, наведваючы гэты музей, з кожным разам адкрываеш для сябе штосьці новае і набліжаешся да разумення таямніц народнага мастацтва.

Алесь СУХАДОЛАЎ,
фота аўтара

Выстаўка, што адкрылася тут, так і называецца — “Таямніцы дрэва” з падзагалоўкам “Разьба па дрэве, чаканка”. Заяўлена, што яна дэманструе апошнія дасягненні сяброў Беларускага саюза майстроў народнай творчасці ў гэтай галіне. Але гэта крыху перабольшана: выстаўка сціплая па маштабе і, хутчэй, дэманструе невялічкі зрэд творчасці айтчынных разьбяроў.

Цэнтральнае месца ў экспазіцыі займаюць дэкаратыўныя пано мінскага майстра Юрыя Адамовіча. Выпадае казаць нават пра персанальную выстаўку гэтага аўтара ў межах агульнага праекта. Ю. Адамовіч працуе ў складанай тэхніцы, засвоіўшы традыцыйны апрацоўкі матэрыялаў, што існавалі ў часы Вялікага Княства Літоўскага. Ён аб'ядноўвае ў сваіх работах розныя віды рамёстваў: уласна разьбу па дрэве і халодную ручную чаканку. Метал і дрэва арганічна спалучаюцца на ягоных пано: майстар выкарыстоўвае хвойныя пароды драўніны, якія праходзяць адмысловую тэрмічную апрацоўку, і адпаведныя па тоне металы — медзь і латунь. Арыгінальная аўтарская тэхналогія была вынайздзена і ўдасканалена на шляхам саракагадовага творчага досведу.

Што да сюжэтаў работ, то тут трэба зрабіць аўтару камплімент: ён не апускаецца да мяшчанскага кітчу, што так распаўсюджаны сёння на рынку сувенірнай прадукцыі, а застаецца верным народнаму светаўспрыманню. У яго творах праяўляецца цікавасць да роднай гісторыі, глыбокая пашана да традыцыі. Па-народнаму наіўныя і светлыя вобразы спрактыкавана ўвасоблены ў металічнай чаканцы. Дамінуюць тут выявы свойскіх жывёл: каткоў, пеўняў, сабак — адвечных герояў фальклору. Большасць гэтых анімалістычных пано ілюструе распаўсюджаныя фальклорныя сюжэты і прыказкі (напрыклад, певень з твора “Хто рані ўстае...”). Але найбольш уражвае вялікае пано “Погань”, на якім Ю. Адамовіч вывеў панараму персанажаў беларускай дэманалогіі: русалку, Бабу Ягу, дамавіка, чарцей і разнастайных нячысцікаў. Гэтыя “грозныя” вобразы выяўлены ў

казачна-камічным ключы, як і ў творчасці нашага вядомага кніжнага графіка Валерыя Славука. Нягледзячы на эксперыментальны характар і складаны тэхналагічны працэс, творчасць Ю. Адамовіча не губляе повязі з асновамі народнага мастацтва і нясе ўласцівы яму цяпло і дабрыню.

Пераходзячы ўласна да разьбы па дрэве як галоўнага аб'екта выстаўкі, трэба спыніцца на творчасці майстра з вёскі Бараўляны Мінскага раёна Валянціна Сарокіна. У разьбянай скульптуры аўтар выяўляе сцэны з сялянскага жыцця — ідылічныя, а таксама камічныя паводле сваёй задумкі. Чорт працягвае гарэлку мужыку, хлопцы хаваюцца на дрэва ад раз'юшанага барана, дзяўчына з хлопцам прызнаюцца адно аднаму ў каханні пад дубам, дзе звела сабе гняздо парачка буслоў — такія немудрагелістыя сюжэты каштоўныя тым, што сведчаць пра непарыўнасць чалавека з прыродай, нагадваюць пра неабходнасць гарманічнага суіснавання з навакольным асяроддзем.

Прадстаўлены на выстаўцы і творы больш мадэрновага, эксперыментальнага кшталту. Напрыклад, скульптуры Мікалая Скляра і Алега Пракарыны. Асабліва арыгінальная ў творчым плане праца “Торад сноў” апошняга. На фактурным кавалку драўніны, які нагадвае сваімі абрысамі анёла і сам па сабе з'яўляецца гатовым мастацкім творам, выразана задуманнае жаночае аблічча; на іншым баку гладкая паверхня аздоблена адвольным разьбяным арнамантам, на ёй жа выразаны словы прысвячэння гэтага твора пэўнаму чалавеку. Такая разнапланавасць, сумяшчэнне рознастыльёвых элементаў з'яўляецца прыкметай сюррэалістычнага, несвядомага падыходу да творчасці.

Сярод удзельнікаў выстаўкі ёсць і тыя, чья творчасць носіць больш прыкладны характар. Размова ідзе пра стваральнікаў дэкаратыўнага посуду, шкатулак, прадметаў інтэр'еру. Выстаўка дэманструе нямала вырабаў з карэльскай

бярозы (па-мясцоваму — чачоткі) ад майстроў Аляксея Хацкевіча, Барыса Галаніна, Вадзіма Пархімовіча, Алега Шамро, Валерыя Самойлава і інш. Куфлі, вазы, падсвечнікі і нават настольная лямпа выкананы з гэтага каштоўнага матэрыялу. Карэльская бяроза валодае цікавай фактурай, і вырабы з яе прывабныя не столькі за кошт апрацоўкі, колькі дзякуючы прыродным уласцівасцям.

Майстры Сяргей Юшкевіч, Уладзімір Чыквін, Мікалай Няхай дэманструюць традыцыйнае майстэрства геаметрычнай разьбы, узоры якой пакрываюць іх вырабы — шкатулку, начоўкі і інш.

Нягледзячы на безумоўную вартасць выстаўкі “Таямніцы дрэва”, бо ў нас не так шмат ладзіцца мерапрыемстваў, прысвечаных народнаму дэкаратыўна-прыкладнаму мастацтву, я далёкі ад той думкі, што яна сведчыць пра развіты стан разьбянага майстэрства ў сучаснай Беларусі. Сціплая экспазіцыя, адзінкавасць па-мастацку значных твораў няк стасуюцца з прыкметамі высокага развіцця. Ды і само становішча Музея беларускага народнага мастацтва, які з'яўляецца філіялам Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, умовы экспанавання, перыядычнасць выставак пакідаюць жадаць лепшага. Між тым, гэта ўнікальны турыстычны аб'ект з цудоўнай, створанай за савецкім часам базай, які суседнічае са спартыўным комплексам, дзе ладзяцца спаборніцтвы міжнароднага ўзроўню.

На здымках: Б. Галанін “Падсвечнік”; А. Пракарына “Торад сноў”.

Дарадцам і кансультантам рубрыкі “Дзівасвет” выступае старшыня БСМНТ Яўген Сахута.

Воджукі і матэрыялы дасылайце на e-mail: lim_new@mail.ru з пазнакай “Дзівасвет”.

З глыбінкі

Згадвалі паэта на радзіме

У краязнаўчым музеі Бялынкавіцкай сярэдняй школы Касцюковіцкага раёна асабліва ўвага ўдзелена яе лепшым выпускнікам, якія сталі настаўнікамі, медыкамі, інжынерамі, эканамістамі, ваеннымі. Аднаму з іх — бадай, самаму знакамітаму — паэту Алесю Пільмянкову, жыццёвы век якога, на жаль, скончыўся заўчасна, прысвечаны асобны стэнд. Тут размешчаны здымкі з сямейнага архіва пісьменніка, дакументы з яго школьнага жыцця, паэтычныя зборнікі, газетныя і часопісныя публікацыі, рукапісныя старонкі, кнігі з аўтографамі калег па пры. Сведчаннем таму, што тут вучыўся Алесь Пільмянкоў, — і памятная шыльда на будынку школы, зробленая намаганнямі яшчэ аднаго бялынкавіцкага паэта, цяпер гамяльчана Аляксандра Бардоўскага.

Аляксандр Міхайлавіч узяў на сябе і абавязак па арганізацыі ў школе штогадовага паэтычнага свята, прысвечанага свайму слаўтаму земляку. Адбылося яно і сёлета. На экране дэманстраваліся фотаздымкі паэта, гучаў яго запісаны на аўдыёкасету голас. Пранікнёна чыталі вершы Алеся Пільмянкова юныя землякі, вучні мясцовай школы. Песні на яго словы прагучалі ў выкананні гомельскага гурта “Сустрэча” пад кіраўніцтвам Таццяны Чаранковай. Успамінамі пра свайго вучня падзяліўся былы настаўнік школы Леў Белянінаў. З загонай увагай слухалі прысутныя (а сярод іх апроч мясцовых школьнікаў, настаўнікаў і жыхароў Бялынкавіч былі і прадстаўнікі з іншых школ і бібліятэк раёна) згадкі пра Алеся Пільмянкова яго сяброў-пісьменнікаў — Васіля Ткачова і Анатоля Зэкава.

Анатоль ПАТАПАЎ

Монатыпія — свет цудаў

У бібліятэцы-філіяле № 7 г. Маладзечна адкрылася выстаўка лепшых работ, выкананых выхаванцамі дзіцячай мастацкай школы ў нетрадыцыйнай тэхніцы — монатыпіі. Монатыпія — адзін з загадкавых жанраў выяўленчага мастацтва. З грэчаскага “mono” — адзін, “typos” — адбітак. Гэта адзіны адбітак, які можа быць зроблены любымі фарбамі на любых асновах (шкло, металічныя пласціны і іншыя).

Мастак імправізуе, бы на наметках і фрагментах імкнецца адшукаць вобраз. Гэта тэхніка падобна на гульні, якая падабаецца дзецям. Навучэнцы ў монатыпіі маюць магчымасць праявіць сваю індывідуальнасць, выказаць сваё ўражанне аб навакольным свеце. Выстаўка здзіўляе сваёй душэўнай шчырасцю, разнастайнасцю тэм і сюжэтаў. Дзівоснае багацце пачуццяў і настрою перадаецца і наведвальнікам. Хочацца сказаць вялікі дзякуй педагогам Таццяне Бараноўскай, Аксане Ралавец, Аляксандру Жуку, Вользе Яўланавай, Вользе Сароцы, Аляксандры Жаўняровіч, якія дапамагаюць развіваць талент юных мастакоў.

Таццяна ЦЯРЭШКА

Афарызм

Стома – смерць. Ідзі вышэй сіл сваіх, і станеш жыць доўга.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”, РВУ “Літаратура і Мастацтва”
Галоўны рэдактар Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Рэдакцыйная калегія:

Анатоль Акушэвіч
Лілія Ананіч
Алесь Бадак
Дзьяніс Барсукоў
Святлана Берасцень
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гніламедаў
Вольга Дадзімава
Уладзімір Дуктаў
Анатоль Казлоў
Алесь Карлюкевіч
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Мікола Станкевіч
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73

Аддзель:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04,
284-66-71
дадатка “Кніжны свет” — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнэце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылацца на “ЛіМ”. Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.

Набор і вёрстка камп’ютарнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”.

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку” г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Індэк 63856

Наклад 3041
Умоўна друк.
арк. 3,72

Нумар падпісаны ў друк
7.04.2011 у 11.00
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7

Заказ — 1620
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Клуб дзіцячых пісьменнікаў

Як цяжка паразумецца з юным чытачом...

Кастусь ЛАДУЦЬКА

— Арцём, ваша кніга пра анёлкаў, адрасаваная дзецям, выклікала шырокі чытацкі розгалас. Што ўсё ж гэта такое — дзіцячая кніга?

— Безумоўна, “Мой сябра анёлак” — гэта перадусім дзіцячая кніга, і мне вельмі прыемна, што тыя дзеткі, якія пазнаёміліся з маімі вершамі (а гэта, перш за ўсё, дзеці маіх сяброў, знаёмых, мае пляменнікі) вельмі цёпла прынялі і вобраз Анёлка, і форму паэтычнага ўвасаблення гэтага вобраза. У прадмове да кнігі я звяртаюся да дзяцей: “Сябры, гэтая кніга для тых з вас, хто любіць узірацца ў наваколле і заўважаць у ім неймаверную сілу спагады і прыгажосці, хто з радасцю сустракае кожны новы дзень і з надзеяй на лепшае засынае ўвечары, хто верыць у сілу сапраўднага сяброўства і немажлівасць здрады блізкаму чалавеку... А яшчэ гэта кніга пра анёлкаў, пазнаёміўшыся з якімі, вы набудзеце верных сяброў і разам выправіцеся ў доўгае жыццёвае падарожжа, поўнае незвычайных прыгод і незабыўных здарэнняў. Мне ж застаецца пажадаць вам шчаслівай дарогі і... Анёла-ахоўніка за плячыма!” Вядома, я пісаў кнігу для дзяцей і можа нават пра дзяцей, бо вобразы Анёлкаў у кнізе набліжаны да дзіцячага непасрэднага ўспрымання свету, наваколля. Але, з іншага боку, мне б хацелася, каб дарослыя — бацькі, бабулі і дзядулі, якія будуць

Адвечны клопат беларускай літаратуры — што і як пісаць для дзяцей. Часта тыражуюцца старыя ідэі ў новых кнігах. Часта творчасць, якую паэты і празаікі адрасуюць дзецям, застаецца ў ранейшых часінах, не носіць характар мастацкай актуальнасці. Малады паэт Арцём Кавалеўскі напісаў, а выдавецтва “Літаратура і Мастацтва” пусціла ў шырокі свет адмысловую вершаваную кнігу “Мой сябра анёлак”. Яна і сталася нагодай для размовы з літаратарам.

чытаць мае вершы сваім дзецям, задумаліся пра такое важнае Боскае стварэнне, як Анёл, Анёл-ахоўнік. І таму ў прадмове я кажу, што вельмі шкада, калі мы — асабліва дарослыя — забываемся, што анёлкі жывуць і дзейнічаюць сярод нас. Ёсць адзін верш у кнізе, які, так бы мовіць, не зусім дзіцячы, бо ўздымае вечныя тэмы веры, надзеі і любові. Сакрат-анёлак (а менавіта такі вобраз анёлка-філосафа, анёлка-мысляра я выкарыстаў у гэтым вершы) разважае над сэнсам жыцця і ўрэшце прыходзіць да высновы: “Як цяжка зразумець парадак / Зямных жыцця першаасноў, / Не разгадаўшы слоў-загадак — / Надзея, вера і любоў”. Але, канечне, большасць вершаў у кнізе мае вясёлае, забаўляльнае, часам жартаўлівае гучанне. Акрамя таго, кніга добра праілюстраваная мастаком Дар’яй Чарняўскай і густоўна выдадзеная. Так што, спадзяюся, чытанка не будзе нуднай для дзетак, а іх бацькам падорыць прыемныя хвіліны

спаткання з чароўным светам дзяцінства.

— Каб пісаць для дзяцей, кажуць, трэба самому заставацца дзіцем. Ваша ўласнае дзяцінства неяк праеціраецца на творчую працу?

— Кажуць, усе паэты ў нечым застаюцца дзедзьмі, бо каб пісаць сапраўдную паэзію, чалавек мусіць захаваць тое непасрэднае, адкрытае і тонкае ўспрыманне рэчаіснасці, якое ўласціва дзецям. Кніга “Мой сябра анёлак” — мая першая работа для дзяцей. Я ніколі не думаў быць дзіцячым паэтам. Мае першыя дзве кнігі адрасаваныя дарослай аўдыторыі, шмат вершаў мае мінорнае, часам песімістычнае гучанне. У другой кнізе, “Адаленасць і адданасць”, шмат верлібраў, вершаў з ускладненай паэтычнай структурай. Але, як ні дзіўна, менавіта мая “дарослая” паэзія сталася нагодай і штуршком для стварэння дзіцячай кнігі. Афармляючы кнігу “Адаленасць і адданасць” і ў чарговы раз перачытваючы рукапіс, мая стрыечная сястра

(мастак Дар’я Чарняўская) сказала, што ёй з усіх твораў найбольш падабаецца верш пра анёлка-baby-sitter’a (праз вобраз якога лірычны герой звяртаецца да дзяўчыны), і прапанавала напісаць цыкл вершаў пра анёлкаў, але... для дзетак. Спярша я вельмі здзівіўся: маўляў, ніколі не пісаў дзіцячых вершаў, — але паступова праца мяне захапіла. Напісаўшы некалькі твораў, я ўжо не мог спыніцца. Адчуваў вялікую адказнасць: для дзяцей трэба пісаць зразумела, празрыста, выкарыстоўваючы класічныя памеры і рыфму, не перанасычаючы тэкст мудрагелістай вычварнай метафорукай. Ствараючы для дзяцей, паэт павінен “узняцца” да ўзроўню дзіцёнкі, бо дзеці — тыя чытачы, якіх немагчыма падмануць і прымусіць любіць няўдалую, прэсную паэзію. Але калі вершы добрыя, то дзятва становіцца самай удзячнай, шчырай аўдыторыяй паэта.

— Ці ёсць у вас любімая дзіцячая кніга?

— У дзяцінстве мне шмат чыталі ўголос перад сном бацькі. Акрамя гэтага дома было шмат кружэлак з запісам інсцэніровак класічнай дзіцячай літаратуры. Мне вельмі падабаўся “Стары Хатабыч” Л. Лагіна (дарэчы, нашага земляка), “Нязнайка ў сонечным горадзе” М. Носава, казка “Чорная курыца, альбо Падземныя жыхары” А. Пагарэльскага, паэзія С. Маршака, казкі Андэрсэна і братоў Грым, з беларускай літаратуры я з задавальненнем прачытаў “Прыгоды бульбобаў” Паўла Місько. Наогул, цяжка вылучыць нейкую адну кнігу, якой я б аддаваў перавагу. Але магу з упэўненасцю сказаць, што паэзія была далёка не на апошнім месцы сярод той літаратуры, якую я чытаў (і слухаў) у маленстве.

— Адзін расійскі пісьменнік наладзіў акцыю “Далоў Гары Потэра”. А вы асабіста супраць Гары Потэра?

(Працяг на стар. 2.)

Ведаць сваіх герояў

Вольга НОРЫНА

Выдавецтва “Мастацкая літаратура” паклапацілася пра школьнікаў: у першую чаргу тым, хто толькі пачынае знаёмства з беларускай літаратурай, адрасавана гэта выданне. “Класікі беларускай літаратуры. Партрэты” — збор партрэтаў 26 майстроў слова: Францыск Скарына, Ян Чачот, Міхась Лынькоў, Уладзімір Дубоўка, Іван Чыгрынаў, Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў... У шэрагу мужчынскіх ёсць і адзін жаночы партрэт — Цёткі (Алаізы Пашкевіч). Выданне ўбачыла свет тыражом 2000 экзэмпляраў. Як паведаміў галоўны рэдактар выдавецтва Віктар Шніп, канцэпцыя стварэння прадугледжвала, што выявы на партрэтах павінны нагадваць выявы, якія размешчаны ў школьных падручніках. Выкананыя мастакамі — супрацоўнікамі выдавецтва “Мастацкая літаратура” Надзеяй Барай, Валянцінам Макаранкам і Валерыем Сенчанкам, партрэты стануць наглядным дапаможнікам на ўроках беларускай літаратуры і літаратурных вечарынах.

У падтрымку чытання

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

— Вельмі рана пачала чытаць, у чатыры-пяць гадоў, была хатнім дзіцем, заўсёды пад наглядом, свавольца не было калі, заставалася толькі адно — чытаць, чытаць, чытаць. Усю школьную праграму адолела ў класе чацвёртым. Далей пайшлі дарослыя кнігі і, зразумела, я

Наталля Батракова:

У адпачынак — з чамаданам кніг

не магла абысці жаночую класіку — “Тыя, хто спявае ў цяроўніку”, “Знесены ветрам” — раманы, якімі я сапраўды зачытваўся, захапляўся складанымі сюжэтамі, лёсамі... І калі пішу ўласныя творы, арыентуюся на тое, што чытала ў дзяцінстве. Гэта не проста павінна быць нешта з прамалінейным сюжэтам: героі сустраліся, паглядзелі адно аднаму ў вочы, пакахалі, пражылі жыццё шчасліва і памерлі ў адзін дзень. Жыццё настолькі шматплановае і адмысловае, шчасце не падае з нябёсаў, яго трэба выпакутаваць.

Кніга, якую выбіраю пачытаць, павінна быць смачная — на эмоцыі, на перажыванні. Эмоцыя павінна тонка прысутнічаць. Калі я гэту нітачку адчула, кнігу абавязкова набуду.

Падчас актыўнай працы над раманам стараюся нічога не чытаць. У мяне быў перыяд, калі я пісала і адначасова прачытала “Казус Кукоцкага” Людміль Уліцкай. Уплыў быў такі, што мне давалося спыніць сваю работу — моцны твор, стыль, склад. І пачынаеш капіраваць. Так што пакуль працую, стос кніг, якія трэба прачытаць, расце.

З апошняга назаву кнігі Анатоля Тоса, Людміль Уліцкай — проста асалода. У Тоса падабаецца “Амерыканская гісторыя”, “Фантазіі жанчыны сярэдніх гадоў” цікавыя як аўтару: я стараюся паглыбіцца ў свет мужчыны, а ён, мужчына, даследуе глыбіні жаночага сусвету. Мне цікавыя яго пэўныя хады і прыёмы. Калі Тос апісвае думкі і памкненні жанчыны, я, як жанчына, іду за ім, веру, веру, а тут — не, не патрапіў.

Заўсёды ў адпачынак бяру з сабой чамадан кніг, і калі не сяджу з ноўтбукам пад парасонам, — чытаю, чытаю, чытаю...

Як цяжка паразумецца з юным чытачом...

(Працяг. Пачатак на стар.1.)

— Не, я зусім не супраць “Тары Потэра”, але, можа, супраць таго ажыятажу і індустрыі маскульту, якія гэтая кніга выклікае ўжо не адзін год. Асабліва жадаючы прачытаць гэтую кнігу ў мяне не было, але фільм (першую частку) я паглядзеў з задавальненнем. Мне спадабалася. Па вялікім рахунку, гэта вельмі ўдалы ўзор сучаснай казкі для дзяцей. Зрэшты, ніхто ж не стане ладзіць акцыі “Далоў казкі Гофмана” альбо “Не чытайце казак Гаўфа”, а “Тары Потэр”, як мне здаецца, — гэта кампіляцыя ўсяго таго, што было здзейснена казачнікамі-папярэднікамі, прычым, думаю, гэта не самая горшая спроба. Я быў бы вельмі рады, калі б і ў беларускай літаратуры з’явілася нешта падобнае. А пакуль у нас няма такіх васьмі казак-эпапей, наракаць на “Тары Потэра” не выпадае. Хацелася б, аднак, каб, захапляючыся гэтай кнігай, нашыя дзеці не забываліся і на такія, безумоўна, больш сур’ёзныя творы сусветнай дзіцячай класікі, як, напрыклад, “Хронікі Нарніі” Клайва С. Льюіса альбо “Аліса ў краіне цудаў” Льюіса Кэрала.

— **Як вы лічыце, што патрэбна зрабіць самае істотнае, каб дзеці заўважылі тую ці іншую кнігу?**

— Па-першае, кніга мусіць быць цікавай, гэта значыць адпаведнай псіхалогіі і запатрабаваным сучаснага дзіцёнка. З іншага боку, класіка заўсёды цікавая, трэба толькі зрабіць яе прывабнай, асабліва калі гаворка ідзе пра самых маленькіх чытачоў. І тут вельмі вялікае значэнне мае афармленне кнігі. Быць дзіцячым мастаком

— справа вельмі няпростая. Беларуская школа кніжнай графікі заўсёды вылучалася высокім узроўнем і прафесіяналізмам. Але, ілюструючы дзіцячую кнігу, мала быць проста таленавітым мастаком, трэба разумець і прадчуваць, які графічны вобраз стане найбольш адпаведным літаратурнаму, трэба, каб малюнкi не адштурхоўвалі, а наадварот — вабілі дзіцёнка, каб кнігу было прыемна не толькі чытаць альбо слухаць, але і разглядаць, вяртацца да яе зноў і зноў. Шмат што залежыць і ад выдаўца: эканоміць на дзіцячых кніжках не варта, бо, зрэшты, і пісьменнік, і мастак, і выдавец — усе фарміруюць свядомасць літаратурны і эстэтычны густ маленькага чытача. Асабліва гэта важна сёння, калі дзеці пачалі аддаляцца ад кнігі, аддаючы перавагу тэлебачанню і камп’ютарным гульням. Трэба вяртаць традыцыю сумесных паходаў у кнігарню бацькоў разам з дзецьмі. А каб гэтыя паходы адрадыць, бацькі і дзеці павінны мець шырокі выбар якаснай (ва ўсіх сэнсах) кніжнай прадукцыі.

— **Якая ўвогуле будучыня ў дзіцячай літаратуры?**

— Цяжка адназначна сказаць, але спадзяюся, што не самая горшая. Важна, каб з’яўляліся новыя цікавыя творы, каб айчынная дзіцячая літаратура не была эпігонскай, каб нашыя аўтары пісалі арыгінальна, дасціпна, на высокім мастацкім узроўні, каб жанравая палітра твораў для дзяцей была як мага больш разнастайнай. Ну і, безумоўна, вялікае значэнне мае тое, як бацькі выходзяць сваіх дзяцей, ці чытаюць яны дзецям

уголас перад сном, ці разглядаюць разам малюнкi ў кніжках, ці тлумачаць тое, што дзіцёнку незразумела альбо зразумела не да канца. Раней шмат здымалася дзіцячага кіно па творах і сцэнарыях таленавітых літаратараў, а кіно ж таксама можа стаць шляхам да літаратуры: паглядзеў цікавую стужку, і захацелася прачытаць твор, глыбей пазнаць творчасць таго ці іншага пісьменніка. Дарослым трэба пераканаць дзяцей, што чытанне — цікавы занятак, а кніга — крыніца не толькі ведаў, але і сапраўднага захаплення светам мастацкага вымыслу.

— **Ці будзе працяг у вашай кнігі пра анёлкаў?**

— Нягледзячы на невялікі аб’ём, кніга “Мой сябра анёлка” атрымалася досыць насычанай: дваццаць адзін верш, у кожным з якіх прысутнічае адметны вобраз анёлка: анёлка-мастак, анёлка-музыкант, анёлка-турыст, анёлка-мысляр, анёлка-астраном, анёлка-школьнік, анёлка-ахоўнік і г. д. Усе яны розныя, непаўторныя, але аб’ядноўвае іх адно — усе яны хочуць як мага хутчэй пасябраваць з кожным, хто іх сустрэне. Гэта завершаны цыкл, праца над якім скончана. Ёсць кніга. Няхай мае анёлкі авыкнуча сярод нашых дзетак, пасябруюць з імі, і хай ім не будзе сумна — ані анёлкам, ані дзеткам. Наогул, тэма Анёлкаў — вечная, як і тэма любові, сяброўства, барацьбы добра з ляхам. Можа, калі-небудзь я зноў вярнуся да яе. Але гэта будзе нешта зусім іншае. Цяпер жа хочацца напісаць дзіцячую прозу: казкі ці невялікія апавяданні, пакуль не вырашыў.

Маладзічок

Хоку і казка пра кветку Астру

Алеся ЛАПЦКАЯ

Мэта факультатывага курса па беларускай літаратуры — “пашырыць літаратурныя і культуралагічныя веды вучняў, развіваць іх эстэтычны густ і агульную культуру”. Безумоўна, распрацаваныя выданні дапамогуць настаўнікам і школьнікам вырашаць гэту задачу, дадуць неабходную метадалагічную базу і зарыентауюць у правядзенні заняткаў.

Дапаможнікі для 7 класа (дапаможнікі для настаўнікаў і вучняў, натуральна, з’яўляюцца асобнымі выданнямі) маюць назву “Таямніца паэзіі і загадка прозы” (аўтары Таццяна Логінава і Таццяна Мароз). Адпаведна, тэма курса — “параўнальны разгляд двух асноўных відаў мастацкай творчасці — паэзіі і прозы”. На факультатывных занятках вучні пазнаёмяцца з творами беларускіх аўтараў (пачынаючы ад скарачанага варыянта апавесці Я. Маўра “Палескія рабінзоны”), а таксама засвоця асноўныя літаратурна-знаўчыя паняцці. Дапаможнік для вучняў адметны тым, што акрамя пытанняў і заданняў у ім змешчаны крыжаванкі, дзякуючы якім можна правесці веданне тэкстаў і валоданне тэарэтычным матэрыялам. Толькі васьм “словы для выкарыстання” маглі б быць змешчаны ў кнізе для настаўніка, а не на другой старонцы пасля крыжаванкі.

Дапаможнікі для настаўнікаў розных класаў маюць амаль аднолькавую структуру і змяшчаюць вучэбную праграму, табліцу з прыкладным планаваннем заняткаў, метадычныя парады па

У верасні 2010 г. была зацверджана праграма факультатывных заняткаў па беларускай літаратуры, і неўзабаве ў РВУ “Літаратура і Мастацтва” выйшла серыя дапаможнікаў, неабходных настаўнікам і вучням для падрыхтоўкі да факультатыва. “Кніжны свет” ужо пісаў пра дапаможнікі для 5 — 6 класаў. Гэтым разам паспрабуем прааналізаць выданні, адрасаваныя навучэнцам 7 — 8 класаў і іх таленавітым педагогам.

выкладанні кожнага з раздзелаў. Гэтыя выданні, безумоўна, дапамогуць спланаваць заняткі, вызначыць магчымыя кірункі гутаркі з класам. Шкада толькі (і гэта тычыцца ўсёй серыі), што ў дапаможніках амаль няма інфармацыі як пра іх складальнікаў, так і пра аўтараў змешчаных у іх твораў. Выключэнне зроблена толькі для некаторых пісьменнікаў — Г. Сянкевіча, Я. Маўра, хадзя наўрад ці вучні, ды і нават большасць настаўнікаў, добра знаёмыя з біяграфіямі і творчасцю У. Дамашэвіча, В. Хомчанкі, А. Русака, У. Бутрамеева. Цікавыя ж факты з жыцця пісьменнікаў, асабліва з іх юнацтва (не блытаць са стандартным “нарадзіўся — вучыўся

— жыве — працуе”), безумоўна, маглі б прывабіць вучняў да мастацкіх тэкстаў.

На факультатыве для 8 класа “Незвычайналітаратурнаўства: вывучэнне твора ў яго родавай і жанравай спецыфіцы” Вольга Русілка ставіць тэму пераканаць школьнікаў у тым, што “якраз у разуменні жанру хаваюцца вельмі важныя сакрэты мастацкай спецыфікі, характару вобразнасці, кампазіцыйнай арганізацыі твора, сістэмы выяўленчых прыёмаў і сродкаў”. Назанятках мусяць быць прааналізаваны і супастаўлены творы розных жанраў — праўда, асаблівасцям паэтычных жанраў надаецца больша ўвага, чым выяўленню адрозненняў паміж раманама, апавесцю і апавяданнем. Заданні для васьмікласнікаў пераважна крэатыўныя: напісаць трылет альбо хоку, прыдумаць фантастычную казку-апавяданне пра кветку Астру.

Яшчэ адна (асобна не сфармуляваная) мэта факультатыва — пазнаёміць школьнікаў з творчасцю сучасных беларускіх пісьменнікаў: А. Бадака, В. Гапеева, Р. Баравіковай. Праўда, прагартаўшы дапаможнік для вучняў, вылучае словы аднаго з герояў тут жа змешчанага апавядання А. Федарэнкі: “Дарэчы, ніколі не мог зразумець, чым дзіцячыя творы павінны адрознівацца ад дарослых.

Помню, у васьмі гадоў прачытаў Гога “Дзевяноста трэці год”, а ў шаснаццаць — “Віццо Малеева ў школе і дома” — і цікава было! Я думаю, дзеці школьнага ўзросту ўсё разумеюць і ўспрымаюць так, як і дарослыя...”

Але хацелася б адзначыць, што п’еса Уладзіміра Бутрамеева “Новыя прыгоды Несцеркі” была б больш дарэчы для вывучэння ў сёмым, а не ў васьмым класе. На факультатывных занятках для сёмага класа можна было б зрабіць асноўным менавіта гульні пачатак захапіць вучняў інсцэніроўкай апавяданняў, пастаноўкай беларускіх п’ес — і адначасова з падрыхтоўкай да якога-небудзь літаратурнага свята ці юбілею пісьменніка разгледзець тыпалогію герояў, вылучыць асноўныя тэмы, актуальныя для беларускай літаратуры, звярнуць увагу на цікавыя факты з жыцця класікаў. Бо, як падаецца, галоўная мэта настаўніка, які вядзе факультатыв, — так захапіць і прывабіць вучняў, каб наступным разам яны абавязкова (і з радасцю) прыйшлі.

Праўда, факультатывы разлічаны на аматараў, на школьнікаў, якіх сапраўды вабіць мастацтва — таму кожны настаўнік падчас дакладнага планавання заняткаў будзе ў першую чаргу арыентавацца на ўзровень ведаў сваіх вучняў і іх запатрабаванні.

Азбука Морзэ

Чэслава ПАЛУЯН

• У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа прайшла прэзентацыя кнігі “Мінскае неба” маладога пісьменніка Андрэя Дзічэнкі. У гэтым рамане вядзецца апавед пра сутыкненне двух светаў: атамна-малекулярнага і віртуальнага, што ў аўтара мае назву “Семантычная сетка 3.0”. Прэзентацыя суправаджалася перформансам, музыкай, спецыяльна для гэтага створанымі інсталяцыямі.

— Завяршыўся прыём работ на П’штогадовы конкурс “Новая дзіцячая кніга”, што праводзіцца выдавецтвам “РОСМЭН” з мэтай пошуку новых аўтараў, якія пішуць для дзяцей і падлеткаў. У гэтым годзе на конкурс было прыслана 1870 работ. Шорт-ліст, у які ўвойдуць 20 рукапісаў у кожнай з намінацый (“Дзіцячая казка” і “Расія. XXI стагоддзе”), будзе афіцыйна аб’яўлены 1 ліпеня 2011 года. Канчатковыя вынікі конкурсу стануць вядомыя ў верасні, падчас Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. Лепшыя творы ўвойдуць у зборнік “Новая дзіцячая кніга”, ён пабачыць свет у выдавецтве “РОСМЭН”.

• Незалежныя кнігагандляры Францыі аб’ядналіся дзеля інтэрнэт-продажаў. Інтэрнэт-праект, які ствараецца пры ўдзеле некалькіх кнігагандлёвых арганізацый і падтрымцы дзяржаўных структур, актыўна абмяркоўваўся ўдзельнікамі кніжнай галіны Францыі і павінен быць быць запушчаны яшчэ паўгода таму. Але партал **101libraires** пачынае працу толькі цяпер. Тут для ўсіх жадаючых будзе прадастаўлены доступ да асартыменту друкаваных і лічбавых выданняў, што маюцца ў невялікіх кнігагандлёвых кропках. На пачатковым этапе партал аб’яднае 300 незалежных кнігагандляроў самай рознай велічыні, якія будуць прадаваць он-лайн у сукупнасці 300 тысяч друкаваных і электронных кніг.

— Сталі вядомыя яшчэ некаторыя звесткі пра вытворчасць і продаж кніжнай прадукцыі ў Расіі па выніках мінулага года. Так, аб’ём рынку ў мінулым годзе скараціўся на 8,1 працэнта і склаў 75,4 мільярда расійскіх рублёў. Самая вялікая колькасць кніжных продажаў у плане кошту прыйшла на сектар мастацкай літаратуры для дарослых — 41 працэнт. Пятую частку ў структуры продажаў заняла літаратура пра арганізацыю вольнага часу. Доля развіваючай літаратуры складала 14 працэнтаў, прафесійнай літаратуры — 10 працэнтаў.

• У Кіеве, у экспацэнтры “Спартыўны”, з 7 па 10 красавіка праходзіць VI Кіеўская вясновая кніжная выстаўка-кірмаш. У яе межах ладзіцца V Фэстываль хрысціянскай кнігі і Фэстываль фантастыкі. У праграме выстаўкі — літаратурныя кавярні, сустрэчы з аўтарамі, прэзентацыі кніжных навінак украінскіх і замежных выдаўцоў, майстар-класы. Асобныя тэматычныя мерапрыемствы вясновага форуму прысвечаны ўземадзьянню кнігі і кіно, тэатра, музыкі, а таксама літаратуры для дзяцей.

— Кітай імкнецца захаваць старажытную нацыянальную літаратуру. У межах праекта па паляпшэнні ўмоў захавання старажытных літаратурных твораў у бліжэйшыя пяць год будзе ўзмоцнена абарона кніг, напісаных на мовах этнічных меншасцей. На гэты праект у краіне будуць выдзелены значныя рэсурсы, да працы падключаны толькі высокакваліфікаваныя спецыялісты. У межах праграмы плануецца і паскарэнне працэсу стварэння лічбавай версіі старажытных тэкстаў і фарміравання адпаведнай базы дадзеных, што адкрые шырокай публіцы доступ да тэкстаў праз Інтэрнэт.

Русская классика: вечные скрижалы

Классика — это то, что не подвержено капризам прихотливой моды. Просеянная через сито времени, литература, что зачислена в ряды классики, становится неотъемлемым атрибутом не только школьной программы, но и интеллектуальных светских бесед, а “читал или не читал” то или иное классическое произведение — чертой, которая как нельзя более ярко характеризует человека. Лакмусовой бумажкой для определения уважаемого собеседника, несомненно, будет творчество таких русских писателей, как Достоевский и Булгаков, чьи романы переведены на многие языки мира. Сегодня в нашей рубрике пойдёт разговор о книгах этих классиков, изданных ООО “Харвест”, а также о детских изданиях, которые стали любимыми для многих поколений юных читателей.

Ольга ПАВЛЮЧЕНКО,
Денис МАРТИНОВИЧ

Любить Достоевского...

Это очень трудно. Потому, что к нему нельзя подойти с позиции “нравится — не нравится”: творчество писателя требует напряжённой длительной работы ума и сердца. За столько лет существования произведений иной писатель вполне мог быть изучен тысячами исследователей, объяснён и забыт. К произведениям Достоевского возвращаешься в разные периоды жизни и каждый раз открываешь для себя заново. Многоплановость романов “гениального безумца” такова, что до них нужно расти всю жизнь. И тем не менее, как свидетельствуют западные соцопросы, именно русский роман “Преступление и наказание” как наиболее точное отражение человеческой души назван в списке того, что нужно представить инопланетным цивилизациям, чтобы они сумели понять нас, землян.

“Преступление и наказание” вошло в третий том девяти-томного собрания сочинений писателя, увидевшего свет уже в третьем тысячелетии. Кроме текста романа читатель найдёт на страницах этой книги воспоминания современников о событиях 1864—1867 годов в жизни писателя, комментарии к роману, иллюстрации на форзацах — документальные фото и страницы черновиков Достоевского, а также избранные письма Фёдора Михайловича. (Девятый том полностью отводится “Дневнику писателя”.)

В серии “Книга на все времена” вышел ещё один роман Ф. Достоевского “Братья Карамазовы” — самый сложный, самый многоуровневый и неоднозначный из романов, который одни критики называли “интеллектуальным детективом”, другие относили к “раннему постмодернизму”, а режиссёры всех времён охотно экранизировали.

Фёдор Михайлович при жизни говорил: “Я узнавал о степени успеха новой моей работы по количеству навещавших меня дру-

зей, по степени их внимания, по числу их визитов”. Если каждое прочтение и просмотр экранизации его произведений считать визитом, немногие из великих мира сего смогут стать рядом.

... и Булгакова

Михаил Афанасьевич Булгаков, напротив, лёгок в прочтении, а потому куда охотнее народом любим, почитаем, растащен на цитаты. (Вспомнить только “Аннушка уже разлила подсолнечное масло”, “не бывает осетрины второй свежести”, “нехорошая квартира” и “рукописи не горят”.) Хотя экранизаторам даётся с трудом: пресса пестрит разными жуткими подробностями несчастий, происходивших во время тех или иных съёмок, но нет, пожалуй, такого режиссёра, который не мечтает снять свой фильм о Мастере и его возлюбленной, и актёра, который отказался бы сыграть в нём одну из главных ролей. В серии “Золотая классика” в 2010 году вышла книга “Мастер и Маргарита”, под её обложкой читатель найдёт не только упомянутое произведение, но и ещё два не менее любимых — “Театральный роман” и “Собачье сердце”.

И, согласитесь, как остро и применительно к любой ситуации звучит: “Разруха, милостивые государи, не в клозетах, а в головах!”

Сказки и басни из табакерки

Сложно найти человека, никогда не читавшего сказок и басен. Что же мы понимаем под этими жанрами? Сказкой, скорее всего, назовут фантастическую историю, рассказанную нам мамой или бабушкой либо прочитанную в книге. Между тем, учёные выделяют два вида сказок: фольклорную, представляющую

жанр устного народного творчества, и литературную, принадлежащую конкретному автору. Последняя либо подражает фольклорной сказке, либо создаёт дидактическое произведение на основе нефольклорных сюжетов. Сборник “Торжок в табакерке: сказки русских

писателей” включает в себя произведения Александра Пушкина, Сергея Аксакова, Всеволода Гаршина, Константина Ушинского, Дмитрия Мамина-Сибиряка, Льва Толстого, Владимира Одоевского, Антония Погорельского и Максима Горького.

А вот басня — это стихотворное или прозаическое литературное произведение нравоучительного, сатирического характера. Но если у каждого читателя всегда был свой любимый автор сказок, то лучшего баснописца каждый определит без колебаний. Разумеется, речь идет об **Иване Крылове**. Его басни, собранные для вас в одноименной книге, включены в школьную программу, лучшие произведения разобраны на цитаты (“А вы, друзья, как не садитесь, все в музыканты не годитесь”, “ты виноват уж тем, что хочется мне кушать”). А в мемуарной литературе закрепился образ ленивого чудака-гурмана.

Между тем, в тени остаётся, как и биография Крылова, его произведения в других жанрах, истинное значение его творчества. Сын офицера, Крылов служил в армии, был домашним учителем, работал в Публичной библиотеке в Санкт-Петербурге. В молодости Крылов был известен прежде всего как драматург и писатель-сатирик, чьи произведения ходили по России в списках. Между тем, настоящую славу ему принесли именно басни. В чём же причина? “В одной и той же басне, — пишет В. Коровин, — крепко спаяны и сатира, и мораль, и философская мудрость. За кажущейся простотой басен ощущается присутствие интенсивной внутренней жизни, а за чудаковатыми привычками и неординарностью поведения угадывается крупная личность писателя большого философского и социального масштаба”.

“Чучело” — в литературе и в кино

В 1983 году в советском детском кинематографе произошло со-

бытие, без преувеличения, изменившее его судьбу. На экраны вышел фильм “Чучело”, снятый режиссёром Роланом Быковым. Удостоенный Государственной премии СССР и главного приза Международного кинофестиваля в Лаоне, он вызвал шок у отечественной публики, привыкшей к историям о правильных, честных и порядочных представителях подрастающего поколения. Герои фильма, школьники обыкновенного провинциаль-

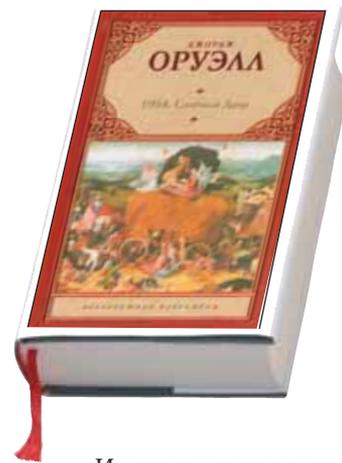
ного городка, травили и избивали новенькую одноклассницу, чью роль блистательно сыграла юная Кристина Орбакайте. Но между тем, у истоков этой истории стоял совсем другой человек.

В 1981 году писатель **Владимир Железников**, считающийся сейчас классиком детской литературы, написал повесть “Чучело”. Она была основана на событиях, произошедших с его внучкой. Вышедшая книга попала в руки Павлу Санаеву, который также был изгоем в своей школе. На неё обратила внимание мать мальчика, актриса Елена Санаева, которая и порекомендовала своему мужу использовать её как сценарий к будущему фильму. Что было потом, вы уже знаете.

Совсем недавно на российские экраны вышел сериал “Школа”, показавший учёбу наших современников с очень неприглядной стороны. Тогда-то общество пришло к пониманию того, что “Чучело” совершенно не устарело. Более того, стало лишь стало предтечей будущих, ещё более острых произведений.

Антиутопия как она есть

Юзефа ВОЛК

Из списка пятидесяти книг, которые нужно было прочесть по программе курса литературы Великобритании и США, роман-антиутопия **Джорджа Оруэлла “1984”** и его сатирическая повесть-притча “Скотный двор”, наверное, оставили одни из самых ярких воспоминаний. Книга была куплена, прочитана в числе первых и поставлена на полку среди самых любимых произведений. И не только я “оценила” Оруэлла. Им восхищались одноклассники, хотели “вытащить билет” на экзамене, громко обсуждали на семинарах. Почему он? Сложно ответить однозначно. Хотя объяснения всё же есть.

Повесть-притча “Скотный двор” издана в 1945 году. В ней писатель показал эволюцию состояния животных, изгнавших со Скотного двора его предыдущего владельца, жестокого мистера Джонса, от безграничной свободы к диктатуре свиньи по кличке Наполеон. Повесть можно воспринимать просто как аллегорию на человеческое общество после каждой революции, но можно и соотнести с конкретными историческими событиями, а именно революцией 1917 года в России. Если исходить из второй идеи, то в притче несложно найти и героев-животных, чьи имена прототипами стали Ленин, Сталин, Троцкий, Геббельс. Многие выражения из повести уже стали крылатыми, особенно популярна седьмая заповедь, провозглашённая на Скотном дворе: все животные равны (позднее добавлено: *но некоторые равнее других*).

В романе-антиутопии “1984” продолжены основные мотивы “Скотного двора” — преданная революция, опасность ограничения личной свободы, авторитарная бонапартистская диктатура... Но здесь автор идёт дальше и создаёт целую страну-кошмар, занимающую третью часть суши, со своими законами, укладом жизни и даже языком.

Издательство «Харвест» — динамично развивающаяся компания, основана в 1991 году и открыта для сотрудничества со всеми желающими.

Издательство «Харвест» выпускает **КНИГИ** всех жанров и направлений, которые распространяются как на территории Республики Беларусь, так и далеко за ее пределами. Это — книги **для детей**, художественная литература, деловая литература, издания **для досуга**, научно-популярные издания, **энциклопедии**, словари и многое другое. Кроме того, ООО «Харвест» **осуществляет оптовую торговлю книгами.**

220013, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Кульман 1/3, ком. 42.
Тел./факс: (017) 331-35-49, тел. 209-80-53
E-mail: harvest_torg@tut.by, harvest08@mail.ru, natalipoljoko@rambler.ru

Працяг. Пачатак у № 4, 6 — 13.

Сведения о субъектах хозяйствования, имеющих лицензию на полиграфическую деятельность, по состоянию на 1 января 2011 года

Наименование лицензиата	Местонахождение лицензиата (юридический адрес)	Учетный номер плательщика (УНП)	Сведения о лицензии (№ бланка лицензии, дата и № приказа о выдаче)	Срок действия лицензии	Составляющие полиграфической деятельности: выпуск печатной продукции
ОАО "Минский подшипниковый завод"	220026, г. Минск, ул. Жилуновича, 2	100103346	02330/0131672 выдана от 02.06.2006 № 86	До 02.06.2011	за исключением периодических изданий
ООО "Полиграфика"	224007, г. Брест, ул. Стафеева, 21	290447125	02330/0150445 выдана от 02.11.2006 № 150	До 02.11.2011	за исключением периодических изданий
Частное производственно-торговое унитарное предприятие "Белэлектрон-М"	220033, г. Минск, пр. Партизанский, 2 (литер В 5/кп), к. 502	190080025	02330/0131692 выдана от 02.11.2006 № 150	До 02.11.2011	за исключением периодических изданий и книжной продукции
Иностранное частное унитарное производственно-торговое предприятие "АТВ-ЛИТ" компании "А.Т.В. Латент Экспорт Импорт ЛТД"	220037, г. Минск, ул. Козлова, 27 а	800014874	02330/0150001 выдана от 05.02.2007 № 18	До 05.02.2012	за исключением периодических изданий и книжной продукции
Частное производственное унитарное предприятие "Принт Пак"	211840, Витебская обл., г. Поставы, ул. Строителей, 8	390286558	02330/0150004 выдана от 05.02.2007 № 18	До 05.02.2012	за исключением периодических изданий и книжной продукции
Совместное ООО "Свиток"	220004, г. Минск, ул. Тимирязева, д. 2, к. 16	190704463	02330/0150003 выдана от 05.02.2007 № 18	До 04.04.2012	за исключением периодических изданий
Частное полиграфическое унитарное предприятие "БАЛИС"	220017, г. Минск, ул. Матусевича, 88, к. 42	190766957	02330/0150018 выдана от 04.04.2007 № 55	До 04.04.2012	за исключением периодических изданий
Частное предприятие "ПолиграфПро"	Минская обл., Минский р-н, д. Ельница, РУП ОСК «Стайки», здание гаража на 25 спецавтомобилей, комн. 3	690630870	02330/0150024 выдана от 04.04.2007 № 55	До 10.05.2012	за исключением периодических изданий
РУП "Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по механизации сельского хозяйства"	220049, г. Минск, ул. Кнорина, 1, к. 17	100230575	02330/0150025 выдана от 10.05.2007 № 81	До 03.08.2012	за исключением газет
ОДО "Адаст-офис"	230024, г. Гродно, ул. Советских пограничников, д. 91, к. 1	590661437	02330/0150028 выдана от 03.08.2007 № 121	До 03.09.2012	за исключением периодических изданий
ООО "Зималетто"	220030, г. Минск, ул. Октябрьская, 19 литер М 2/к, к. 10	190787306	02330/0150029 выдана от 03.09.2007 № 137	До 02.11.2012	без ограничений
Частное полиграфическое унитарное предприятие "КолорМедиа"	220019, г. Минск, ул. Шаранговича, 19, ком. 255 Б	190928052	02330/0150035 выдана от 02.11.2007 № 164	До 04.12.2012	за исключением периодических изданий
Научно-техническое частное унитарное предприятие "Дизель-91"	220131, г. Минск, ул. Кольцова, 48, к. 207	100261523	02330/0150040 выдана от 04.12.2007 № 184	До 05.02.2013	за исключением периодических изданий и книжной продукции
ООО "ПринтКомпани"	210015, г. Витебск, ул. Жесткова, 18-2	390285217	02330/0150411 выдана от 05.02.2008 № 14	До 05.03.2013	за исключением периодических изданий
ООО "АРТИЯ ГРУПП"	220125, г. Минск, ул. Гинтовта, 12а, первый этаж, к. 2	190934630	02330/0150047 выдана от 05.03.2008 № 34	До 05.03.2013	за исключением газет
ООО "Горпечать"	220073, г. Минск, ул. Гусовского, 4, к. 105	190950284	02330/0150048 выдана от 05.03.2008 № 34	До 05.03.2013	за исключением периодических изданий
ООО "ИНТЕРПАК"	223049, Минский район, район д. Малиновка, ул. Центральная, д. 1А, к. 36	101326163	02330/0552759 выдана от 05.03.2008 № 34	До 05.03.2013	за исключением периодических изданий и книжной продукции
Частное торгово-производственное унитарное предприятие "БЕЛТОРГ"	246050, г. Гомель, ул. Кирова, 32а, к. 605	400553693	02330/0150051 выдана от 05.03.2008 № 34	До 05.03.2013	за исключением газет
ООО "БелМобилПринт"	222603, Минская область, г. Несвиж, ул. Ленинская, д. 124, к. 4.	190882672	02330/0150448 выдана от 05.03.2008 № 34	До 05.03.2013	за исключением периодических изданий и книжной продукции
ОДО "Террастройпроект-плюс"	247760, г. Мозырь, ул. Фрунзе, 61, офис 1, Гомельская обл.	490322936	02330/0150054 выдана от 05.03.2008 № 34	До 07.04.2013	за исключением газет
Республиканское унитарное производственное предприятие хлебопекарной промышленности "Брестхлебпром"	224014, г. Брест, ул. Смирнова, 100	200127089	02330/0150058 выдана от 07.04.2008 № 49	До 07.04.2013	за исключением периодических изданий
ООО "ПлутосПлюс"	220068, г. Минск, ул. Каховская, д. 70А	190847294	02330/0552788 выдана от 07.04.2008 № 49	До 05.06.2013	за исключением периодических изданий
Частное сервисное унитарное предприятие "Джи энд Ди"	220136, г. Минск, ул. Бурдейного, д. 37, кв. 191	190696799	02330/0150065 выдана от 05.06.2008 № 65	До 08.07.2013	за исключением газет
ООО "Принтэк"	220024, г. Минск, ул. Бабушкина, д. 32, пом. 44	191007091	02330/0552747 выдана от 08.07.2008 № 80	До 08.07.2013	за исключением газет
Быховское унитарное коммунальное предприятие "Жилкомхоз"	213352, Могилевская обл., г. Быхов, ул. Авиационная, 12	700031288	02330/0150075 выдана от 08.07.2008 № 80	До 01.08.2013	за исключением газет
ООО "Первая этикеточная компания"	231000, Гродненская обл., г. Сморгонь, пр-т Индустриальный, д. 15, к. 208	590770106	02330/0150401 выдана от 01.08.2008 № 94	До 04.09.2013	за исключением периодических изданий и книжной продукции
ООО "АСДрук"	220141, г. Минск, ул. Ф.Скорины, д. 52, к. 1-1, 2, цокольный этаж, к. 31	190843990	02330/0150414 выдана от 04.09.2008 № 102	До 01.06.2015	за исключением периодических изданий и книжной продукции
ООО "Аида Пионер Продакшн"	220037, г. Минск, ул. Уральская, д. 3, первый этаж, к. 2	191011636	02330/0552761 выдана от 01.06.2010 № 87	До 04.09.2013	за исключением периодических изданий
Республиканское научное унитарное предприятие "Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси"	220108, г. Минск, ул. Казинца, д. 103, к. 211	101001968	02330/0150416 выдана от 04.09.2008 № 102	До 04.09.2013	за исключением газет
ООО "АВРОРА ПРИНТ"	220037, г. Минск, ул. Долгобродская, д. 17, комн. 4	190598040	02330/0150413 выдана от 04.09.2008 № 102	До 04.09.2013	за исключением периодических изданий
ООО "Мастерпринт"	230000, г. Гродно, ул. Титова, 24	590646103	02330/0494298 выдана от 04.09.2008 № 102	До 04.09.2013	за исключением газет
ООО "КОМПАДИС"	220073, г. Минск, ул. Ольшевского, д. 24, к. № 429 "А"	191026918	02330/0150415 выдана от 04.09.2008 № 102	До 08.10.2013	за исключением газет
Издательское учреждение "Позитив-центр"	220092, г. Минск, ул. Бельского, 15, к. 206/1	190743237	02330/0150422 выдана от 08.10.2008 № 120	До 19.11.2013	за исключением газет
ООО "ЛеанГрупп"	220075, г. Минск, ул. Промышленная, д. 25, к. 202	190783089	02330/0150424 выдана от 19.11.2008 № 133	До 19.11.2013	за исключением периодических изданий и книжной продукции
ООО "Авантагрупп"	г. Минск, пр-т Машерова, 11-1, к. 512	191039020	02330/0552774 выдана от 19.11.2008 № 133	До 19.11.2013	за исключением периодических изданий
ООО "Печатный дом"	220034, г. Минск, ул. Платонова, д. 10, к. 46	191089591	02330/0150490 выдана от 25.02.2009 № 19	До 25.02.2014	за исключением газет
ООО "НиктаграфиксПлюс"	220005, г. Минск, ул. Красноезвездная, д. 5, помещение 1Н, комн. 5	191089591	02330/0494134 выдана от 03.04.2009 № 38	До 03.04.2014	за исключением газет
Иностранное частное производственно-торговое унитарное предприятие "ТЕХНОРОЛЛ"	222720, Минская обл., г. Дзержинск, ул. Фоминых, дом 9	800015510	02330/0552750 выдана от 17.03.2010 № 34	До 17.03.2015	за исключением периодических изданий
Совместное ООО "Эволайн"	220033, г. Минск, ул. Рыбалко, д. 9, комн. 23	191113024	02330/0552717 выдана от 25.04.2009 № 50	До 25.04.2014	за исключением газет

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя

Нацыянальнай кніжнай палатой

Беларусі апошнім часам

Мовы

Леонтьева, Т. П. Культура речевого общения: 7–8-е классы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Т. П. Леонтьева; Национальный институт образования. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 143 с. — 2230 экз. — ISBN 978-985-06-1915-0.

Нестерчук, Г. В. Читаем о биологии = Biology-focused reading: учебно-методическое пособие для студентов биологического факультета университета / Г. В. Нестерчук, Н. А. Паукова; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 127 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-473-623-5.

Пялявец, Г. В. Английский язык: для студентов 1-го курса факультета международного права и юридической психологии заочной формы обучения / Г. В. Пялявец; БИП – Институт правоведения. — Минск: БИП-С Плюс, 2010. — 106 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-523-099-2.

Практическая грамматика английского языка. Глагол = Practical English grammar. The verb: практикум / Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова; составители: Р. Д. Астрашевская, Н. Д. Голякевич, С. П. Зубрий; [под редакцией Н. Д. Голякевич]. — Могилев: МГГУ, 2010. — 98 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-480-662-4.

Сборник текстов для студентов физико-математического факультета / Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова; составители: А. А. Найденова, Т. Н. Тадеуш. — Могилев: МГГУ, 2010. — 60 с. — 50 экз.

Сборник упражнений по немецкому языку по теме «Модальность» / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Кафедра иностранных языков экономических специальностей; [составители: О. А. Обуховская, Н. Н. Федорович]. — Изд. исправленное и дополненное. — Брест: БрГТУ, 2010. — 59 с. — 150 экз.

Словарь школьника немецко-русский и русско-немецкий: 20 000 слов / [составитель: Голденков Михаил Анатольевич]. — 2-е изд. — Минск: Современная школа, 2011. — 478 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-143-3 (в пер.).

Тетенькина, Т. Ю. Французский язык: читаем профессионально ориентированные тексты: учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Т. Ю. Тетенькина, Т. Н. Михальчук. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 285 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1885-6 (в пер.).

Точилина, А. К. Тренажер по английскому языку для подготовки к централизованному тестированию и экзамену / А. К. Точилина, Л. Л. Кажемская. — 8-е изд. — Минск: Тетра-Систем, 2010. — 271 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-536-132-0.

Цисык, А. З. Латинский язык = The Latin language: учебное пособие для англоязычных иностранных студентов высших медицинских учебных заведений / А. З. Цисык; [перевод на английский язык А. З. Цисык]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра латинского языка. — Минск: БГМУ, 2010. — 211 с. — Обложка и часть текста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-203-8.

Шлык, Т. В. Французский язык: толковый словарь терминологии сферы телекоммуникационных технологий / Т. В. Шлык; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра иностранных языков. — Гомель: БГУТ, 2010. — 99 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-468-804-6.

Русская мова

Антипова, М. Б. Русский язык: учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с белорусским языком обучения / М. Б. Антипова, Е. С. Грабчикова. — 2-е изд. — Минск: Народная асвета, 2010. — 78 с. — 21499 экз. — ISBN 978-985-03-14-83-3 (в пер.).

Балуш, Т. В. Русский язык на «отлично»: 7-й класс: пособие для учащихся: [содержит рабочую тетрадь] / Т. В. Балуш. — Минск: Харвест, 2010. — 254 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-16-8838-4.

Балуш, Т. В. Русский язык на «отлично»: 8-й класс: пособие для учащихся: [содержит рабочую тетрадь] / Т. В. Балуш. — Минск: Харвест, 2011. — 239 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-16-9159-9.

Белый, В. В. Краса беларускага края: учебно-методическое пособие: [для студентов-иностранцев подготовительного отделения] / В. В. Белый, И. В. Адашкевич; Министерство здравоохранения Республики

Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра белорусского и русского языков. — Минск: БГМУ, 2010. — 73 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-528-281-6.

Верниковская, А. В. Русский язык: словообразование: учебно-методическое пособие по русскому языку для иностранных студентов / А. В. Верниковская, О. Е. Шкиленок; Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный лингвистический университет. — Минск: МГЛУ, 2010. — 109 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-460-401-5.

Горбачевич, О. Е. Русский язык: тематический тренажер: синтаксис, пунктуация, анализ текста : для подготовки к централизованному тестированию / О. Е. Горбачевич, Т. В. Ратько. — 5-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 174 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-668-4.

Клышка, А. К. Букварь: учебник для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: для работы в классе / Анатолий Клышка. — 2-е изд., дополненное и исправленное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 149 с. — 9700 экз. — ISBN 978-985-03-1451-2 (в пер.).

Клышка, А. К. Письмо: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Анатолий Клышка. — 13-е изд., дополненное и исправленное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 40 с. — 8850 экз. — ISBN 978-985-03-1454-3.

Клышка, А. К. Пропись, 1: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Анатолий Клышка. — 13-е изд., дополненное и исправленное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 40 с. — 8850 экз. — ISBN 978-985-03-1452-9.

Клышка, А. К. Пропись, 2: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Анатолий Клышка. — 13-е изд., дополненное и исправленное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 48 с. — 8850 экз. — ISBN 978-985-03-1453-6.

Ледецкая, С. А. Русский язык от А до Я: орфография, морфология, синтаксис, пунктуация: пособие: [для школьников и абитуриентов] / С. А. Ледецкая, Т. А. Тарасевич, И. Э. Федотова. — 3-е изд., исправленное. — Минск: Элайда, 2011. — 469 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6753-85-8.

Работа над ошибками: практическое пособие по русскому языку с нормами оценки знаний / [составитель Барковская Наталья Францевна]. — Минск: Кузьма, 2011. — 32 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-453-372-8.

Русско-белорусский словарь: более 15 000 слов: [с учетом изменения правил белорусского орфографии / составители: Е. Н. Анисим, О. В. Мицкевич]. — 2-е изд. — Минск: Современная школа, 2011. — 351 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-147-1 (в пер.).

Сторожова, Н. А. Букварь: учебник для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: для работы в классе / Н. А. Сторожова. — 2-е изд., дополненное и исправленное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 167 с. — 96000 экз. — ISBN 978-985-03-1459-8 (в пер.).

Сторожова, Н. А. Пропись, 1: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Н. А. Сторожова. — 4-е изд., исправленное. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 32 с. — 78060 экз. — ISBN 978-985-465-780-6.

Сторожова, Н. А. Пропись, 2: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Н. А. Сторожова. — 4-е изд., дополненное и исправленное. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 47 с. — 78060 экз. — ISBN 978-985-465-781-3.

Строк, Л. И. Русский язык: 6-й класс: выполненные упражнения к учебному пособию «Русский язык. 6 класс» для общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения авторов Л. А. Муриной [и др.] / Л. И. Строк. — Минск: Юнипресс, 2010. — 159 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-416-5.

Централизованное тестирование. Русский язык: полный сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — Минск: Аверсэв, 2011. — 301 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-529-650-9.

Червинская, А. И. Русский язык: 30 уроков с репетитором: пособие для подготовки к централизованному тестированию / А. И. Червинская. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 142 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-667-7.

Шарапа, А. А. Русский язык: цикловой контроль для иностранных студентов-медиков 3-го курса: учебно-методическое пособие / А. А. Шарапа, Н. Н. Людчик; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра белорусского и русского языков. — 2-е изд. — Минск: БГМУ, 2010. — 81 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-528-262-5.

Беларуская мова

Барыс, С. Я. у нас кліччыз?: беларускія імёны / Сымон Барыс. — Минск: Медысон, 2010. — 122 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6887-94-2.

Беларуска-рускі слоўнік: звыш 15 000 слоў: [з улікам змянення правілаў беларускай арфаграфіі / укладальнікі: І. Л. Капылюў, І. У. Я-лынцава]. — 2-е выд. — Минск: Современная школа, 2011. — 399 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-148-8 (у пер.).

Босак, А. А. Дыферэнцыя гаворак Верхняга Над'ясельдзя / Алёна Босак, Віктар Босак. — Минск: БДТУ, 2010. — 158 с. — Частка тэксту паралельна на англійскай і рускай мовах. — 25 экз. — ISBN 978-985-530-030-5.

Валочка, Г. М. Беларуская мова: тэставыя заданні для 7-га класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання: у 2 ч. / Г. М. Валочка, С. А. Язерская. — Мазыр: Белы Вецер, 2011. — ISBN 978-985-538-172-4.

Ч. 2. — 2011. — 57 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-538-174-8.

Зелянко, С. В. Беларуская мова: займальныя заданні для малодшых школьнікаў / С. В. Зелянко. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 47 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6947-87-5.

Капылюў, І. Л. Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў; новыя правілы беларускага правапісу / І. Л. Капылюў, Т. М. Маракіліна. — Минск: Современная школа, 2010. — 255 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-145-7 (у пер.).

Кітаева, Т. В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: вучэбна-метадычны дапаможнік: [для студэнтаў] / Т. В. Кітаева, Н. В. Ратынская; Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт, Кафедра беларускай і рускай моў. — Минск: БДМУ, 2010. — 130 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-260-1.

Клышка, А. К. Буквар: падручнік для 1-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання: для работы ў класе / Анатолий Клышка. — 7-е выд., перагледжанае. — Минск: Народная асвета, 2010. — 151 с. — 19300 экз. — ISBN 978-985-03-1455-0 (у пер.).

Красней, В. П. Беларуская мова: тэставыя заданні для 5-га класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання: у 2 ч. / В. П. Красней, Я. М. Лаўрэль. — Мазыр: Белы Вецер, 2011. — ISBN 978-985-538-166-3.

Ч. 2. — 2011. — 61 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-538-168-7.

Красней, В. П. Беларуская мова: тэставыя заданні для 6-га класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання: у 2 ч. / В. П. Красней, Я. М. Лаўрэль. — Мазыр: Белы Вецер, 2011. — ISBN 978-985-538-169-4.

Ч. 2. — 2011. — 34 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-538-171-7.

Ляшчынская, В. А. Сучасная беларуская мова: фразеалогія: вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па філалагічных спецыяльнасцях / В. А. Ляшчынская; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт ім. Францыска Скарыны. — Минск: ПІШ, 2010. — 228 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-500-378-7.

Работа над памылкамі: практычны дапаможнік па беларускай мове з нормамі ацэнкі ведаў / [укладальнік Баркоўская Наталля Францаўна]. — Минск: Кузьма, 2011. — 32 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-453-373-5.

Цэнтралізаванае тэсціраванне. Беларуская мова: поўны зборнік тэстаў / Установа адукацыі «Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў» Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. — Минск: Аверсэв, 2011. — 255 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-651-6.

Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры ім. Якуба Коласа і Янкі Купалы. — Минск: Беларуская навука, 1978. — ISBN 985-08-0739-3. — ISBN 978-985-08-0739-3 (у пер.).

Т. 13: с-Т / [укладальнікі: М. Я. Абрагімовіч і інш.; адказны рэдактар М. П. Антропаў]. — 2010. — 351 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-08-1185-1. — ISBN 978-985-08-1185-1 (памылк.).

Булыко, А. Н. Современный белорусско-русский, русско-белорусский словарь: [более 42 000 слов: подготовлено в соответствии с новыми «Правилами белорусской орфографии и пунктуации»] / Булыко А. Н., Булыко Х. П. — Минск: Родиола-плюс, 2011. — 607 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-448-109-8 (в пер.).

Мастацкая літаратура на асобных мовах. Англійская літаратура

Каммінгс, М. Заложница: [роман: перевод с английского] / Мери Каммінгс. — Минск: Современная школа, 2011. — 316 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-162-4 (в пер.).

Руская літаратура

Астаф'еў, В. П. Вясылы салдат: [раман] / Віктар Астаф'еў. Лаліта: [раман] / Уладзімір Набокаў; [да зборніка ў цэлым: пераклад з рускай мовы А. Каляды]. — Минск: Логвінаў І.

П., 2010. — 165 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6901-91-4.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Боровский, А. Н. Мы – Юниции: (XIX–XXI вв.): документальный роман / Анатолий Боровский. — Гомель: Полеспечат, 2010. — 558 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-6632-94-8 (в пер.).

Волочник, Н. С. Свет тишины: сборник стихов / Наталия Волочник. — Несвиж: Несвижская укрупненная типография, 2010. — 111 с. — Часть текста на белорусском языке. — 25 экз. — ISBN 978-985-6796-56-5 (в пер.).

Воронов, И. Дело на миллион: роман / Игорь Воронов. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 381 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0246-2 (в пер.).

Воронов, И. Последний трюк: роман / Игорь Воронов. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 319 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0244-8 (в пер.).

Воронов, И. Рисковые пари: роман / Игорь Воронов. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 317 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0245-5 (в пер.).

Воронов, И. Улыбка смерти: роман / Игорь Воронов. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 381 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0247-9 (в пер.).

Голушко, П. М. Когда я вернусь...: стихи, проза / Павел Голушко; [иллюстрирование: Монич А. В.]. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 107 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-70-1.

Голушко, П. М. Уходя за горизонт: стихи, проза / Павел Голушко; [иллюстрирование: Монич А. В.]. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 131 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-71-8.

Денисов, Л. Д. Жизнь: сборник поэзии и прозы / Денисов Леонид Дмитриевич. — Минск: Логвинов И. П., 2010. — Кн. 4. — 2010. — 78 с. — Часть текста на белорусском языке. — 50 экз. — ISBN 978-985-6901-98-3. — ISBN 978-985-6901-98-7 (ошибоч.).

Дорош, Г. И. Шахматная партия, или...: стихи / Галина Дорош, Ирина Карнаухова; [предисловие: Василь Жукович]. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 55 с. — Часть текста на белорусском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-76-3.

Забавленко, Л. П. Родина принадлежит только тебе: стихи, афоризмы, путевые заметки, фотоработы / Лилия Забавленко. — Витебск: Витебская областная типография, 2010. — 23 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-6849-89-2.

Костюк, Н. В. Детдомовские рассказы: сборник / Наталья Костюк. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 126 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-319-6.

Кузьмич, М. П. Стрела в бесконечность: сборник статей / Михаил Кузьмич. — Витебск: Витебская областная типография, 2010. — 95 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-68-49-89-6 (в пер.).

Лукашевич, Г. К. Пока мы живы...: мемуары / Г. К. Лукашевич, Т. Г. Цыркунова. — Минск: Мон литера, 2010. — 544 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-90215-7-2 (в пер.).

Малахов, И. Живём: стихи / Игорь Малахов. — Минск: Галияфы, 2010. — 111 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6906-43-8.

Мартинов, А. И. Арт-деко: непростая / Алексей Мартинов. — Минск: И. П. Логвинов, 2010. — 252 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6901-88-4. — ISBN 978-985-6901-8-4 (ошибоч.).

Мезенцев, М. В. Параллельный мир № 1: [проза] / Михаил и Инна Мезенцевы. — Минск: Юнипак, 2010. — 174 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6802-45-7.

Мерзлякова, Г. И. Прославляю тебя из огня: стихи / Галина Мерзлякова. — Брест: Религиозная миссия «Христианское миссионерское общество «Благовест» Союза евангельских христиан баптистов в Республике Беларусь, 2010. — 362 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6853-06-0.

Михаленко, Е. И. Дорога в Рождество: повести / Елена Михаленко. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 133 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-318-9.

Некрасевич, С. И. Нашествие нелюдей: [автобиографическая повесть] / Сергей Некрасевич; Общественное объединение «Туровское научно-просветительское общество». — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 105 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-6929-54-3.

Параскевич, А. Августовская купель: поэма, стихи, рассказы / Антон Параскевич. — Витебск: Витебская областная типография, 2010. — 135 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-534-023-3.

Потапов, В. П. Дороги жизни: поэмы / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 123 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-74-9.

Потапов, В. П. На пути к горизонту: (избранное): поэзия / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 115 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-68-8.

Рубаник, Д. Д. Ничего слышном: [стихи] / Дмитрий Рубаник; [рисунки В. В. Алферонк].

— Минск: Медисонт, 2010. — 78 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6887-88-1.

Татаринов, Ю. А. Вероступник; Княгиня Менжинская; Мазуровский волк: трилогия / Юрий Татаринов. — Минск: Информационно-правовое агентство «Регистр», 2010. — 324 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6937-08-1 (в пер.).

Шаронов, В. В. Там солнечные зайчики: лирика / Владимир Шаронов. — Гомель: Барк, 2010. — 71 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-67-63-62-8.

Беларуская літаратура

Адкрыццё-2009: зборнік лепшых твораў удзельнікаў літаратурных конкурсаў «Паглядзі на Брэст над Бугам, колькі хараства!» і «Мы родзены для вдохновенья» / Брэсцкае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, Кафедра беларускага літаратуразнаўства філалагічнага факультэта Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта ім. А. С. Пушкіна, Брэсцкае аддзяленне РІА «Русское общество»; [укладальнікі: А. М. Крэйдзіч, Л. М. Кра-сеўская; аўтар уступнага артыкула Анатолий Крэйдзіч]. — Брэст: Брэсцкая друкарня, 2010. — 79 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 150 экз. — ISBN 978-985-524-074-8.

Андрасюк, М. Вуліца Добрай Надзеі

Чытальная зала

Богат, бессмертен, свободен от наказания

В книгу Вадима Гаврилова "Госпитальеры и Пыль веков", увидевшую свет в 2010 году в издательстве "Белпринт", вошли две фантастические повести. Одна из них, которая дала название сборнику, рассказывает о том, как молодой финансист Фрэнк Гордон случайно становится обладателем книги священных знаний, собиравшихся человечеством в течение многих тысячелетий. Среди них есть и такие: как склонить человека к своей точке зрения, заставить себя любить, ненавидеть, научиться читать мысли собеседника, найти клад... Фрэнк достаточно богат и благороден, чтобы не пользоваться книгой в личных целях, и достаточно амбициозен, чтобы взять на себя ответственность сохранить знания для следующего доверенного лица. Понимая, что за книгой охотятся и те, кто во

имя личных интересов готов пренебречь интересами человечества, Фрэнк прячет книгу, направляя преследователей по ложному пути, и его жизнь становится полной опасных приключений.

Вторая повесть — "За миг до вечности" — о сбывшихся желаниях. Все мыслимые и немыслимые земные блага и 596 лет жизни, не омраченных болезнями и старением, обещаны главному герою ангелом за десять лет службы на границе рая и ада. А потом он будет богат, бессмертен вплоть до Армагеддона и при этом свободен от наказания. Только вот куда сбывшиеся желания приведут Теда Шеррингтона — к счастью или к его полной противоположности, — совершенно неизвестно.

Ольга ПАВЛЮЧЕНКО

Виктор Чайчук и Александр Ткачук. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 62 с. — 8310 экз. — ISBN 978-985-17-0242-4 (в пер.).

Сивка-Бурка: русские народные сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста / составление и обработка Сергея Кузьмина]; художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 62 с. — 8310 экз. — ISBN 978-985-17-0243-1 (в пер.).

Синдабад-Мореход / [художники: Л. Короев, Е. Лопатина, И. Кондратович]. — Минск: Современная школа, 2010. — 14 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-513-875-5.

Халиф-Аист / [художники: Л. Короев, Е. Лопатина, И. Кондратович]. — Минск: Современная школа, 2010. — 14 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-513-876-2.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Дашкевич, Т. Н. Именины у Пингвина: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник — Елена Карпович]. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 21 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6876-90-8.

Карнаухова, И. А. Нехочуха: стихи / Ирина Карнаухова. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 32 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-6952-78-7.

Родченкова, Е. А. Кто поможет двум шмелям?: [для чтения взрослыми детям] / Елена Родченкова; [художник — Елена Карпович]. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 18 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6876-87-8.

Степмашонок, С. В. Как вывести kota на чистую воду?: сказка с волшебной напоминкой: [для младшего школьного возраста] / Сергей Степмашонок; [художник Сергей Степмашонок]. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 15 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1203-0.

Шамрова, Е. А. Послушания урок: истории в стихах: для чтения взрослыми детям / Елена Шамрова, Ульяна Дубина; иллюстрации Анны Панько. — Брест: Религиозная миссия «Христианское миссионерское общество «Благовест» Союза евангельских христиан баптистов в Республике Беларусь», 2010. — 31 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6853-08-4.

Шипошина, Т. В. Птица-шалунница: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Шипошина; [художник — Алена Дрозд]. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 26 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6876-86-1.

Беларуская літаратура

Беларуская народная казка / [укладанне Н. В. Філіповіч; ілюстрацыі Надзеі Барай і Галіны Івановай]. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 154 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-02-1201-6 (у пер.).

Галасюк, А. П. Суд над сарокай: вершы / Аляксей Галасюк. — Брест: Альтернатива, 2010. — 31 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-521-198-4.

Гілевіч, Н. С. Родныя дзеці: раман у вершах: [для старэйшага школьнага ўзросту] / Ніл Гілевіч. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 196 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-02-1233-7.

Дунін-Марцінкевіч, В. І. Пінская шляхта: п'есы: [для старэйшага школьнага ўзросту] / Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 132 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1235-1.

Зборнік гістарычнай беларускай прозы: [для старэйшага школьнага ўзросту / складальнік З. І. Падліпская]. — Минск: Беларусь, 2010. — 341 с. — 21100 экз. — ISBN 978-985-01-0895-1 (у пер.).

Карлюкевіч, А. Зорны шлях белых гарлачыкаў: казкі: [для малодшага школьнага ўзросту] / Аляксей Карлюкевіч; [ілюстрацыі Яна Жырбілі]. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 87 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1204-7.

Крапіва, К. Кто смеяцца апошнім: камедыі: [для старэйшага школьнага ўзросту] / Кандрат Крапіва. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 184 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1234-4.

ЛідзіАна. Хованкі: вершы для дзяцей / ЛідзіАна. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 71 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6976-41-7.

Лужанін, М. Колас расказвае пра сябе: аповесць-эсэ: [для старэйшага школьнага ўзросту] / Максім Лужанін. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 430 с. — 13019 экз. — ISBN 978-985-02-1237-5 (у пер.).

Як Кот звярну напалохаў: беларуская народная казка: [для дашкольнага ўзросту / мастак Алена Каравай-Лойка]. — Минск: Мастоцкая літаратура, 2010. — 23 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1182-8.

Сказкі дзяцей Беларусі = Märchen belarussischer Kinder / [составление и перевод на русский язык Е. А. Ландин; перевод на немецкий язык Л. Штерн; художник Р. М. Тимохова]. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 141 с. — Текст паралельна на руском и немецком языках. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6941-58-3 (в пер.).

Тэорыя літаратуры. Вывучэнне літаратуры

Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай = Slavonic literatures within the world context: VII Міжнародная навуковая канферэнцыя, 12-14 кастрычніка 2005 г., Минск: зборнік навуковых артыкулаў: у 3 т. / [рэдакцыя: Г. М. Бутырчык і інш.]. — Минск, 2007-2010. — ISBN 978-985-476-547-1.

Т. 2. — РІБШ, 2010. — 425 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-404-3.

Т. 3. — РІБШ, 2010. — 386 с. — Частка тэксту на польскай і рускай мовах. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-403-6.

Воропаева, В. С. Літаратурное чтение: учебник для 2-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: в 2 ч. / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова. — 2-е изд. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — ISBN 978-985-465-787-5 (в пер.).

Ч. 2. — 2010. — 142 с. — 97200 экз. — ISBN 978-985-465-789-9.

Конспекты по Ю. И. Крашевскому / [составитель Р. Н. Гусева]. — Брест: Альтернатива, 2010. — 191 с. — Часть текста на белорусском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-521-178-6.

Русская и белорусская литературы на рубеже XX—XXI веков: сборник научных статей: в 2 ч. / Белорусский государственный университет, Белорусское общественное объединение преподавателей русского языка и литературы; [редколлегия: С. Я. Гончарова-Гравовская (отв. ред.) и др.]. — Минск: РІБШ, 2010. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-402-9.

Ч. 1. — 291 с. — ISBN 978-985-500-401-2.

Ч. 2. — 240 с. — ISBN 978-985-500-400-5.

Сенькевич, Т. В. Современная русская литература. Современный литературный процесс: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Т. В. Сенькевич; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 110 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-473-618-1.

Беларуская літаратура

Алейнік, Л. В. Пясочны гадзіннік: літаратурна-крытычныя артыкулы, нарысы, рэцэнзіі, нататкі / Лада Алейнік. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 245 с. — 900 экз. — ISBN 978-985-6941-42-2.

Гоўзіч, І. М. Шукаем шэдэўры!... (воптыты літаратурных даследаванняў): 11-ты клас: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / І. М. Гоўзіч, І. Л. Шаўлякова-Барзенка; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 116 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-6941-82-8.

Грынько, М. У. Пад ветразем спасціжэння і творчасці: 10-ты клас: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / М. У. Грынько, А. В. Рудыця; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 80 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-6941-84-2.

Драздова, З. У. Мастоцкія варыянты дыялагізму: на матэрыяле класічнай і сучаснай літаратуры / З. У. Драздова; [навуковы рэдактар В. П. Жураўлёў]; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры ім. Якуба Коласа і Янкі Купалы. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 284 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-08-1217-9.

Мальдзіс, А. І. Жыцце і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча: партрэт пісьменніка і чалавека: [літаратурнаўчыае эсэ] / Адам Мальдзіс. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 206 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6941-86-6 (у пер.).

Марцінкевіч герба Лебедзь: дакументы і матэрыялы пра класіка беларускай літаратуры XIX ст. Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры ім. Якуба Коласа і Янкі Купалы; [укладанне, прамова, падрыхтоўка тэкстаў, пераклады і каментарыі Генадзя Кісялёва; навуковыя рэдактары: А. І. Мальдзіс, В. А. Чамарыцкі]. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 471 с. — Частка тэксту на польскай, рускай і чэшскай мовах. — 500 экз. — ISBN 978-985-08-1193-6.

Праскаловіч, В. У. Выкажыся, каб я цябе ўбачыў! (мастацтва вусных выказванняў): 9-ты клас: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / В. У. Праскаловіч, В. В. Кушнарэвіч; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 92 с. — 3400 экз. — ISBN 978-985-6941-75-0.

ГЕАГРАФІЯ. БІЯГРАФІІ. ГІСТОРЫЯ

Археалогія. Перадгісторыя. Культурныя рэшткі гістарычных часоў

Віцебскія старажытнасці: матэрыялы навуковай канферэнцыі, прысвечанай 50-годдзю знаходкі берасцяной граматы ў Віцебску і 150-годдзю з дня нараджэння А. Р. Брадоўскага, Віцебск, 22-23 кастрычніка 2009 г. / [рэдакцыя: Г. У. Савіцкі, В. А. Шышнаў, А. А. Лагунова]. — Минск: Медысон, 2010. — 317 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-6887-90-4.

Калечыч, А. Г. Палеалітычныя помнікі Беларусі: культура-храналагічная ідэнтыфікацыя крыніц / А. Г. Калечыч, А. У. Коласаў, В. С. Абухоўскі; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут гісторыі, Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт ім. А. А. Куляшова, Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 321 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-08-1188-2.

Іванов-Смоленскі, В. Г. Записки кладодисателя / Валерий Иванов-Смоленский. — Минск: Харвест, 2010. — 415 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-16-9081-3 (в пер.).

Краязнаўства

Беларусь. Факты, 2010: [даведнік / составитель Дылейко Александр Александрович]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — На кітайскай мове. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6828-56-3.

Беларусь. Факты, 2010: [справочник / Министерство иностранных дел Республики Беларусь; составитель А. А. Дылейко; авторские материалы В. В. Василькова и др.]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6828-50-1.

Докицкий район / [Докицкий районный исполнительный комитет; фото: Ю. А. Шульгат, С. А. Васко]. — 2010? — 24 с. — 1000 экз.

Дубровенщина: справочно-информационные материалы / [Дубровенский районный исполнительный комитет; фото: В. Н. Куделькин, В. Л. Соловьев]. — Новополоцк: О. В. Молодечкин, 2010. — 24 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-90155-2-6.

Толочинский район: [справочно-информационные материалы / фото: Ивченко Д., Бирюков В., Завадский М.]. — Новополоцк: Молодечкин О. В., 2010. — 21 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-90226-2-3.

Belarus. Datos, 2010: [даведнік / Ministerio de Relaciones Exteriores de la República de Belarus; compilador: Aleksandr A. Dyleiko; usados los materiales de Vladimir V. Vasilkov et al.]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — На іспанскай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6828-54-9.

Беларусь. Факты, 2010

Belarus. Facts, 2010: [даведнік / Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus; compiled by A. A. Dyleiko; uses materials by V. V. Vasilkov et al.]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — На англійскай мове. — 2500 экз. — ISBN 978-985-6828-52-5.

Беларусь. Факты, 2010

Belarus. Faits, 2010: [даведнік / Ministère des Affaires étrangères de la République de Belarus; compilé par A. A. Dyleiko; utilisés les matériaux de V. Vasilkov et al.]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — На французскай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6828-51-8.

Беларусь. Факты, 2010

Belarus. Fakten, 2010: [даведнік / Ministerium für Auswärtige Angelegenheiten der Republik Belarus; Verfasser Alexander Dylejko / Originaltexte: Wladimir Wassilkow et al.]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — На нямецкай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6828-53-2.

Беларусь. Факты, 2010

Białoruś. Fakty, 2010: [даведнік / Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś; skłád A. A. Dylejko; wykorzystano materiały: W. W. Wasilkow et al.]. — Минск: Белорусское телеграфное агентство, 2010. — 127 с. — На польскай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6828-55-6.

Беларусь. Факты, 2010

Біяграфічныя і падобныя даследаванні

Адамушка, У. І. Геральдычны вянок Віцебшчыны / У. І. Адамушка, М. М. Елінская, С. В. Рублеўскі. — Віцебск: Віцебская абласная друкарня, 2010. — 94 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6849-88-9 (у пер.).

Гісторыя

Гісторыя сярэдняй вякоў, новага і найноўшага часу

Кошалеў, У. С. Сусветная гісторыя Новага часу, XIX — пачатак XX ст.: вучэбны дапаможнік для 9-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / У. С. Кошалеў. — 3-е выд., дапоўненае і перагледжанае. — Минск: Выдавецкі цэнтр БДУ, 2010. — 230 с. — 24000 экз. — ISBN 978-985-476-867-0 (у пер.).

Диль, Ш. Император Юстиниан и византийская цивилизация в VI веке: [перевод] / Шарль Диль. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 653 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-541-7 (в пер.).

Кошелев, В. С. Всемирная история Нового времени, XIX — начало XX в.: учебное пособие для 9-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. С. Кошелев. — 3-е изд., дополненное и пересмотренное. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 229 с. — 91500 экз. — ISBN 978-985-476-863-2 (в пер.).

Луговцова, С. Л. Всемирная история Нового времени, XVI—XVIII вв.: страны и люди: 8-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / С. Л. Луговцова; Национальный институт образования. — Минск: Асар, 2010. — 99 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-6711-88-9.

Гісторыя зарубешных краін

Мезга, Н. Н. В тисках Рапалло: германский фактор в польско-советских отношениях 1921–1926 годов: монография / Н. Н. Мезга; Министерство образования Республики Беларусь; Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ПГУ, 2010. — 195 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-439-474-9.

Гісторыя Расіі. Гісторыя СССР у цэлым

Белорусы в советском тылу: июль 1941 г. — 1944 г.: сборник документов и материалов / Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь, Национальный архив Республики Беларусь, Федеральное архивное агентство России, Государственный архив Российской Федерации, Главное архивное управление при Кабинете Министров Республики Татарстан, Национальный архив Республики Татарстан; [редколлегия: В. И. Адамушко и др.]. — Минск: НАРБ, 2010. — Вып. 2: 1943 г. — 1944 г. / [составители: В. И. Адамушко и др.]. — 2010. — 183 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6372-72-1.

Гісторыя Беларусі

Асоба і час: беларускі біяграфічны альманах / [укладальнік — Аляксандр Фядута; пад навуковай рэдакцыяй Т. Я. Аўтуховіч і З. В. Шыбекі]. — Минск: Лімарыус, 2009. — ISBN 2218-2039.

Вып. 2. — 2010. — 389 с. — Частка тэксту на рускай мове. — Бібліяграфічны спасылкі ў падрадкавых заўвагах. — Змяшчае аўтарскі: Букчын С., Гапова Е., Гарбачова В., Глюбас А., Дзярновіч А., Запартыка Г., Іванова В., Ільіна Т., Лапідус М., Лаўрэш Л., Лісейчыкаў Д., Матвейчык Д., Пугач Ф., Расінскі А., Саверчанка І., Сідарэвіч А., Скобля М., Федоров Ф., Федута А., Харэўскі С., Чернякевич Т., Шапран С., Юрэвіч Л. — 299 экз.

ДОРОГІЕ ЧИТАТЕЛИ!

Если вы хотите продать книгу из вашей домашней библиотеки или купить нужное вам издание, приложив "Кніжны свет" — к вашим услугам.

Заполните купон для бесплатного частного объявления о продаже или желании покупки книг, печатных периодических изданий.

ПРИМЕЧАНИЕ: объявления принимаются только при наличии вырезанного купона, а не его ксерокопии.

Кнігарня "Эўрыка", г. Мінск Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Михаил Голденков. Империя. Собрание земель русских. — Минск: Современная школа, 2011.

2. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010.

3. Янка Крук. Сімволіка беларускай народнай культуры. — Мінск: Беларус, 2011.

Разглядаюцца асноўныя абрады, рытуалы, звычай беларускага народа, якія суправаджаюць чалавека ад нараджэння да пахавальнага ваянішча, а таксама сімваліка колераў, лікаў, кожнага дня тыдня, спрыяльныя і неспрыяльныя тыдні ў залежнасці ад фазы Месяца. Вялікая ўвага ўдзелена космасу сялянскай хаты, асноўным яе рытуальным зонам: чырвонаму куту, печы, парозу. Кніга адрасавана выкладчыкам культурылагічных дысцыплін, студэнтам ВНУ, настаўнікам, шырокаму колу людзей, якія імкнуцца спасцігнуць таямніцы духоўнай спадчыны беларусаў.

4. Уладзімір Крукоўскі. Срэбная страла ў чырвоным полі: з гісторыі беларускіх прыватных гербаў. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010.

5. Адам Мальдзіс. Жыцце і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча: Партрэт пісьменніка і чалавека. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010.

6. Тувэ Янсан. Камета над далінай мумітроляў. — Мінск: Зміцер Колас, 2011.

7. Беларуская-нямецкі слоўнік: больш за 70 тысяч слоў і выразу. — Мінск: Зміцер Колас, 2010.

8. Владимир Счастный. Художники Парижской школы из Беларуси: эссе, биографии, путеводитель. — Минск: Четыре четверти, 2010.

9. Р. К. Павлович. Речные флотилии на реках Белоруссии в XX столетии. — Минск: Смэлток, 2010.

10. Правила дорожного движения и меры ответственности за их нарушение: по состоянию на 4 января 2011 года. — Минск: Национальный центр правовой информации, 2011.

Кнігі расійскіх выдавецтваў

1. Марк Леви. Первый день. — Москва: Иностранка; Азбука-Аттикус, 2011.

2. Александр Никонов. Свобода от равенства и братства. Моральный кодекс строителя капитализма. — Москва: ЭНАС; Санкт-Петербург: Питер, 2011.

3. Дина Рубина. Синдром Петрушки. — Москва: Эксмо, 2010.

4. Элизабет Гилберт. Есть, любить, жить. — Москва: РИПОЛ классик, 2011.

5. Людмила Улицкая. Зелёный шатёр. — Москва: Эксмо, 2011.

6. Александра Маринина. Личные мотивы. — Москва: Эксмо, 2011.

7. Людмила Петрушевская. Рассказы о любви. — Москва: АСТ; Астрель, 2011.

8. Женщины о мужчинах и о любви. — Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2011.

9. Стефан Майер. До рассвета. Недолгая вторая жизнь Бри Таннер. — Москва: АСТ; Астрель, 2010.

10. Нина Цыркун. Раневская. — Москва: Эксмо, 2011.

(Минск). Каталог «Книга – почтой»: январь – июнь, 2011. — Минск: Красико-Принт, 2011. — 131 с. — 5000 экз.

Яков Оттонович Наркевич-Иодко (1847–1905): биобиблиографический указатель / Национальная академия наук Беларуси, Комиссия по истории науки, Центральная научная библиотека им. Якуба Коласа; [составители: Н. Ю. Березкина, О. А. Гапоненко; научный редактор В. Н. Киселев]. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 240 с. — 260 экз. — ISBN 978-985-08-1227-8.

Бібліятэчная справа

Брэсцкая абласная бібліятэка імя М. Горкага – сацыякультурны і інфармацыйны цэнтр рэгіёна. Да 70-годдзя з дня заснавання. Матэрыялы навукова-практычнага канферэнцыі, Брэст, 7–8 красавіка 2010 г. / [пад агульнай рэдакцыяй С. Р. Пацэўскага]. — Брэст: 2010. — 151 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 300 экз.

Бюзен, Т. Учебник быстрого чтения / Тони Бюзен; [перевел с английского Е. Г. Гендель]. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 302 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1305-1.

Павлова, С. А. Книга и чтение в жизни партизан Беларуси / С. А. Павлова; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусский государственный университет культуры и искусств. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2011. — 181 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6798-82-8.

Помощь полюбить родное: библиотечные акции, краеведческие программы, молодежные клубы / [редактор-составитель Л. В. Нестерович]. — Минск: Красико-Принт, 2011. — 175 с. — 1600 экз. — ISBN 978-985-405-600-5.

Музеі

Писаненко, А. Д. Зоологический музей БГУ / А. Д. Писаненко. — Минск: БГУ, 2010. — 87 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-518-348-9.

Газеты. Прэса. Журналістыка

Зубочак, Н. А. Беларуская журналістыка ў перыяд станаўлення нацыянальна-дэмакратычнага руху (1906–1916): дапаможнік для студэнтаў інстытута журналістыкі БДУ, якія навукаюцца па спецыяльнасцях 1-23 01 08 «Журналістыка (па напрамкух)», 1-23 01 07-01 «Інфармацыя і камунікацыя (тэхналогіі камунікацый)», 1-23 01 10 «Літаратурная работа (па напрамкух)», 1-23 01 09 «Міжнародная журналістыка» / Н. А. Зубочак. — Минск: БДУ, 2010. — 98 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-346-5.

Студенцкая журналістыка: метадычныя рэкамендацыі / [О. М. Самусевич и др.]. — Минск: БГУ, 2010. — 70 с. — Часть текста на белорусском языке. — 350 экз. — ISBN 978-985-518-284-0.

Выданыя змешанага зместу. Зборнікі

Беларусь на пути прогресса: инновационная экономика, управление, право: материалы XIV Международной научно-практической конференции, Минск, 15–16 апреля 2010 г.; тезисы выступлений преподавателей, научных сотрудников, аспирантов и магистрантов: [в 2 ч. / редколлегия: В. Ф. Медведев (председатель) и др.]. — Минск: Частны інстытут у правлення і прадпрыемства, 2010. — 100 экз.

Ч. 1. — 236 с.
Ч. 2. — 238 с.

Белорусский национальный технический университет (Минск). Факультет информационных технологий и робототехники. Студенческая научно-техническая конференция (66; 2010). Материалы 66-й студенческой научно-технической конференции (апрель – май 2010) / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Факультет информационных технологий и робототехники; [редколлегия: Е. Е. Трофименко и др.]. — Минск: БНТУ, 2010. — 100 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-425-7.

Научные стремления-2010: сборник материалов республиканской научно-практической молодежной конференции с международным участием (Минск, 1–3 ноября 2010 г.): в 2 ч. / [редколлегия: В. В. Казанов и др.]. — Минск: Беларуская навука, 2010. — ISBN 978-985-08-1219-3.

Ч. 1. — 2010. — 545 с. — 164 экз. — ISBN 978-985-08-1220-9.

Человек. Цивилизация. Культура: материалы XIV межвузовской научно-теоретической конференции / [редакционный совет: А. Н. Алпеев и др.]. — Минск: Веды [г. е. МГЭИ], 2010. — 180 с. — Часть текста на белорусском языке. — 85 экз. — ISBN 978-985-487-084-7. — ISBN 978-985-4870-84-7 (шибоч.)

Дзіцячая, юнацкая літаратура. Кнігі для самых маленькіх

Анкета для девочек: [для среднего школьного возраста / художник Д. В. Киевец]. — Минск: Траско, 2010. — 32 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-694-29-1.

Анкета для друзей: [для среднего школьного возраста / художник Д. В. Киевец]. — Минск: Траско, 2010. — 32 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-694-92-4.

Большой подарок для девочек / [автор-составитель Татьяна Геннадьевна Шлопан]. — Минск: Харвест, 2010. — 223 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-13-8840-6 (в пер.).

Володько, Е. Н. Компьютер детям... не игрушка / Е. Н. Володько, А. Э. Плетнев, А. Г. Сукачевич. — Минск: Беларуская асацыяцыя «Конкурс», 2011. — 95 с. — 40300 экз. — ISBN 978-985-6821-78-6.

Гулезова, Т. В. Знакомые незнакомцы: очерки: [для старшего школьного возраста] / Тамара Гулезова. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 175 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1145-3 (в пер.).

Могилевская, С. А. Девочки, книга для вас: [энциклопедия для девочек: для младшего школьного возраста] / Софья Могилевская. — Минск: Харвест, 2010. — 223 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-16-0453-7 (в пер.).

Святая великомученица Екатерина / [пересказал для детей Велько Александр Владимирович; рисунки А. В. Велько, Г. Л. Ивановой]. — Минск: Беларуская Праваславная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 20 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-317-2.

стерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 113 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-357-4.

Давыдова, Э. Н. Номенклатура дел: практическое руководство / Э. Н. Давыдова. — Минск: Информационно-правовое агентство «Регистр», 2011. — 71 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6937-11-1.

Жучкевич, О. Н. Логистика: конспект лекций: [для студентов экономических специальностей] / О. Н. Жучкевич; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВТУ, 2010. — 89 с. — 95 экз. — ISBN 978-985-481-219-9.

Кремень, М. А. Психология принятия управленческих решений: пособие / М. А. Кремень, В. Е. Морозов; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 222 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-457-986-3.

Нехорошева, Л. Н. Экономика и управление инновациями: практикум: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности экономики и управления / Л. Н. Нехорошева, С. А. Егоров; под редакцией Л. Н. Нехорошевой. — Минск: БГУ, 2010. — 286 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-484-672-9.

Славинская, О. В. Секретарское дело: пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение среднего специального и профессионально-технического образования / О. В. Славинская, А. И. Малиновский; Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Республиканский институт повышения квалификации и переподготовки работников Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь». — Минск: РИПК Минтруда и соцзащиты, 2010. — 137 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6865-69-8.

Стандартызацыя прадукцыі, працасау, мер, вагаў і часу

Кириллов, В. И. Квалиметрия и системный анализ: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Метрология, стандартизация и сертификация» / В. И. Кириллов. — Минск: Новое знание; Москва: ИНФРА-М, 2011. — 439 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-475-353-9 (Новое знание). — ISBN 978-5-16-004689-1 (ИНФРА-М) (в пер.).

Основы технического нормирования и стандартизации: пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования по специальности «Коммерческая деятельность (товароведение)» / [авторы-составители: В. Е. Сыцко и др.; под редакцией В. Е. Сыцко]. — Минск: РИПО, 2010. — 169 с. — 850 экз. — ISBN 978-985-503-132-2 (в пер.).

Цывілізацыя. Культура. Прагрэс

Захаванне нацыянальнай самабытнасці ў кантэксце развіцця міжкультурнага дыялогу: [матэрыялы прэзентацыі-семінара Мінск, 2 чэрвеня 2010 г. / рэдкалегія: Любоў Уладзькоўская (гал. рэдактар) і інш.]. — Мінск: РІВШ, 2010. — 176 с. — Частка тэксту на англійскай, польскай і рускай мовах. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-409-8.

Роля традыцый народнай культуры ў адраджэнні беларускага сяла: матэрыялы рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі (24 верасня 2010 г. г. Іванава) / [рэдкалегія: А. І. Лякотка (галуоўны рэдактар) і інш.]. — Мінск: Права і эканоміка, 2010. — 317 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-896-3.

Казахстан – Беларусь: опыт гуманитарного сотрудничества и сохранения межнациональной стабильности: материалы II Казахстанско-Белорусского форума культурологов (Минск, 30 октября 2009 г.) / [редколлегия: К. Е. Касабулатов, М. А. Можейко (отв. ред.), О. М. Соколова]. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2010. — 189 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-522-013-9.

Чернявская, Ю. В. Этническая культурология: концепты, подходы, гипотезы / Ю. В. Чернявская; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусский государственный университет культуры и искусств. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2010. — 262 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-522-010-8.

Бібліяграфія і бібліяграфіі. Каталогі

Бібліяграфічны паказальнік археаграфічных публікацый у Рэспубліцы Беларусь (1991–2006 гг.) / Дэпартамент па архівах і справаводстваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі навукова-даследчы інстытут дакументазнаўства і архіўнай справы; [складальнік В. С. Пазднякоў]. — Мінск: БелНДДАС, 2010. — 366 с. — Частка тэксту на польскай і рускай мовах. — 100 экз. — ISBN 978-985-6733-51-5.

Летапіс рэцэнзій = Chronicle of reviews: дзяржаўны бібліяграфічны паказальнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі. — Мінск: НКП Беларусі, 1932–Тытульны л. і частка тэксту паралельна на беларускай і англійскай мовах.

2010 / [складальнікі: І. Г. Бабарыка і інш.; адказны рэдактар І. У. Яскульска]. — 2010. — 47 с. — 45 экз.

«Літаратура і Мастацтва», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова (Мінск). План выпуску літаратуры, 2011: 1-е паўгоддзе / Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Літаратура і Мастацтва». — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 27 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 600 экз.

«Народная асвета», выдавецтва (Мінск). План выпуску літаратуры, 2011 / Выдавецтва «Народная асвета». — Мінск: Народная асвета, 2010. — 23 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1000 экз.

Академия последипломного образования (Минск). Аннотированный каталог изданий Академии последипломного образования (2007–2009) / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования»; [составитель О. С. Гриц]. — Минск: АПО, 2010. — 43 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-495-204-8.

«Красико-Принт», издательство

Нормативное правовое обеспечение научно-технической деятельности в Республике Беларусь / Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь, ГУ «Белорусский институт системного анализа и информационного обеспечения научно-технической сферы». — Минск: БелИАС, 2006.

Вып. 5 / [составители: Е. П. Ковалева, А. К. Суторин, И. А. Хартоник; под общей редакцией И. В. Войтова]. — БелИАС, 2010. — 275 с. — 265 экз. — ISBN 978-985-6874-07-2.

Старжинский, В. П. Методология науки и инновационная деятельность: пособие для аспирантов, магистрантов и соискателей ученой степени кандидата наук всех специальностей / В. П. Старжинский, В. В. Цепкало; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Философские учения». — 3-е изд., исправленное и дополненное. — Минск: БНТУ, 2010. — 286 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-525-469-1.

Дакументацыя. Навукова-тэхнічная інфармацыя

Нестерович, Ю. В. Труды по экспликации базисных понятий научных теорий / Ю. В. Нестерович. — Минск: Институт истории НАН Беларуси, 2010.

Т. 1: Экспликация базисных понятий документоведения и инфософий. — 2010. — 311 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6769-33-0. — ISBN 978-985-6769-330 (шибоч.).

Інфармацыйныя тэхналогіі. Вылічальная тэхніка

Вишняков, В. А. Электронный бизнес и коммерция: учебно-методический комплекс: [для студентов] / В. А. Вишняков, Ю. В. Бородаенко; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2010. — 184 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-490-709-3.

Данченко, Е. В. Основы информационных технологий: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-03 02 01 «Физическая культура» и 1-89 01 01 «Туризм и гостеприимство»: в 2 ч. / Е. В. Данченко; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — ISBN 978-985-531-135-6.

Ч. 1: Лекционный курс. — 2010. — 345 с. — 85 экз. — ISBN 978-985-531-136-3.

Информационные технологии программы Союзного государства «Триада». Основные результаты и перспективы: сборник научных трудов / Объединенный институт проблем информатики Национальной академии наук Беларуси; [научные редакторы: С. В. Медведев, Г. М. Левин, Б. М. Розин]. — Минск: ОИПИ НАН Беларуси, 2010. — 302 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6744-65-8.

Использование информационных технологий в курсе вузовской математики: учебно-методическое пособие для студентов математических специальностей вузов: в 3 ч. / Г. А. Расолько [и др.]. — Минск: БГУ, 2010. — ISBN 978-985-518-272-7 (в пер.).

Ч. 1: Решение задач в пакете MathCAD. — 2010. — 319 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-244-4.

Основы программирования (в визуальной среде Delphi): учебно-методический комплекс по дисциплине «Основы программирования» для студентов специальности 1-25 01 07 «Экономика и управление на предприятии», 1-26 02 02 «Менеджмент»: в 2 ч. / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет; [составители: Р. И. Фурунжичев, Е. М. Исаченко, Т. В. Ероховец]. — Минск: БАТУ, 2010. — ISBN 978-985-519-265-8.

Ч. 2. — 2010. — 97 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-519-304-4.

Производственное обучение — практикум для студентов специальности 1-08 01 01-08 «Профессиональное обучение. (Экономика и управление)»: в 5 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МГГУ, 2010. — 204 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-480-659-4.

Долгатович, Б. Д. Созвездие героев земли белорусской / Б. Д. Долгатович; Республиканское государственное общество «Знание». — Минск: РИВШ, 2010. — 47 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-500-381-7.

Лозицкий, В. Л. Экзамен по истории Беларуси за курс базовой школы: ответы на вопросы билетов / В. Л. Лозицкий. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 240 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-126-9.

Стецкевич, П. Т. Деятельность еврейских политических партий и организаций на территории Западной Беларуси (1918–1926 гг.): монография / П. Т. Стецкевич; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет. — Гродно: ГрГАУ, 2010. — 198 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-76-0.

Агульны РАЗДЗЕЛ. НАВУКА І ВЕДЫ. ІНФАРМАЦЫЯ

Навука і веды ў цэлым. Арганізацыя разумвай працы

«ИНТРИ», молодежный инновационный форум (Минск; 2010). Молодежный инновационный форум «ИНТРИ»-2010. Материалы секционных заседаний, 29–30 ноября 2010 г. / [под общей редакцией И. В. Войтова]. — Минск: БелИАС, 2010. — 206 с. — Часть текста на белорусском языке. — 600 экз. — ISBN 978-985-6874-10-2.

Межакадэміцкай савет па праблемам развіцця Саюзнага государства: научные материалы / [Алдошин С. М. и др.]; Национальная академия наук Беларуси, Парламентское Собрание Союза Беларуси и России, Российская академия наук. — Минск: Центр системного анализа и стратегических исследований НАН Беларуси, 2010.

Вып. 1: Интеграционный потенциал российской и белорусской науки. — 2010. — 263 с. — 200 экз. — ISBN 985-6686-15-6 (в пер.).

Наука, инновации и технологии в Республике Беларусь, 2009: статистический сборник / Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь. — Минск: Белорусский институт системного анализа и информационного обеспечения научно-технической сферы, 2010. — 194 с. — 315 экз. — ISBN 978-985-6874-09-6.

Кіраванне. Менеджмент

Гваева, И. В. Делопроизводство: учебный справочник / И. В. Гваева, С. В. Соболевский. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 222 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-148-1.

Горава, Т. Ю. Экономика и управление инновациями: пособие по одноименному курсу для студентов экономических специальностей / Т. Ю. Горава, С. А. Кречко; Минни-

стерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 113 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-357-4.

Давыдова, Э. Н. Номенклатура дел: практическое руководство / Э. Н. Давыдова. — Минск: Информационно-правовое агентство «Регистр», 2011. — 71 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6937-11-1.

Жучкевич, О. Н. Логистика: конспект лекций: [для студентов экономических специальностей] / О. Н. Жучкевич; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВТУ, 2010. — 89 с. — 95 экз. — ISBN 978-985-481-219-9.

Кремень, М. А. Психология принятия управленческих решений: пособие / М. А. Кремень, В. Е. Морозов; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики

Святой благоверный князь Даниил Московский / [персказал для детей Крупин Владимир Николаевич]. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 16 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-312-7.

Спектор, А. А. Большая энциклопедия школьника / [Спектор Анна Артуровна]. — Минск: Харвест, 2010. — 158 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-16-7041-9 (в пер.).

Хомич, Е. О. Большая энциклопедия для супердевочек / [Хомич Елена Олеговна]. — Минск: Харвест, 2010. — 10000 экз. — ISBN 978-985-16-7573-5 (в пер.).

Хомич, Е. О. Что? Зачем? Почему?: [для младшего и среднего школьного возраста / Хомич Елена Олеговна, Якушева Маргарита Никитьевна]. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-16-9135-3 (в пер.).

Хочу все знать!: лучшая энциклопедия для самых любознательных: [для среднего и старшего школьного возраста / составители: О. Захарова, С. Лысенко, С. Станкевич]. — Минск: Современная школа, 2011. — 128 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-513-888-5 (в пер.).

Чарняўская, А. Дзіцячае права: кніга для непаўналетніх / Алеся Чарняўская. — Минск: Тэхналогія, 2010. — 20 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-458-209-2.

Шаповалова, Т. В. Из Бобрыйска про бобрят / Татьяна Шаповалова; рисунки Светланы Манясиной. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 81 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-6981-25-1.

ФІЛАСОФІЯ. ПСІХАЛОГІЯ

Філасофія

Гісторыя філасофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі: у 6 т. / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут філасофіі; [рэдкалегія: В. Б. Евароўскі і інш.]. — Минск: Беларуская навука, 2010— ISBN 978-985-08-0993-3 (у пер.).

Т. 2: Протарэзанс і Адраджэнне / [С. І. Санько і інш.]. — 2010. — 840 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-08-1228-5.

Бабосов, Е. М. Философские проблемы бытия, познания, веры и культуры / Е. М. Бабосов. — Минск: РИВШ, 2010. — 356 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-414-2.

Вейдле, В. В. Задача России / В. В. Вейдле. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 511 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-511-333-2 (в пер.).

Гайдук, Г. В. Астрологический календарь-справочник / Галина Гайдук. — Минск: Авестийская школа астрологии, 2011. — 107 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6951-05-6.

Колесо Фортуны / [составитель Л. С. Авдеева]. — Минск: Л. С. Авдеева, 2010. — 64 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-6899-24-2.

Мамыкин, И. П. Философия: материалы для самостоятельной работы: [для студентов вузов] / И. П. Мамыкин. — 5-е изд., доработанное. — Минск: Эксперспектива, 2010. — 78 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-469-360-6.

Национальная философия в современном мире: сборник научных статей / Государственное научное учреждение «Институт философии Национальной академии наук Беларуси»; [научные редакторы: В. Б. Еворовский, А. А. Лазаревич, С. И. Санько.]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 142 с. — Часть текста на белорусском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-897-0.

Философия: курс лекций для студентов всех специальностей / [П. А. Водопьянов и др.; под редакцией П. А. Водопьянова и П. М. Бурака]; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2010. — 320 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-530-001-5 (в пер.).

Человек и общество на рубеже тысячелетий: в поисках устойчивых оснований мироздания: сборник научных статей / Национальная академия наук Беларуси, Институт философии; [научный редактор Т. И. Адуло]. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 251 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-08-1211-7.

Псіхалогія

Актуальные проблемы психологии личности: сборник научных статей / Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы; [научные редакторы: Карпинский К. В., Перагменцкі Л. А.]. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 231 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-515-338-3.

Белоус, А. Н. Возрастная психология: программно-методический комплекс для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-01 01 01 Дошкольное образование; 1-01 01 02 Дошкольное образование. Дополнительная специальность / А. Н. Белоус; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 127 с. — 100 экз.

Беляев, С. А. Экспериментальная психология: учебно-методический комплекс: [для студентов вузов] / С. А. Беляев; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2010. — 167 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-705-5.

Березовин, Н. А. Основы психологии и педагогики: учебное пособие: [для студентов вузов] / Н. А. Березовин, В. Т. Чепиков, М. И. Чеховских. — 3-е изд. — Минск: Новое знание; Москва: ИНФРА-М, 2011. — 335 с. — 1800 экз. — ISBN 978-985-475-436-9 (Новое знание). — ISBN 978-5-16-004693-8 (ИНФРА-М) (в пер.).

Бороздина, Г. В. Основы психологии и педагогики: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по педагогическим специальностям / Г. В. Бороздина. — 2-е изд., стереотипное. — Минск: Издательство Грещова, 2011. — 334 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6954-18-7.

Возрастная психология развития: учебно-методическое пособие: [для студентов и слушателей]: в 3 ч. / Управление образования Гродненского облисполкома, Государственное учреждение образования «Гродненский областной институт развития образования»; [составители: Л. А. Семчук, Г. Г. Борисюк, А. И. Янчич]. — 2-е изд. — Гродно: ГРОИРО, 2010. — 220 экз.

Ч. 1. — 102 с.

Ч. 2. — 106 с.

Ч. 3. — 106 с.

Карпинский, К. В. Профессиональное

самоотношение личности и методика его психологической диагностики: монография / К. В. Карпинский, А. М. Кольшко; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 139 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-515-363-5.

Кехо, Д. Обретение могущества и славы / Джон Кехо; [перевел с английского Е. Г. Гендель]. — Минск: Попурри, 2011. — 157 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-15-1285-6.

Л. С. Выготский и современная культурно-историческая психология: проблемы развития личности в изменчивом мире: материалы IV Международной научной конференции, Гомель, 28–29 октября 2010 г.: в 2 ч. / [редколлегия: С. Н. Жеребцов (отв. ред.) и др.]. — Гомель: ГГУ, 2010. — 80 экз.

Ч. 1. — 394 с. — ISBN 978-985-439-522-7.

Ч. 2. — 363 с. — ISBN 978-985-439-523-4.

Левит, Л. З. Счастье от ума-3 / Леонид Левит. — Минск: Пара Ла Оро, 2010. — 471 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6854-55-5.

Лысюк, Л. Г. Психология развития: младший школьник: учебно-методическое пособие для студентов психологических и педагогических специальностей университета / Л. Г. Лысюк; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 103 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-743-655-6.

Мэрфи, Д. Управляйте своей судьбой = The power of your subconscious mind: [перевод с английского] / Джозеф Мэрфи. — Минск: Попурри, 2011. — 285 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-15-1249-8.

Об оказании психологической помощи: Закон Республики Беларусь: [1 июля 2010 г. № 153-З: принят Палатой представителей 4 июня 2010 г.; одобрен Советом Республики 15 июня 2010 г.]. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 15 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-427-631-1.

Панько, Е. А. Психологическое развитие малыша: как обрести его в семье: пособие / Е. А. Панько, Е. П. Чеснокова; Белорусский государственный университет, Центр перспективного детства. — Минск: БГАТУ, 2010. — 22 с.; 20 см. — (Серия «Школа осознанного родительства»). — На обложке: Детский фонд ООН UNICEF. — Библиография: с. 23 (13 назв.). — 300 экз. — ISBN 978-985-519-317-4.

Психогенетика: учебно-методический комплекс: [для студентов / Частное учреждение образования «Минский институт управления»]; автор-составитель: Измайлов В. В.]. — Минск: МИУ, 2010. — 273 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-707-9.

Психологические тесты для психологов, педагогов, кадровиков / [составитель: Наталия Федоровна Гребень]. — Минск: Современная школа, 2011. — 480 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-539-100-6 (в пер.).

Психология активности и поведения: учебно-методический комплекс: [для студентов / Частное учреждение образования «Минский институт управления»]; автор-составитель И. А. Ковержнева]. — Минск: МИУ, 2010. — 314 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-490-711-6.

Психология религий: учебно-методический комплекс: [для студентов] / Частное учреждение образования «Минский институт управления»]; [автор-составитель Е. К. Агеевкова]. — Минск: МИУ, 2010. — 195 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-697-3.

Современный именослов с рекомендациями как назвать ребенка / [составитель Н. Б. Шешко]. — 4-е изд. — Минск: Современная школа, 2011. — 364 с. — ISBN 978-985-539-179-2 (в пер.).

Ступени: сборник научных статей студентов, магистрантов и аспирантов по проблемам психологии / Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы; [научный редактор А. М. Кольшко]. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 170 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-515-364-2.

Тесты для профориентации, воспитательной работы, подбора кадров / [составитель: Наталия Федоровна Гребень]. — Минск: Современная школа, 2011. — 480 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-539-110-5 (в пер.).

Фролова, Ю. Г. Психология и общественное здоровье: социально-психологические аспекты профилактики заболеваний / Ю. Г. Фролова. — Минск: БГУ, 2010. — 194 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-349-6.

Чеховских, М. И. Психология: учебное пособие: [для студентов вузов] / М. И. Чеховских. — 5-е изд. — Минск: Новое знание; Москва: ИНФРА-М, 2011. — 379 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-475-439-0 (Новое знание). — ISBN 978-5-16-004695-2 (ИНФРА-М) (в пер.).

Логіка. Эпістэмалогія. Тэорыя пазнання

Бабко, А. І. Логика: вучэбны дапаможнік: [для студэнтаў] / А. І. Бабко; Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. — Минск: БДУ культуры і мастацтваў, 2010. — 107 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-522-002-3 (памылк.).

Довгирдовские чтения-1: эпистемология и философия науки: материалы международной научной конференции, г. Минск, 14 мая 2010 г. / [редакционный совет: Т. И. Адуло и др.]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 369 с. — Часть текста на белорусском и польском языках. — 250 экз. — ISBN 978-985-442-827-7 (ошибоч.).

Этыка. Практычная філасофія

Слесарева, Т. П. Этика: учебно-методический комплекс для студентов технических специальностей / Т. П. Слесарева, А. В. Коротких, М. Е. Пашкевич; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 239 с. — 170 экз. — ISBN 978-985-531-146-2.

РЭЛІГІЯ. БАГАСЛОЎЕ

Хрысціянства. Хрысціянскія цэрквы і дэнамінацыі

Беларускі праслаўны календар, 2011: Месяцаслоў. Звод іменнаў святых. Святая зямлі беларускай. Рэлігійныя дзеянні XX ст. Пра ушанаванне ікон Божае Маці ў Беларусі / [падрыхтавалі: протаіерэй Георгій Латушка (галуны рэдактар) і інш.; фота Ігара Камінскага, Яўгена Пясецкага, Аляксандра Мізея]. — Минск: Прыход Свята-Петра-Паўлаўскага

сабора ў г. Мінску, 2010. — 167 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6594-34-5.

Лыч, Л. М. Уніяцкая царква Беларусі: этнакультурны аспект / Леанід Лыч. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 127 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6976-50-9.

Прынцыпы фармацыі святароў на Беларусі = Ratio institutionis sacerdotalis pro Belorussia / Канферэнцыя каталіцкіх біскупаў у Беларусі. — Гродна: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2010. — 126 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай і лацінскай мовах. — 120 экз. — ISBN 978-985-6724-84-1.

Акафіст преподобной матери нашей Евфросинии, игумении и княжне Полоцкой. — Полоцк: Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке: Полоцкое книжное издательство, 2010. — 34 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6945-06-2 (Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке). — ISBN 978-985-6936-27-5 (Полоцкое книжное издательство).

Акафіст Пресвятой Богородице в честь иконы Ея «Всецарица». — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 38 с. — 10000 экз.

Акафіст Пресвятой Богородице в честь иконы Ея «Семистрельная». — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 46 с. — 10000 экз.

Акафіст Пресвятой Богородице в честь иконы Ея «Целительница». — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 47 с. — 10000 экз.

Акафіст святителю Николаю Чудотворцу. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 54 с. — 10000 экз.

Акафіст святой блаженной Ксении Петербургской. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 46 с. — 10000 экз.

Акафіст святой блаженной Матроне Московской. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 46 с. — 10000 экз.

Верую, Господи, помоги моему неверию... — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 302 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6886-30-3 (в пер.).

Дивен Бог во святых своих: преподобная Евфросиния Полоцкая: житие, современные чудеса / Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке Полоцкой епархии Белорусской Православной Церкви. — Полоцк: Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 71 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6945-04-8.

Дорофей Палестинский (авва). Душеполезные поучения преподобного Дорофея аввы Палестинского. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 830 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-511-193-2 (в пер.).

Кирилл (Гундяев В. М.; патриарх; 1946–). Быть верным Богу: книга бесед со Святейшим Патриархом Кириллом / [составитель Велько Александр Владимирович]. — 2-е изд. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 591 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-511-323-3 (в пер.).

Кирилл Туровский. Творения поучительные святого Кирилла, епископа Туровского / Кирилл Туровский; Общественное объединение «Туровское научно-просветительское общество». — Репринтное изд. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 109 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-511-292-2.

Ларец мудрости духовной. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 463 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-6886-26-6 (в пер.).

Православный молитвослов. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 158 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-6886-50-1.

Православный молитвослов на всякую потребу. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 111 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-6886-37-2.

Стеняев, О. Руфь-моавитянка, прабабка царя Давида: (проблема неполной семьи): лекции / протоиерей Олег Стеняев; Православное братство «Радоже». — Минск: Парадокс, 2011. — 79 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-451-250-1.

Стоуэлл, Д. Жизнь в царстве: в 2 ч. / Джемф Стоуэлл; перевод с английского [Александра Капустина]. — Минск: Религиозная миссия «Библейский радиокласс», 2011— Ч. 1: Принятие добродетелей царя. — 2011. — 32 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6844-35-8.

Христианские ценности и вопросы государственной идеологии: материалы «круглого стола», 26 мая 2010 г. — Брест: БрГТУ, 2010. — 95 с. — Часть текста на белорусском и польском языках. — 50 экз. — ISBN 978-985-493-175-3.

Чудаев, М. Ф. Православный мир в казачестве: (словарь) / М. Ф. Чудаев; [редколлегия: священник Виталий Харитонович, В. Г. Семченко]; Местный фонд поддержки и организации Минского международного марафона. — Минск: Энциклопедик, 2010. — 279 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-6958-18-5.

Jędrzejczak, K. Wychowanie chrześcijańskie. Podstawy pedagogiki katolickiej / o. Kazi-mierz Jędrzejczak OMI. — Гродна: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2010. — 158 с. — На польскай мове. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6724-82-7.

Хрысціянскае выхаванне. Асновы каталіцкай педагогікі

ГРАМАДСКІЯ НАВУКІ. СТАТЫСТЫКА. ГАНДАЛЬ. ПРАВА. ДЗЯРЖАВА. ВАЕННАЯ СПРАВА. СТРАХАВАННЕ. АДУКАЦЫЯ

Государство, право и социальная сфера: история и современность: сборник научных статей / Российский государственный социальный университет, Филиал в г. Минске; [редколлегия: И. В. Тимошенко (гл. ред.) и др.]. — Минск: РИВШ, 2010. — 258 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-419-7.

Таркан, И. И. Общественное: тематический конспект школьного курса для под-

готовки к централизованному тестированию / И. И. Таркан. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 171 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-536-147-4.

Тэорыя, метадалогія грамадскіх навук у цэлым

Бородуля, А. А. Социально-философские основания феномена гендерной идентичности / А. А. Бородуля. — Минск: РИВШ, 2010. — 123 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-408-1.

Дэмаграфія.

Вывучэнне народанасельніцтва

Лин, Д. Г. Динамика демографических процессов на постсоветском пространстве / Д. Г. Лин, Е. И. Сукач; [научный редактор Д. Г. Лин]; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины. — Минск: Право и экономика, 2010. — 234 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-442-876-5.

Сацыялогія

Бабосов, Е. М. Социология: учебник для студентов высших учебных заведений / Е. М. Бабосов. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 284 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-152-8 (в пер.).

Елсуков, А. Н. Предыстория социологии: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-23 01 05 «Социология» / А. Н. Елсуков, А. Н. Данилов. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 190 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-136-8 (в пер.).

Кавецкий, С. Т. Аномия: истоки и современность: монография / С. Т. Кавецкий. — Брест: БрГУ, 2010. — 235 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-473-662-4.

Карнеги, Д. Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично; Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей; Как перестать беспокоиться и начать жить / Дейл Карнеги; [переводы с английского выполнили: С. Э. Борич и др.]. — Минск: Попурри, 2010. — 767 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-15-0810-1 (в пер.).

Карнеги, Д. Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично; Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей; Как перестать беспокоиться и начать жить / Дейл Карнеги; [переводы с английского выполнили: С. Э. Борич и др.]. — Минск: Попурри, 2010. — 767 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-15-0633-6 (в пер.).

Карнеги, Д. Как перестать беспокоиться и начать жить / Дейл Карнеги; [переводы с английского: Е. В. Горюничева, Я. И. Цыбовский]. — 5-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 413 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-15-1254-2.

Кехо, Д. Деньги, успех и вы / Джон Кехо; [перевел с английского Е. Г. Гендель]. — 8-е изд. — Минск: Попурри, 2011. — 253 с. — 150-00 экз. — ISBN 978-985-15-1215-3.

Мак, Д. Чего хотят мужчины / Джефф Мак; [перевела с английского И. В. Гродель]. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 220 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1269-6.

Положение детей в Республике Беларусь в 2009 году: национальный доклад / Национальная комиссия по правам ребенка, Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 107 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-465-796-7.

Сборник методических разработок по социально-психологической реабилитации и адаптации населения, проживающего на загрязненных радионуклидами территориях России и Беларуси: в 2 ч. / Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий [и др.; под общей редакцией Т. Б. Мельницкой, Н. Я. Борисевича]. — Гомель: Институт радиологии, 2009–2010. — В выходных данных место издания: Минск. — ISBN 978-985-6765-46-2.

Ч. 2. — 2010. — 222 с. — 390 экз. — ISBN 978-985-6765-55-4.

Социологическая наука и образование: состояние, проблемы и перспективы развития: материалы международной научной конференции, посвященной 20-летию институционализации социологического образования в Беларуси, открытию отделения и кафедры социологии в Белорусском государственном университете, Минск, 4–5 ноября 2009 г. / [редколлегия: А. Н. Данилов (отв. ред.) и др.]. — Минск: БГУ, 2010. — 194 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-313-7.

Фишер, М. Секрет миллионера = The instant millionaire / Марк Фишер; [перевод с английского — Г. И. Левитан]. — Минск: Попурри, 2011. — 124 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1202-3.

Фишер, М. Секрет миллионера: с чего начать / Марк Фишер; [перевел с английского В. М. Боженов]. — Минск: Попурри, 2011. — 126 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1203-0.

Храмцова, Ф. И. Гендерология и феминология: краткий курс / Ф. И. Храмцова. — Минск: Бестпринт, 2010. — 223 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6873-29-7.

Чеховских, М. И. Психология делового общения: учебное пособие: [для студентов вузов] /